

VERSLAG OVER HET JAAR 1927.

AANTAL AFDEELINGEN.

In het afgeloopen jaar steeg het aantal afdeelingen van 587 tot 598. Het bedroeg op:

31 December	1926		587 ¹⁾
31 Maart	1927		601
30 Juni	1927		605
30 September	1927		604
31 December	1927		598

In den loop van het jaar werden opgeheven: Bennekom, Bovenkarspel, Broek in Waterland, Denekamp, Dragtstercompagnie, Gaanderen, Haamstede, Heukelum, Julianadorp, Limmen, Makkinga, Nootdorp, Scherpenzeel (Gld.), Schoten, Spaarndam, Tinte, Ulft—Gendringen, Vriezenveen, Eefde, Ouwkerk.

Opgericht werden: Appelscha, Beets, Bergumerheide, Blokzijl, Bolnes, Buinen, Diemen, Donkerbroek, Elburg, Geeserveld, Gieterveen, Groningen—Opende, Kedichem, Kropswolde, Lippenhuizen, St. Maartensdijk, Nieuwendijk, Noord-Broek, Odoorn, Oldekerk, Ouderkerk, Sus-teren, Ten Boer, Terwolde, Ulft—Gendringen, Waardenburg, West-Kapelle, Wassenaar, Zonnemaire.

Door een andere rayonindeeling bracht de federatie Den Haag haar aantal afdeelingen van 4 op 7. Hilversum werd in twee afdeelingen gesplitst, terwijl Schoten en Spaarndam met Haarlem werden verenigd.

In de verschillende federaties werden:

	Opgericht	Opgeheven
Friesland	5	2
Groningen	5	—
Drente	4	—
Overijssel	1	2
Gelderland	4	5
Utrecht	—	—
Noord-Holland Noord	—	4
Noord-Holland Zuid	2	2
Zuid-Holland	2	3
Zeeland	2	2
Noord-Brabant	1	—
Limburg	—	—
Amsterdam	—	—
Rotterdam	—	—
Den Haag	3	—

¹⁾ Het in het vorig verslag vermelde cijfer was drie te hoog.

De verdeeling van het aantal afdeelingen over de verschillende federaties was:

	op 31 Dec. 1926	31 Dec. 1927
Friesland	99	100
Groningen	70	74
Drente	43	47
Overijssel	42	41
Gelderland	60	59
Utrecht	22	22
Noord-Holland Noord . .	61	57
Noord-Holland Zuid . .	30	28
Zuid-Holland	86	85
Zeeland	20	22
Noord-Brabant	14	15
Limburg	19	20
Amsterdam	11	11
Rotterdam	9	9
Den Haag	4	7

Bezien we het verloop van het aantal afdeelingen over 1927 dan meenen wij, dat dit niet tot groote voldoening kan stemmen. In het jaar, waarin de Gemeenteraadsverkiezingen vielen, is het aantal slechts met 7 gestegen. De gewestelijke en districtsbesturen zullen aan de oprichting van nieuwe afdeelingen veel meer aandacht moeten schenken, dan blijkbaar geschiedt.

Beschouwen wij den bijgevoegden staat (bijlage A.) dan blijkt hieruit, dat het onze Partij nog steeds niet gelukt is boven het aantal van 1919 uit te komen.

HET AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December 1926	43196
31 Maart 1927	45262
30 Juni 1927	46988
30 September 1927	46401
31 December 1927	46169

een vooruitgang dus van 2967 leden.

Afgezien van de kleine inzinking in de tweede helft van het jaar, is 1927, voor wat ons ledental betreft, niet ongunstig te noemen. Bijlage B. geeft een overzicht van het verloop van het ledental over het afgelopen jaar, verdeeld over de vijftien federaties.

Nog steeds is het verschil tusschen het aantal afschrijvingen en inschrijvingen wegens verhuizing zeer groot. Voortdurend wordt hierop de aandacht gevestigd, met zeer weinig resultaat.

Hierbij gaat een overzicht van het aantal leden onzer Partij van de oprichting af. (zie bijlage C.) Schakelen wij den grooten ledentoevoer in de jaren 1919 en 1920 uit, dan zien wij, dat de groei vrij regelmatig is. Wij onderstellen,

dat de contributieverlaging op 't Decembercongres van 1927 aangenomen, voor zeer vele groepen arbeiders den aanwas van ons ledental sterk zal bevorderen.

Ten einde na te gaan hoe het verloop van ons ledental is geweest in de verschillende federaties, hebben wij een overzicht samengesteld over de laatste tien jaren. (Zie bijlage D.)

Wij hebben voorts nog eens onder elkaar geplaatst het ledental van zesentwintig groote plaatsen vanaf 31 December 1914, om te onderzoeken of er ook een verschuiving van ons ledental van de stad naar het platteland, of omgekeerd, plaats vindt. Mocht er al een verschuiving zijn geweest in de jaren '17, '18 en '19, dan heeft deze zich toch weer langzaam hersteld. Dat onze Partij een grootere aantrekkingskracht zou hebben voor den stedelijken arbeider dan voor den plattelander is aan de hand van deze gegevens geenszins aan te toonen. (Zie bijlage E.)

Wij laten hier nog volgen het verloop van het totaal ledental, het aantal mannelijke en vrouwelijke leden vanaf 31 Maart 1922. Het aantal op 31 Maart 1922 hebben wij gesteld op 100. Groepeeren wij de cijfers op deze wijze, dan krijgen we het volgende beeld:

Totaal ledental:		Totaal aantal mannen:		Totaal aantal vrouwen:	
31/3 '22 . . .	41816	100.—	32668	100.—	9148
30/6 '22 . . .	43028	102.90	33282	101.88	9746
30/9 '22 . . .	42935	102.68	32961	100.90	9974
31/12'22 . . .	42047	100.55	32173	98.48	9874
31/3 '23 . . .	42555	101.77	32314	98.92	10241
30/6 '23 . . .	42887	102.56	32476	99.41	10411
30/9 '23 . . .	41774	99.90	31629	96.82	10145
31/12'23 . . .	41230	98.60	31246	95.65	9984
31/3 '24 . . .	40488	96.73	30565	93.56	9923
30/6 '24 . . .	39518	94.50	29901	91.53	9617
30/9 '24 . . .	38265	91.51	28872	88.38	9393
31/12'24 . . .	37894	90.62	28621	87.61	9273
31/3 '25 . . .	38339	91.69	29009	88.80	9330
30/6 '25 . . .	39290	93.96	29575	90.53	9715
30/9 '25 . . .	41271	98.70	31037	95.01	10234
31/12'25 . . .	41221	98.58	30883	94.54	10338
31/3 '26 . . .	41430	99.08	30877	94.52	10553
30/6 '26 . . .	41184	98.49	30537	93.48	10647
30/9 '26 . . .	40986	98.02	30225	92.52	10761
31/12'26 . . .	43196	103.30	30781	94.22	12415
31/3 '27 . . .	45262	108.27	32354	98.54	12905
30/6 '27 . . .	46988	111.93	33454	102.30	13534
30/9 '27 . . .	46401	111.—	33034	100.09	13367
31/12'27 . . .	46169	110.41	32667	99.99	13502

HET PARTIJBESTUUR.

Volgens de reglementaire bepalingen werden door de afdelingen voor het Partijbestuur de volgende kandidaten gesteld:

Voor voorzitter: H. Polak, G. v. d. Bergh, W. Drees,

E. Kupers, Koos Vorrink, R. Stenhuis, M. Mendels.
Voor Partij-secretaris-Penningmeester: C. Werkhoven.
Voor secretaresse, speciaal belast met de vrouwen-propaganda: Mv. E. Ribbius Peletier.

Voor lid van het Dagelijksch Bestuur: A. B. Kleerekoper, J. v. d. Tempel, D. A. v. Eck, G. v. d. Bergh, B. C. Franke, C. Woudenberg, M. Mendels, Ed. Polak, E. Boekman, E. Kupers, Koos Vorrink, F. M. Wibaut, G. W. Sannes, J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, Ds. Faber, R. Kuyper, J. v. d. Kieft, G. H. Pieters, S. R. de Miranda, S. de Wolff, J. H. Schaper, Mevr. Miedema—Zondervan, F. v. d. Walle, P. Moltmaker, W. Drees, J. Westerhof, Suze Groeneweg, D. Bartels, A. v. d. Heide, A. B. de Zeeuw, C. J. v. d. Lienden, J. Spronkers, F. L. Ossendorp, A. H. Gerhard, S. de la Bella, S. J. Pothuis.

Voor lid van het Partijbestuur: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, G. W. Sannes, J. H. Schaper, W. H. Vliegen, J. v. d. Kieft, E. Boekman, F. M. Wibaut, H. de Boer, R. Stenhuis, W. Drees, P. Lub, H. J. Klein, P. Hiemstra, L. M. Hermans, H. Polak, C. Werkhoven, Mv. E. Ribbius Peletier, A. B. Kleerekoper, F. S. Noordhoff, P. de Bruin, W. Banning, G. Horreus de Haas, S. de Wolff, A. W. Michels, R. Kuyper, A. W. IJzerman, B. J. J. Weykamp, Koos Vorrink, W. v. d. Vall, W. v. d. Sluis, A. B. de Zeeuw, J. Spronkers, S. R. de Miranda.

Door p.g. H. Polak werd een candidatuur aanvaard als voorzitter; door Werkhoven voor Partij-secretaris-penningmeester, door p.ge. E. Ribbius Peletier voor secretaresse.

Een candidatuur voor het Dagelijksch Bestuur werd aangenomen door: E. Boekman, D. A. v. Eck, J. v. d. Kieft, A. B. Kleerekoper en S. R. de Miranda.

Een candidatuur voor het Partijbestuur werd aangenomen door: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, H. de Boer, P. de Bruin, W. Drees, D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, J. v. d. Kieft, H. J. Klein, P. Lub, J. Spronkers, W. H. Vliegen, B. J. J. Weykamp, F. M. Wibaut.

Bij enkele candidaatstelling werden tot leden van het D.B. herkozen: H. Polak voorzitter, C. Werkhoven partij-secretaris-penningmeester, E. Ribbius Peletier secretaresse.

De uitslag van de stemming over de overige leden van het D.B. was als volgt:

Uitgebracht 1063 stemmen, waarvan op Boekman 836, Kleerekoper, 824, Miranda 418, v. d. Kieft 10, v. Eck 26, blanco 13 en van onwaarde 43, zoodat gekozen waren E. Boekman en A. B. Kleerekoper.

Hoewel de partijgenooten Van Eck en Van de Kieft geen candidatuur voor het D.B. hadden aanvaard, stemden verschillende afdelingen toch op hen.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het P.B.

werden uitgebracht 1065 stemmen, waarvan 6 van onwaarde en 12 blanco.

Hiervan verkregen: J. W. Albarda 1027, J. A. Bergmeijer 730, H. de Boer 679, P. de Bruin 90, W. Drees 703, D. A. v. Eck 944, Suze Groeneweg 1010, J. v. d. Kieft 751, H. J. Klein 79, P. Lub 101, J. Spronkers 71, W. H. Vliegen 881, B. J. J. Weykamp 188, F. M. Wibaut 1002.

Volgens den uitslag dezer verkiezingen waren gekozen: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, W. Drees, D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, J. v. d. Kieft, W. H. Vliegen, F. M. Wibaut.

VERGADERINGEN VAN HET PARTIJBESTUUR.

Het Partijbestuur kwam in het jaar 1927 zestien maal bijeen, het D.B. vergaderde gewoonlijk een keer per week, terwijl twee vergaderingen werden gehouden gecombineerd met het N.V.V.

DE PARTIJRAAD.

De Partijraad kwam dit jaar bijeen op 17 en 18 September in het Troelstra-Oord. Besprekingen werden gevoerd over de te voeren winterpropaganda, het houden van een Vrouwendag en -maand, de propaganda onder de kleine boeren en tuinders en het contributievraagstuk.

ACTIES.

Naast de propaganda voor de Raads- en Statenverkiezingen, ontwikkelde het Partijbestuur in het afgelopen jaar een actie tegen de *doodstraf*. Eenige veroordeelingen tot den dood, als gevolg van de onlusten, welke in het laatst van 1926 in Indië hadden plaats gevonden, waren voor het Partijbestuur aanleiding om in Januari een telegram aan den Gouverneur-Generaal van Indië te zenden, waarin verzocht werd geen doodvonnissen te voltrekken. Zondag 10 April belegde het P.B. in samenwerking met het N.V.V., drie groote openbare vergaderingen, n.l. in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, welke goed slaagden. Als sprekers traden op voor het Vakverbond L. v. d. Wal, P. Moltmaker en R. Stenhuis; voor de Partij J. W. Albarda, Chr. G. Cramer, W. H. Vliegen en J. L. Vleming.

Daar in den loop van het jaar meer doodvonnissen in Indië werden uitgesproken, zond het P.B., te zamen met het N.V.V., in September opnieuw een telegram naar den Gouverneur-Generaal te Batavia, om te protesteeren tegen de uitvoering der doodvonnissen en besloot nogmaals tot het houden van drie groote meetings in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Op deze vergaderingen voerden het woord de partijgenooten J. W. Albarda, A. B. Kleere-

koper, J. E. W. Duys, W. A. Bonger, Chr. G. Cramer en M. Mendels.

Het Partijbestuur verzocht p.g. A. B. Kleerekoper speciaal voor deze actie, een brochure te schrijven, waarvan 12000 werden verkocht. Een manifest werd in een oplaag van 507000 exemplaren verspreid, terwijl de afdelingen door het P.B. werden opgewekt openbare vergaderingen te beleggen.

De ter dood veroordeeling van Sacco en Vanzetti was voor het Partijbestuur aanleiding om in Mei een telegram te zenden aan den Gouverneur van den Amerikaanschen Staat Massasuchets te Boston, waarin op humanitaire gronden verzocht werd om herziening van het vonnis of gratie. Ook in verband met dit feit organiseerde het P.B. met het N.V.V. een groote meeting in Den Haag en werden in vele plaatsen protestvergaderingen gehouden.

Zeker mogen wij hier niet vergeten melding te maken van de internationale actie waartoe de S.A.I. besloot en die aanleiding was tot een bespreking van het doodstrafvraagstuk in de parlementen van verschillende landen.

Tijdens de behandeling van het ontwapeningsontwerp in de Tweede Kamer werd een groote meeting belegd in Den Haag op 21 Februari. De afdelingen en bestuurdersbonden waren uitgenoodigd om afgevaardigden naar deze meeting te zenden, aan welk verzoek door zeer velen werd voldaan. Het woord voerden voor de Partij J. W. Albarda, Suze Groeneweg, A. B. Kleerekoper en K. ter Laan; voor het N. V. V.: F. S. Noordhoff, R. Stenhuis en F. v. d. Walle. Hoewel deze meeting zeer goed slaagde, kon zij toch niet verhinderen, dat ons Ontwapeningsvoorstel door de burgerlijke meerderheid in de Kamer werd verworpen.

Een speciale actie in de maand Januari 1927 voor het winnen van leden en abonnees onzer pers, waarvoor het P.B. gratis plak- en verspreidmateriaal beschikbaar stelde, slaagde goed. Het ledental steeg in het eerste kwartaal met ruim 2000 leden. Moge de Januari-actie van 1928 een nog beter resultaat hebben!

Het *Meifeest* werd gevierd onder de leuzen: „Voor Ontwapening”, „Voor verdere invoering van den acht-urendag en ratificatie van de Washingtonsche conventie, vóór democratie in Staat en Bedrijf”. Het feest, dat in samenwerking met de Vakbeweging werd georganiseerd, slaagde overal goed in het land.

De *Kerstmeetings* werden zeer talrijk gehouden. Wij kunnen niet nalaten hier de opmerking te maken, dat onze indruk is, dat het bezoek hieraan vermindert, nu steeds meer partijgenooten in het bezit komen van een radio-toestel en rustig een uitgezonden redevoering thuis aanhooren. Indien zulks inderdaad het geval zou zijn, zou aan het uitzenden van een Kerstrede, zooals dit jaar door

het P.B. met Albarda's rede is geschied, een nadeel verbonden zijn. De Kerstvergaderingen moeten blijven de bijeenkomsten, waar de partijgenooten met elkander de politieke gebeurtenissen van het afgelopen jaar overzien en waar de gevoelens van eendracht en saamhoorigheid worden versterkt.

Een demonstratieve vergadering organiseerde het P.B. met het N. V. V. aan den vooravond van de behandeling van de begroting van Arbeid op 22 November in den Dierentuin, in Den Haag. Op deze meeting sprak voor de Partij Suze Groeneweg, voor het N.V.V. S. de la Bella, terwijl p.g. Schaper presideerde.

De volgende resolutie werd op deze vergadering aangenomen:

„De groote demonstratieve vergadering van het Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen en de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij in Nederland, gehouden op 22 November 1927 in den Dierentuin Den Haag;

gehoord de inleidingen;

protesteert ten sterkste tegen de pogingen, welke door de Nederlandsche werkgevers worden gedaan om de Arbeidswet 1919 te verslechteren en tot verlenging van den arbeidstijd te komen;

protesteert tegen de nalatigheid der Nederlandsche regeering om de groepen, welke nog onbeschermd zijn, de wettelijke bescherming te geven, noodig om aan de lange veelal onmenselijke werktijden, welke voor verschillende groepen nog regelmatig voorkomen, een einde te maken;

protesteert tegen den onwil der Regeering om de conventie van Washington te ratificeeren;

eischt van de Nederlandsche Regeering de spoedige bekrachtiging van de conventie van Washington;

de volledige doorvoering van de Arbeidswet 1919 en bescherming van de groepen, welke buiten de Arbeidswet vallen;

roept de Nederlandsche arbeiders, voor zoover ze nog buiten de moderne arbeidersbeweging staan op, ter versterking der politieke en economische macht der arbeidersklasse, toe te treden tot de Soc. Dem. Arbeiders Partij en de bij het N.V.V. aangesloten organisaties om door een energieke actie in de daarvoor in aanmerking komende bedrijven, zich een behoorlijken arbeidstijd te veroveren.”

CONGRES 1927.

Het Partijcongres vond plaats op 16, 17 en 18 April 1927 te Utrecht in het N.V. Huis.

Zeer belangrijke discussies werden gevoerd over de deelneming onzer Kamerfractie aan de openingszitting der

Staten-Generaal. Een resolutie, door het Partijbestuur voorgesteld, werd met meerderheid van stemmen aangenomen. Eveneens behandelde men het Onderwijsrapport, waarbij men op enkele onderdeelen niet tot overeenstemming kwam. Besloten werd de Onderwijscommissie te verzoeken eenige redactiewijzigingen aan te brengen, aan welk verzoek is voldaan. Daarenboven is het gewijzigde Gemeenteprogram besproken en aangenomen. Voor de besluiten daaromtrent genomen, meenen wij te mogen verwijzen naar het Congresverslag van 1927.

Als hoofdredacteurs voor „Het Volk” en „Voorwaarts” werden resp. herkozen J. F. Ankersmit en Y. G. v. d. Veen.

In de Commissie van Geschillen voor „Het Volk” kwam geen wijziging; de verkiezing van het P.B. hebben wij reeds ter andere plaatse vermeld.

In zake de moeilijkheden met het propagandistenvraagstuk, besloot het Congres tot het instellen van een Commissie, samengesteld uit een vertegenwoordiger van elk gewest, aangevuld door het P.B., welke opnieuw dit vraagstuk zou onderzoeken.

Ten slotte besloot men tot het instellen van een Commissie, die tot taak had na te gaan, in hoeverre de organisatie der Partij wijziging behoeft.

Vermelden wij nog, dat op dit Congres tweehonderdvijf- en zeventig afdeelingen afgevaardigden hadden gezonden, te zamen 34041 leden der Partij vertegenwoordigd.

HUISHOUDELIJK CONGRES.

Door verschillende omstandigheden was het houden van een buitengewoon huishoudelijk Congres aan het einde van het jaar noodzakelijk geworden. Dit vond dan ook plaats op 17 en 18 December 1927 eveneens in het N.V.-Huis te Utrecht.

Daar de besprekingen op dit Congres een vertrouwelijk karakter droegen, achten wij het 't beste hier met de vermelding der besluiten te volstaan.

Doordat p.g. H. Polak bedankte als voorzitter, was een verkiezing van een nieuwen voorzitter noodzakelijk. Op voorstel van het P.B. besloot het huishoudelijk Congres op 17 en 18 December l.l. tot het aanstellen van een bezoldigd voorzitter. Candidaat waren voor deze functie gesteld: J. Oudegeest, Ed. Polak, en H. Polak. Aangezien de twee laatst genoemden geen candidatuur aanvaardden, werd p.g. J. Oudegeest als enkel candidaat met zoo goed als algemeene stemmen gekozen.

Tot technisch-hoofdredacteur van „Het Volk” koos het Congres Y. G. v. d. Veen, die reeds door het P.B. tot directeur van „Het Volk” was benoemd; tot politiek-hoofdredacteur J. F. Ankersmit.

Verder besloot men tot het invoeren van de volgende contributieregeling:

De COMMISSIE VOOR DE CANDIDAATSTELLING, diende in het begin van het jaar haar rapport bij het P.B. in. Het P.B. behandelde dezer dagen het rapport, zoodat tot ontbinding dezer commissie kan worden overgegaan. Den leden dezer commissie brengen wij hier een woord van dank voor haar werkzaamheden.

De Commissie voor de **Huwelijkswetgeving**, die in zake de **uitvoering** der **Grondwetsartikelen** 78 en 194, die betreffende een onderzoek **naar loonregeling en medezeggenschap voor Overheidspersoneel** en die voor de **socialisatie der Bouwbedrijven** zetten alle hun werkzaamheden voort. Wanneer zij met haar rapport gereed zullen zijn, is nog niet bekend.

COMMISSIE REORGANISATIE PARTIJ.

Nadat op eenige achtereenvolgende Congressen critiek was geuit over het gebrek aan contact tusschen het P.B. en de Partij en over een onvoldoende behandeling van voorstellen op de Congressen, nam het Paaschcongres de volgende motie aan:

„Het Congres,

overtuigd van de wenschelijkheid, dat worde nagegaan of en in hoeverre de organisatie der Partij wijziging behoeft, noodigt het Partijbestuur uit een commissie te benoemen, waarin zitting hebben de leden van het Partijbestuur, de Kamerfracties en vertegenwoordigers van stedelijke en gewestelijke federaties, met de opdracht zulk een onderzoek in te stellen en eventueel voorstellen tot wijziging te doen.”

Overeenkomstig deze motie noodigde het Partijbestuur de verschillende federaties uit een lid voor deze commissie aan te wijzen. Als vertegenwoordigers werden aangewezen door:

Friesland	H. de Boer.
Groningen	B. H. Bredman.
Drente	K. Brok.
Overijssel	M. v. Assen.
Gelderland	P. Wiersum.
Utrecht	J. Reijnders.
N. Holland Noord	W. v. d. Vall.
N. Holland Zuid	M. Reinalda.
Z. Holland	J. J. Spronkers.
N. Brabant	W. Drop.
Zeeland	L. Onderdijk.
Amsterdam	C. Woudenberg.
Den Haag	W. Drees.
Rotterdam	H. v. Sleen.

Het P.B. benoemde uit zijn midden E. Boekman, A. B. Kleerekoper, Henri Polak, W. H. Vliegen, F. M. Wibaut. Tot voorzitter der commissie werd benoemd H. Polak

(na zijn bedanken nam J. Oudegeest zijn plaats in), tot secretaris E. Boekman, tot adjunct-secretaris L. A. Ankum.

Deze commissie bracht begin 1928 rapport bij het Partijbestuur uit. Voor het rapport en de conclusies, waartoe deze commissie kwam, verwijzen wij naar de publicatie, die hiervan in onze partijbladen is geschied.

COMMISSIE ONGEVALLEN- EN INVALIDITEITSWET.

Deze commissie kwam einde 1927 met haar rapport gereed, dat door „Ontwikkeling” in druk is uitgegeven. Een woord van dank aan de leden dezer commissie is hier zeker op zijn plaats.

COMMISSIE HANDELSPOLITIEK.

In verband met de belangstelling, die in vele groepen der bevolking en verschillende partijen bestaat voor het vraagstuk der handelspolitiek, speciaal in de Zuidelijke provincies van ons land, besloot het P.B. op voorstel van de Kamerfractie en na overleg met het N.V.V. tot het instellen van een commissie, die dit vraagstuk op korten termijn heeft te onderzoeken. Leden dezer commissie zijn: J. W. Albarda, W. Drop, P. Hiemstra, J. ter Laan, G. W. Sannes, R. Stenhuis, J. v. d. Tempel, W. H. Vliegen, Th. v. d. Waerden, F. v. d. Walle, F. M. Wibaut, A. IJzerman.

COMMISSIE PROPAGANDISTENKWESTIE.

Toen op het Partijcongres in 1927 bleek, dat er in het land nog geen volkomen bevrediging bestond over de wijze, waarop het P.B. in overleg met de verschillende gewesten het vraagstuk onzer gewestelijke propagandisten had geregeld, besloot het Congres deze kwestie commissoriaal te maken. Een commissie zou worden gevormd, samengesteld uit een vertegenwoordiger van elke federatie en aangevuld door het P.B., welke opnieuw het vraagstuk zou onderzoeken.

Voor de gewestelijke en stedelijke federaties namen de volgende partijgenooten zitting: Ph. Barmes, W. Drees, J. A. Geerts, J. W. Gulden, L. Onderdijk, J. Roseboom, J. Ruchtie, H. F. P. Sandifort, J. Spronkers, C. Thomassen, J. Tuin, W. v. d. Vall, H. Voogdgeert, B. J. J. Weijkamp.

Het Partijbestuur wees uit zijn midden aan: E. Boekman, A. B. Kleerekoper, H. Polak, W. H. Vliegen, C. Werkhoven en F. M. Wibaut.

De commissie vergaderde éénmaal en kwam toen tot de volgende conclusies, welke, behoudens één stem tegen de eerste alineä, met algemeene stemmen werden aangenomen:

„De commissie acht geen redenen aanwezig op de door het Partijbestuur voorgestelde wijziging van het Instituut der propagandisten terug te komen.

Voor zoover de nieuwe regeling nadere voorzieningen voor bepaalde provincies of gewesten noodig maakt, zullen deze getroffen worden door het Partijbestuur na overleg met de besturen der betrokken federaties.

De commissie verzoekt het Partijbestuur zoo spoedig mogelijk de positie van p.g. G. F. Lindeijer te regelen.”

DE PARTIJ-PERS.

„Voorwaarts”.

Met ons partijblad „Voorwaarts” gaat het goed. Het aantal abonnees bleef zich in stijgende lijn ontwikkelen, terwijl 't geheele bedrijf zich in een redelijken bloei mag verheugen. In den loop van het jaar werd het gebouw vernieuwd en uitgebreid en een nieuwe rotatiepers gekocht, die dezer dagen in werking is gesteld. Met dezen aankoop is een grootere bedrijfszekerheid verkregen en het uiterlijk aspect van het blad belangrijk verhoogd. Mogen deze verbeteringen ook dit jaar het abonnementental weer beduidend opvoeren.

„Het Volk”.

Nu wij op het buitengewoon Congres in December zeer uitvoerige discussies hebben gevoerd over „Het Volk”, waarvan vanzelfsprekend alle afdelingsafgevaardigden in hun afdelingen verslag hebben uitgebracht, kunnen wij dezen keer in ons verslag zeer kort zijn.

Laat ons hier nog eens uitdrukkelijk vaststellen, — zulks om misverstand te voorkomen — dat ons hoofdorgaan volgens getuigenis van deskundigen, administratief-organisatorisch een van de best geleide krantenbedrijven van het land is.

Het aantal abonnees steeg het laatste jaar regelmatig.

Wegens bedanken van p.g. H. Masereeuw als directeur benoemde het P.B. p.g. Y. G. v. d. Veen tot directeur, terwijl het buitengewoon Congres dezen partijgenoot tevens tot technisch-hoofdredacteur verkoos.

Gewestelijke pers.

In de gewestelijke pers kwam dit jaar geen verandering. Het „Velser Weekblad”, „De Gemeenschap” in Arnhem, „Palvu” in Zwolle en „De Volksstem” in Hilversum handhaafden zich. In verschillende plaatsen werden tijdens de verkiezingen voor Raad en Staten met meer of minder regelmaat propagandabladen uitgegeven, welke nadien weer zijn verdwenen, terwijl ook in Deventer een blaadje schijnt te bestaan, dat het P.B. echter niet toegesonden krijgt.

Socialistische Gids.

In het aantal abonnees op „De Socialistische Gids” kwam

geen noemenswaardige verandering. Ook in de redactie vond geen wijziging plaats.

De Uitgeverij en Boekhandelszaak „Ontwikkeling” en de daarmee in nauw verband samenwerkende Boekhandel „Voorwaarts” ontwikkelden zich in het verslagjaar wederom op verneugende wijze.

Uitgegeven werden	in 1926		in 1927	
	aantal	oplaag	aantal	oplaag
Propagandabrochures	16	59.000	12	71.000
Pop. Wetensch. „	10	23.500	9	13.300
Romans, gedichten e.d.	11	23.850	16	42.000
Kinderboeken	5	13.000	5	22.000
Pop. Wetensch. boeken	10	16.800	9	14.000
	52	136.150	51	162.300

De oplaag van den „Naar het Licht-Kalender”, die in 1925 9000 en in 1926 13.000 bedroeg, steeg in 1927 tot 15.000, en werd geheel uitverkocht.

Het Arbeidersjaarboekje, wederom samengesteld door het Partijsecretariaat, werd ook dit jaar geheel uitverkocht.

De Amsterdamsche en Haagsche „Volksalmanakken”, die in 1926 voor ’t eerst verschenen, kwamen ook in 1927 met bevredigend resultaat uit.

Het aantal inteekenaren op de A.R.B.O. (Algemeene Roman Bibliotheek van „Ontwikkeling”), dat in 1926 (de eerste jaargang) $\pm$ 2000 bedroeg, steeg in 1927 tot bijna 4300.

De uitgave van „Het Opstandige Lied” werd in het verslagjaar beëindigd. Als gevolg van deze uitgave beschikt onze Partij thans over een twintigtal revolutionaire liederen voor zang en piano.

Een serie populair-wetenschappelijke brochures onder den algemeenen titel „De Wilde Roos”, een bonte rij kleine geschriften onder leiding van Koos Vorrink, werd opgezet in samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Het aantal inteekenaren op deze reeks is niet zoo groot als wij gehoopt en verwacht hadden.

„Die Onze Kracht Ontwaken Deed”, door W. H. Vliegen, het in afleveringen verschijnende vervolg op „De Dageraad der Volksbevrijding” van denzelfden schrijver, werd in het verslagjaar voltooid. Naast dit groote werk verschenen aan groote boeken nog een herdruk van H. G. Wells’ „Korte Geschiedenis der Wereld” en een eerste druk van Max Beer’s „Algemeene Geschiedenis van het Socialisme”. Van laatstgenoemd werk werd de oplaag van ruim 3000 exemplaren à f 8.50 per stuk in enkele maanden nagenoeg geheel uitverkocht.

In al onze boekwinkels stegen de omzetten zeer aanmerkelijk. Op een enkele uitzondering na waren ook de financiële resultaten dezer winkels bevredigend. Ook onze agenten zagen hun omzetten belangrijk omhoog gaan.

Buitengewoon groote omzetten werden bereikt met enkele romans van A. M. de Jong, terwijl het resultaat van den verkoop van Troelstra's „Wording” een in de Nederlandsche Boekhandelswereld met geen boek ooit bereikt succes werd. Alleen „Ontwikkeling” verkocht n.l. 8500 exemplaren.

Er is dus nagenoeg in elk opzicht reden om op het jaar 1927 met voldoening terug te zien.

BOND VAN VROUWENCLUBS.

Voor het werk van den Bond van Vrouwenclubs en den toestand van de „Proletarische Vrouw” verwijzen wij naar het hier afzonderlijk bijgevoegde verslag.

INDISCHE CLUB EN -PARTIJ.

Het contact met onze Indische Partij is naar ons oordeel het laatste jaar hechter geworden. Over de moeilijkheden in zake de verbanningen en doodvonnissen verstrekke de Indische Partij inlichtingen, waarmee de Partijleiding zeer was gediend, terwijl men ons over den geheelen politieken toestand op de hoogte hield.

Met de Indische Club liet de samenwerking niets te wenschen over. De steuninzameling, die op initiatief van den secretaris der Club en onder diens leiding, ten behoeve van de gearresteerde Indonesische studenten werd georganiseerd, welke de goedkeuring van het P.B. droeg, bracht pl.m. f 3190.— op.

BOND VAN SOC. DEM. STUDENTENCLUBS.

Onder de frissche leiding van het bestuur onze socialistische studentenorganisatie blijft de belangstelling, zij het niet in wijden kring, voor onze beweging in de studentenwereld toenemen. Al groeit het ledental niet in beduidende mate, met „Kentering” gaat het goed en men heeft de verwachting het binnen enkele jaren zonder nadeelig saldo te kunnen uitgeven.

Bij de behandeling van ons Ontwapeningsontwerp in de Kamer in Februari 1927, gaf de Bond een vlugschrift uit in 5000 exemplaren ter ondersteuning van onze actie, dat aan de universiteiten te Amsterdam, Leiden, Delft, Utrecht en Groningen werd uitgereikt.

DE V.A.R.A.

De belangstelling voor de V.A.R.A. is vooral het laatste half jaar sterk toegenomen. Op 1 Juli 1926 bedroeg het ledental plm. 2000, 1 November 1927, twee jaar na de oprichting was het tot 3000 gestegen en 1 Januari 1928 had men het getal van 5000 overschreden. Het P.B. stond over 't jaar 1927 een subsidie toe van f 1000.

De redactie van het blad is thans in handen van den voorzitter S. v. d. Woude en den bezoldigten secretaris G. J. Zwertbroek.

Onder leiding van de p.g. J. W. Lebon en G. J. Zwertbroek werden de uitzendingen verzorgd. Van Juli 1926 tot 31 December 1927 werden niet minder dan 81 avonden en 6 Zondagochtendprogramma's uitgezonden.

Door een speciaal daarvoor ingestelde commissie uit S.D.A.P., N.V.V. en V.A.R.A., waarin voor de Partij zitting hadden E. Boekman, A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven, werd een rapport samengesteld van internen aard, dat als basis moet dienen voor de werkzaamheden, die door de V.A.R.A. in den komende tijd moeten worden verricht.

INSTITUUT VOOR ARBEIDERSONTWIKKELING.

Het Instituut verloor in 1927 Vorrink als bezoldigd bestuurder. Deze nam zijn vroegere taak als voorzitter der A.J.C. en redacteur van „Het Jonge Volk” weer op. In zijn plaats kwam A. H. P. van Duuren, die op 15 September 1927 zijn functie aanvaardde.

De algemeene vergadering, die op 22 en 23 October 1927 werd gehouden, nam eenige belangrijke besluiten. De samenstelling van het Centraal Bestuur werd aldus geregeld, dat Partij, Vakbeweging en Instituut een gelijk aantal vertegenwoordigers benoemen, waarbij de bezoldigde bestuurders komen en een vertegenwoordiger der A.J.C. Partijafdeelingen en bestuurdersbonden kregen het recht om in de plaatselijke besturen een vertrouwensman aan te wijzen. Verder werd besloten tot het stichten van correspondentschappen en tot een federatieve gewestelijke samenwerking der afdeelingen. De oprichting van kunstkringen door het Instituut werd principieel goedgekeurd. De Algemeene Vergadering vereenigde zich na een uitvoerige discussie met den geest van den tot dusver verrichten arbeid.

Van het centrale werk in het afgelopen jaar verdient vermelding de sterke toename van het aantal filmvoorstellingen van den gereorganiseerden filmdienst, zoodat de aanschaffing van een tweeden auto en de aanstelling van nog een operator noodig was. Het aantal deelnemers aan den schriftelijken cursus-Kuyper bleef vrij constant (plm. 1600) evenals het aantal clubleiders (plm. 120). Met de clubleiders werd in April 1927 te Amsterdam een conferentie gehouden. Van de serie geschriften „De Wilde Roos” verschenen in 1927 een 5-tal nummers. Het aantal abonné's bedraagt 1400. In Leeuwarden, Zwolle Dordrecht, Haarlem, Enschede, Den Haag en Heerlen, werden zeer goed geslaagde week-ends voor het kader gehouden, waaraan in totaal 820 bestuurders deelnamen. Het Instituut schonk en verzorgde de bibliotheek op Troelstra-Oord. Het Centraal Bestuur maakte den afdeelingen het houden van cursussen met politieke en economische onderwerpen financieel mogelijk. Ook organiseerde het een tournée voordrachten met Hendrik de Man als spreker. Het werk der 80 afdeelingen werd in denzelfden geest voortgezet. Het

clubwerk breidde zich sterk uit. In Amsterdam werd de C. C. v. A. als afdeling A van het Instituut aangesloten, de ledenvereniging, Afdeling B, kreeg een beperkter taak, daar het houden van cursussen weer aan de afdelingen der Partij werd opgedragen. In verschillende afdelingen bestaat daarvoor samenwerking tusschen de besturen der Partij-afdelingen en de groepsbesturen van het Instituut. Een tiental correspondentschappen werd gesticht.

Het aantal leden en donateurs steeg van 18.000 tot plm. 20.000. De oplage van „De Toorts” van 17.000 tot 18.500.

ARBEIDERS JEUGDCENTRALE.

Met de A.J.C. gaat het goed. Onder de jeugdverenigingen van ons land neemt zij een voorname plaats in. Aan onze oudere beweging geeft zij fleur en kleur.

De voornaamste mutatie in het hoofdbestuur is, dat Koos Vorrink vorig jaar als bezoldigd voorzitter is teruggekeerd.

In het aantal afdelingen en leden kwam weinig verandering. Vooruitgang viel echter niet waar te nemen.

Om het jeugdwerk te bevorderen en te verbeteren is de A.J.C. er toe overgegaan in een dertigtal plaatsen een Jeugd-tehuis te exploiteeren.

In het algemeen gesproken blijft de belangstelling voor de Jeugd- en Zomerfeesten stijgende.

Het aantal abonnees op „Het Jonge Volk” bedraagt plm. 13.000, op „Opgang” 6000, terwijl de oplaag van het jeugdleidersorgaan „De Kern” 1500 telt.

De leiding van de A.J.C. maakte het velen leden financieel gemakkelijk aan den cursus-Kuyper van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, deel te nemen.

Financieel gaat het de A.J.C. niet slecht, vooral nu zij van haar Verkoopcentrale een instelling heeft weten te maken, waarmee zij niet alleen haar leden aan goede artikelen helpt, doch die tevens belangrijke inkomsten afwerpt.

Met de stichting van haar tweede groote kamphuis op de Warandabergen tusschen Blaricum en Huizen deed de A.J.C. een uitstekend werk, dat, naar wij verwachten, zoo- wel door ouderen als jongeren in hooge mate zal worden gewaardeerd.

TROELSTRA-OORD.

De opening op 14 Augustus 1927 van het Troelstra-Oord is een datum, die in de geschiedenis der Nederlandsche arbeidersbeweging met gouden letters moet worden geschreven. Met de stichting dezer trotsche burcht is de naam van onzen grooten voorganger gelijk vereeuwigd.

Het kan niet de bedoeling zijn hier op deze plaats over de cultureele beteekenis voor de arbeidersbeweging van deze stichting uit te weiden. Wij volstaan dus met het memoreeren van enkele feiten.

Namens de Partij bood het P.B. de stichting een mooie

vleugel-piano aan, terwijl het bedrag van f 4000 uit de nalatenschap-Van Kol werd besteed voor het opwerpen van een heuvel, en een Van Kol-bank die door architect Berlage werd ontworpen. De buste van Troelstra, gemaakt door den beeldhouwer Mendes da Costa vond haar plaats in de hal van het vacantie-oord.

In het bestuur van het Troelstra-Oord hadden in de eerste helft van het jaar zitting H. Polak en C. Werkhoven. Daar p.g. Werkhoven in den loop van het jaar wegens drukke werkzaamheden bedankte, benoemde het P.B. in zijn plaats p.ge. E. Ribbius Peletier; p.g. J. Oudegeest bezet thans de plaats van Henri Polak, die na zijn bedanken als voorzitter zich ook uit dit bestuur terugtrok.

GEMEENTERAADS- EN STATENVERKIEZINGEN.

In het afgelopen jaar vonden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden plaats. Het ware niet misplaats er hier eenige beschouwingen aan te wijden, doch al onze pogingen om over goed vergelijkbare cijfers de beschikking te krijgen, zijn op niets uitgelopen. Wij meenen dan ook beter te doen het onvolledig materiaal, waarover we beschikken, niet te publiceeren.

Een algemeene opmerking over den uitslag der verkiezingen willen wij echter niet achterwege laten.

Een groote vooruitgang is de Raadsverkiezing voor de Partij niet geweest, hetgeen uit het onderstaande staatje moge blijken:

	Aantal zetels in	
	1923	1927
Drente	74	73
Friesland	123	118
Gelderland	136	130
Groningen	146	166
Limburg	25	27
Noord-Brabant	21	24
Noord-Holland	165	188
Overijssel	83	88
Utrecht	44	47
Zeeland	32	42
Zuid-Holland	182	208
Totaal	1031	1111

In de provincies Drente, Friesland en Gelderland liep ons aantal raadsleden terug. In de andere provincies werd zetelwinst geboekt. Er waren echter ook gemeenten, waar het verlies aan raadszetels niet gering was. Hiernaar heeft het P.B. een speciaal onderzoek ingesteld, waarbij kwam vast te staan, dat als regel aan bijzondere plaatselijke omstandigheden het verlies moest worden toegeschreven; in enkele gevallen ook aan onvoldoende bekwaamheid van de voor onze Partij zittende raadsleden. In geen geval is uit den

plaatselijken achteruitgang hier en daar gebleken, dat de door onze Partij gevolgde politiek een onjuiste is geweest, nog minder, dat aan het hebben van wethouderszetels in 't algemeen zetelverlies zou zijn toe te schrijven.

Een zaak, waar stellig nog meer aandacht aan besteed zal moeten worden, is de stelselmatige ontwikkeling en scholing onzer raadsleden.

De Provinciale Staten-verkiezingen brachten onze zetels van 107 op 120 en de op ons uitgebracht stemmen van 503.556 op 609.010. (Deze cijfers vergeleken bij 1923.)

In Limburg, Overijssel, Zeeland en Zuid-Holland wonnen wij één zetel, in Drente en Groningen twee, in Noord-Holland vijf.

In het aantal Gedeputeerden kwam evenwel geen wijziging, met dien verstande, dat wij in Friesland een zetel verloren, doch in Groningen er een bijkregen, zoodat het totaal 10 bleef.

Over den uitslag van deze verkiezing mogen wij niet ontevreden zijn. Zeer hard is er door onze partijgenooten gewerkt.

Vermelden wij nog, dat het Partijbestuur voor deze verkiezing een brochure beschikbaar stelde, welke door p.g. W. H. Vliegen werd geschreven, getiteld: „Het komt er niets op aan”, die in een oplaag van 100.000 exemplaren werd verspreid.

DE VEREENIGING VAN SOC. DEM. RAADS- EN STATENLEDEN.

De Vereeniging van Raadsleden bracht het gewijzigde Gemeenteprogram, dat door een commissie uit haar midden was samengesteld, als voorstel op den beschrijvingsbrief van het Congres, dat, zooals ter andere plaatse reeds is gebleken, door het Congres met algemeene stemmen werd aanvaard.

Zij organiseerde verder een driedaagschen cursus in Amsterdam op 22, 23 en 24 Januari 1927. Behandeld werden de volgende onderwerpen: „De taak der gemeente ten aanzien der socialisatie” door S. R. de Miranda.

„De gemeente, de provincie en de volksgezondheid”, door L. Heijermans.

„Maatschappelijk hulpbetoon”, door Ed. Polak.

„De autonomie der gemeenten en het toezicht der hogere besturen”, door G. v. d. Bergh.

„Grondpolitiek, erfpacht en verkoop”, door F. M. Wihaut.

„Gewestelijke uitbreidingsplannen”, door A. Keppler.

„De ontwikkeling der niet-leerplichtige jeugd”, door Theo Thijssen.

„Wat kunnen de gemeentelijke en provinciale besturen doen op het gebied van schoonheid en kunst?” door H. Polak.

Op deze inleidingen volgden uitvoerige discussies, waar

in de referaten aan de ervaring van verschillende raadsleden werd getoetst. Deze cursus heeft uitstekend werk verricht en mag daarom zeker als geslaagd worden beschouwd. Zij werd door 86 raadsleden bezocht. Van de redevoeringen en discussies is een verslag verschenen, waarvan de oplage van 500 exemplaren geheel is verkocht.

De Jaarvergadering vond plaats op 24 en 25 September te Zwolle, waar door de p.g. Mr. G. v. d. Bergh, W. Drees, P. Hiemstra en Dr. Th. v. d. Waerden verschillende inleidingen werden gehouden. Van de besluiten vermelden we, de uitgave van een schriftelijken cursus voor gemeentepolitiek.

Met het aantal abonnementen op „De Gemeente” gaat het niet naar wensch. Dit bedraagt slechts pl.m. 950, waaruit blijkt, dat nog lang niet alle raadsleden zich de opoffering getroosten een abonnement op ons socialistisch gemeenteorgaan te nemen, waaruit zij het noodige materiaal en de noodige voorlichting kunnen putten.

Op verzoek van het D.B. der Vereeniging stelde p.g. Michels te Haarlem een ontwerp-adres aan de regeering samen, inzake het instellen van gezondheidscommissies, welk adres aan alle raadsleden ter kennisneming en ondersteuning werd toegezonden.

In de verschillende provinciale vereenigingen wordt, in de eene meer, in de andere minder, goed voorlichtingswerk gedaan.

Het vertrouwen in het Adviesbureau blijkt jaarlijks grooter te worden, daar het aantal adviezen, dat gevraagd wordt, regelmatig blijft stijgen. Bedroeg dit over 1926 ruim 250, 1927 was dit aantal 476.

Wellicht heeft het zijn nut er hier nog eens op te wijzen, dat onze raadsleden deze adviezen gratis worden verstrekt door 't bureau der vereeniging, Keizersgracht 376, Amsterdam.

VERTEGENWOORDIGING.

Bij verschillende gelegenheden liet het P.B. zich vertegenwoordigen. Op 3 Maart namen p.ge. Suze Groeneweg, J. A. Bergmeijer en D. A. van Eck deel aan het Congres voor Plaatselijke Keuze te Utrecht.

Op 26 Mei vertegenwoordigde p.g. D. A. van Eck het P.B. op de Nationale betooging voor Plaatselijke Keuze.

Het Congres van het N.V.V. op 12 en 13 Maart in Den Haag werd bijgewoond door Henri Polak en C. Werkhoven, terwijl op het Congres in zake werkloozenzorg en werkverruiming, dat op 1 November door het N.V.V. werd georganiseerd, de partijgenooten J. W. Albarda, A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven voor het P.B. aanwezig waren.

P.g. E. Ribbius Peletier werd door het P.B. afgevaardigd naar het Eerste Religieus Socialistische Congres op 1 en 2 October te Amsterdam.

P.g. A. B. Kleerekoper complimenteerde namens het P.B. de federatie Utrecht op 3 December ter gelegenheid van zijn 10-jarig bestaan.

Vermelden wij nog, dat op de receptie, door den Bond van Arbeiders Zangverenigingen gegeven ter gelegenheid van zijn 25-jarig bestaan, verschillende leden van het P.B. aanwezig waren. Op deze receptie bood de Partij te zamen met het N.V.V. een marschlied aan, terwijl daarenboven een liederenfonds werd aangeboden, waarvoor een speciale inzameling werd gehouden.

Bij jubilea van verschillende vakbonden en instellingen zorgde het P.B., wanneer het persoonlijk niet aanwezig kon zijn, voor een bloemstuk.

KWESTIES.

De moeilijkheden, waarmee het P.B. het afgelopen jaar te kampen heeft gehad, zijn niet gering geweest.

Noemen wij om te beginnen de belangrijkste, de kwestie in Limburg. Nadat het P.B. in Limburg met den gewestelijken propagandist Van der Ploeg en het gewestelijk bestuur de propagandisten-kwestie had geregeld, ontstond tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in Kerkrade opnieuw een geschil. Aanleiding daartoe was het feit, dat een districtsbestuurder van den Nederl. Mijnwerkersbond, vooreen zittend raadslid voor onze Partij, bij de gemeenteraadsverkiezingen uit de Partij trad, met een eigen kandidatenlijst uitkwam en een zelfstandige Onafhankelijke Socialistische Partij stichtte. Hiertegen gaf het gemeentelijk federatiebestuur van Kerkrade manifesten uit, waarin op ontactische wijze bestuurders van den Alg. Ned. Mijnwerkersbond grof werden bejegend. Wij laten in het midden, in hoeverre van de zijde van den Mijnwerkersbond hiertoe aanleiding is gegeven, doch het bestuur van het N.V.V. vond hierin aanleiding om in het orgaan van den Mijnwerkersbond tegen den gewestelijken secretaris Van der Ploeg fel van leer te trekken, omdat deze namens het gewestelijk bestuur een brief, bestemd voor publicatie schreef en geen maatregelen trof om verspreiding van de gewraakte manifesten te beletten.

Na verloop van eenige weken nam dit geschil een zoodanige omvang aan, dat het P.B. in Juni in samenwerking met het bestuur van het N.V.V. besloot tot het instellen van een Commissie van Onderzoek, waarin voor het P.B. zitting namen Mw. S. Groeneweg, W. H. Vliegen; voor het N.V.V. S. de la Bella en C. v. d. Lende. Deze commissie, die een zeer consciëntieus onderzoek gedurende vele dagen ter plaatse instelde, kwam tot conclusies, welke gepubliceerd zijn in „Het Volk” van Woensdag 24 Augustus 1927.

Nadat deze conclusies de betrokkenen waren toegezonden, werden zij door het H.B. van den Mijnwerkersbond aanvaard. Het gewest Limburg bleek hiertoe, nadat

van de zijde van het P.B. op 2 October te Maastricht nog een poging was gedaan, niet bereid.

Direct hiermee verband hield het royement van de afdeeling Heerlen. Zooals in de conclusies is vermeld, was een der eischen, waartoe de Commissie van Onderzoek was gekomen, dat partijgenooten, die tijdens de vele ruzies, die in Limburg de laatste jaren reeds plaats vonden waren geroyeerd of uit de Partij getreden, zonder ballotage weer tot de Partij zouden worden toegelaten. De afdeeling Heerlen wenschte dit niet uit te voeren, waardoor het P.B. zich genoodzaakt zag deze afdeeling te schorsen. Het lag in de bedoeling, deze afdeeling tot royement aan het Congres voor te dragen.

Nu deze heele kwestie, mede door de bemoeiingen van onzen nieuwen partijvoorzitter, is opgelost, komt het ons ongewenscht voor in dit verslag er meer van te vermelden. Wij hebben de hoop en het vertrouwen, dat thans in Limburg een periode van flinken groei en onderlinge kameraadschap zal aanvangen en dat onze partijgenooten zelf tot het inzicht zullen zijn gekomen, dat voor alles eenheid van optreden ten behoeve van de Limburgsche arbeidersklasse het allernoodzakelijkste is.

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen deden zich hier en daar ook enkele moeilijkheden voor, waarvan de meesten in der minne werden geschikt en spoedig tot het verleden behoorden.

Een uitzondering op dezen regel is echter het geval Van Trigt te Apeldoorn. Waar deze zaak feitelijk nog in behandeling is, achten wij verdere uitweiding hierover niet nuttig.

Verschillende royementen werden in den loop van dit jaar door het P.B. gecasseerd, omdat de gronden, waarop deze waren uitgesproken, geen royement wettigden.

Wij meenen hier de opmerking te moeten maken, dat men in verschillende plaatsen in het land er den laatsten tijd wel zeer vlug bij is om tot royement over te gaan. Men bedenke wel, dat het de taak der afdeelingsbesturen niet is om te trachten zich op de gemakkelijkste wijze van eenigszins moeilijke elementen te ontdoen, maar dat het veeleer hun plicht is moeilijkheden tusschen partijgenooten onderling en de afdeeling in der minne te schikken en tot oplossing te brengen, hetgeen natuurlijk niet wil zeggen, dat partijgenooten, welke ernstig het partijbelang schaden, in de Partij moeten worden gehandhaafd.

INTERNATIONALE ZAKEN.

In het afgelopen jaar hadden voor de Partij zitting in de Executive der S.A.I. onze partijgenooten W. H. Vliegen en F. M. Wibaut, welke eerste daarenboven lid is van het bureau der S.A.I.

Onder voorzitterschap van p.g. Albarda zette de internationale commissie inzake het militaire vraagstuk haar werkzaamheden voort; onder voorzitterschap van onzen

p.g. Vliegen de internationale koloniale commissie haar arbeid eveneens. In de internationale commissie, welke onderzoekt den toestand der politieke gevangenen, had voor ons land zitting p.g. A. B. Kleerekoper.

Naar de onthulling van het Matteotti-gedenkteeken op 11 September te Brussel vaardigde het P.B. p.g. A. B. Kleerekoper af, terwijl p.g. F. M. Wibaut op 2 Mei onze Partij vertegenwoordigde op de vergadering in Genève, welke door het I.V.V. en S.A.I. belegd was in verband met de voorbereiding der Economische Conferentie.

Verschillende uitnoodigingen tot deelneming aan de congressen onzer zusterpartijen werden door het P.B. niet ingewilligd. Een uitzondering maakte men echter bij het 25-jarig bestaan der Luxemburgsche Partij, welke op 20 en 21 Augustus in Luxemburg werd gevierd. P.g. Boekman bracht daar namens onze Partij de felicitaties over.

SAMENWERKING S.D.A.P.—N.V.V.

In den loop van het jaar vonden verschillende besprekingen plaats tusschen het Partijbestuur en het bestuur van het N.V.V.

O.a. kwam men 19 Januari bijeen ter bespreking van het nieuwe ontwerp-Ziektewet, 18 Juni ter bespreking van de moeilijkheden in Limburg, de kwestie met den Arbeiders-Sportbond en de bemoeiingen welke beide organisaties met de V.A.R.A. hadden.

Daarenboven vonden besprekingen plaats in October over het vraagstuk der handelspolitiek, waaraan ook door de Economische Commissie uit de Kamerfractie werd deelgenomen.

De commissie van zes, ingesteld ingevolge het congresbesluit van 1926 en waarin voor de Partij zitting hadden J. W. Albarda, Henri Polak en W. H. Vliegen, kwam in dit jaar met haar werk gereed. De stellingen waartoe zij kwam, zijn in den vorm van een voorstel op den beschrijvingsbrief gebracht.

Nadat deze commissie met dit werk gereed was, is zij ter behandeling van het persvraagstuk met vier leden uitgebreid, n.l. voor het N.V.V. S. de la Bella en L. v. d. Wal, voor de Partij C. Werkhoven en F. M. Wibaut. De plaats van Henri Polak werd na zijn bedanken door p.g. J. Oudegeest bezet.

PERSONALIA.

Een zeer droeve taak is het ieder jaar weer in het verslag melding te moeten maken van een aantal meer of minder vooraanstaande personen, welke de Partij in het afgelopen jaar heeft moeten verliezen.

Naast de velen, wier namen ons onbekend zijn, noemen wij hier p.g. M. Hillebrand te Dokkum, Hijman Overst en D. Keesing te Amsterdam, mevr. Van Kersen—Van Muijlwijk te Rotterdam.

Hoewel wij Herman Gorter en Dirk Stolker reeds vele jaren niet meer tot leden onzer Partij konden rekenen, hebben beiden toch zeer lang een zoodanige plaats in onze Partij ingenomen, dat wij het memoreeren van hun namen te dezer plaatse niet achterwege meenen te mogen laten.

INZAMELING HEIJERMANS- EN ADAMA VAN SCHELTEMA-MONUMENTEN.

Met de inzameling voor deze monumenten heeft de Partij een eereschuld ingelost. De collecte, welke door p.g. A. B. Kleerekoper op verzoek van het Partijbestuur georganiseerd werd, bracht f 8000 op. Hierdoor is de Partij in staat aan elk der comité's, die voor de plaatsing en vervaardiging der monumenten zorg dragen, een bedrag van f 4000 af te dragen.

HET PARTIJSECRETARIAAT.

De werkzaamheden op het Secretariaat waren in het afgelopen jaar niet gering. Het aantal verzonden brieven bedroeg plm. 6000, het aantal ontvangen stuks post plm. 18.000. Bovendien moesten twee congressen worden voorbereid en was het aantal rapporten, notulen etc., dat moest worden vermenigvuldigd, zeer groot. Vooral het veranderen van de contributieregeling gaf handen vol werk. Daarenboven was de arbeid, verbonden aan het omruilen van contributiezegels buitengewoon omvangrijk, hetgeen nog werd bemoeilijkt en verzwaaard, doordat zeer vele afdeelingen niet binnen den aangegeven tijd voor terugzending zorg droegen.

Overigens was de samenwerking met onze afdeelfunctionarissen — op een hoogst enkele uitzondering na — zakelijk en prettig.

SLOTWOORD.

Vatten wij ten slotte in een enkelen zin ons oordeel over het afgelopen jaar samen, dan moeten wij zeggen: het was een goed jaar! Het had echter een b e s t jaar kunnen zijn, wanneer een grooter aantal onzer partijgenooten zich met meer toewijding aan het dagelijksche werk tot grootmaking onzer partij had gegeven. De actie tot het winnen van leden, die thans gevoerd wordt, bewijst, dat duizenden arbeiders en arbeidersvrouwen bereid zijn toe te treden. Wanneer de partijgenooten, zoowel in de steden als op het land met energie en opofferingsgezindheid, de ingezette actie volhouden, dan is het ledental in 1928 tot z e s t i g d u i z e n d op te voeren en gaan we het verkiezingsjaar 1929 met een naar binnen en buiten versterkte organisatie tegemoet. Tot heil der arbeidersklasse, tot heil der sociaal-democratie!

C. WERKHOVEN,
Partijsecretaris.

BIJLAGE A.

(Per 31 December).

GEWESTEN	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84	78	72	71	68	69	66	70	75
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111	105	97	101	100	95	97	99	100
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51	43	43	49	51	45	45	43	47
Overijssel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34	37	35	40	40	40	45	42	39
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66	59	56	51	61	60	60	60	58
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19	19	19	21	22	20	21	22	22
Noord-Holland (Noord)...	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60	60	56	63	62	64	61	61	57
Noord-Holland (Zuid)	—	—	—	—	28	27	27	20	25	29	29	27	31	31	29	31	30	30
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24	24	9	9	10	11	11	11	11
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	7	3	3	3	4	4	4	7
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	75	89	83	81	84	83	84	87	86	85
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21	19	17	18	21	20	20	20	22
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17	17	12	12	11	14	14	14	15
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24	24	23	21	19	20	20	19	20
	220	253	284	389	406	395	410	455	594	645	613	559	583	591	584	591	590	597

BIJLAGE D.

FEDERATIE	30 Sept. 1914	30 Sept. 1918	30 Sept. 1919	30 Sept. 1920	30 Sept. 1921	30 Sept. 1922	30 Sept. 1923	30 Sept. 1924	30 Sept. 1925	30 Sept. 1926	30 Sept. 1927	31 Dec. 1927
Friesland	3332	4547	5557	4647	4414	5374	5350	4904	5071	4925	5366	5320
Groningen	1725	2891	4908	3667	3121	3431	3098	2784	2957	2997	3509	3519
Drente	901	1544	2148	1484	1406	2119	1575	1225	1166	1090	1289	1293
Overijssel	1658	2177	3226	2523	2433	2912	2825	2715	3130	3018	3323	3387
Gelderland	1794	3724	5179	4121	3561	4178	4438	3922	3889	3873	4151	4082
Utrecht	800	1561	2220	1692	1794	2142	2035	1936	1985	1987	2222	2188
N.-Holland Nrd..	4122	4643	3907	3253	2870	3481	3458	3295	3384	3301	3713	3680
N.-Holland Zuid.			2609	2153	1887	2162	2214	2076	2441	2392	2701	2650
Amsterdam	5034	4615	5539	4981	5627	5339	5188	4910	5384	5242	5817	5827
Rotterdam	1646	1843	2596	2287	2670	3069	3138	2750	2821	2922	3524	3400
Den Haag	1668	1519	1999	1796	1753	1904	1862	1892	2412	2524	2967	3058
Zuid-Holland	2345	2147	5710	4206	4238	4727	4595	4013	4514	4640	5382	5362
Zeeland	424	571	760	619	540	620	682	611	688	694	895	884
Noord-Brabant ..	278	856	1019	824	741	732	659	601	667	629	647	643
Limburg	320	1093	1436	1091	812	746	657	631	757	752	895	876
Totaal	26047	35531	48813	39344	37867	42936	41774	38265	41266	40986	46401	46169

Bijlage C.

GEWEST	31 December 1926	Nieuw ingeschreven leden	Leden uit andere afd. overgekomen	Totaal ingeschreven	Verhuisd	Bedankt	Afgevoerd wegens contributienschuld	Geroyeerd	Overleden en overige redenen	Totaal afgeschreven	31 December 1927	Mannen	Vrouwen
Friesland.....	5048	761	143	904	236	290	36	1	69	632	5320	3818	1502
Groningen.	3128	795	89	884	142	282	28	1	40	493	3519	2694	825
Drente	1134	380	47	427	69	146	30	6	17	268	1293	1066	227
Overijssel.....	3081	637	103	740	163	237	12	1	21	434	3387	2435	952
Gelderland.....	4045	688	63	751	155	479	30	2	48	714	4082	2906	1176
Utrecht.....	2099	407	126	533	175	225	28	2	14	444	2188	1471	717
Noord-Holland Nrd..	3459	651	64	715	144	287	11	1	51	494	3610	2589	1091
Noord-Holland Zuid.	2399	469	401	870	418	148	29	4	20	619	2650	1769	881
Amsterdam	5523	1002	672	1674	699	424	212	1	34	1370	5827	3870	1957
Rotterdam.....	3628	444	367	811	415	502	104	3	15	1039	3400	2313	1087
Den Haag.....	2585	805	278	1083	298	281	25	—	6	610	3058	2022	1036
Zuid-Holland.....	4900	1314	104	1418	227	592	70	15	52	956	5362	3878	1484
Zeeland	711	264	23	287	30	66	8	1	9	114	884	677	207
Noord-Brabant.....	620	124	31	155	44	70	12	1	5	132	643	521	122
Limburg.....	836	247	47	294	93	114	36	1	10	254	876	638	238
Totaal....	43196	8988	2558	11546	3308	4143	671	40	411	8573	46169	32667	13502

Bijlage C.

1 jan.	Aantal leden	1 jan.	Aantal leden	1 jan.	Aantal leden
1895	700	1907	8423	1918	27093
1896	1000	1908	8748	1919	37628
1897	1500	1909	9504	1920	47870
1898	2100	1910	9980	1921	37412
1899	2500	1911	12582	1922	41472
1900	3200	1912	15667	1923	42047
1901	4000	1913	25708	1924	41230
1902	6500	1914	25609	1925	37894
1903	5600	1915	25642	1926	41221
1904	6000	1916	24018	1927	43196
1905	6816	1917	24839	1928	46169
1906	7471				

BIJLAGE E.

Afdeelingen	1 Jan. 1927 Aant. inwon.	31/12 1914	31/12 1915	31/12 1916	31/12 1917	31/12 1918	31/12 1919	31/12 1920	31/12 1921	31/12 1922	31/12 1923	31/12 1924	31/12 1925	31/12 1926	31/12 1927
Amsterdam.....	726.527	4956	4526	4340	4236	5032	5501	4874	5595	5169	5234	4831	5386	5523	5827
Haarlem.....	80.502	361	315	301	302	425	536	478	496	491	458	457	527	502	789
Alkmaar.....	27.304	122	103	113	114	132	180	145	186	213	216	206	235	261	253
Zaandam.....	31.035	396	377	428	463	525	677	581	554	575	679	706	730	738	810
Hilversum.....	47.510	200	226	193	224	319	394	281	355	392	375	365	455	431	463
Rotterdam.....	562.991	1584	1356	1518	1551	1941	2672	2202	3072	3031	3098	2711	2809	3628	3400
Den Haag.....	408.634	1631	1430	1353	1341	1563	1995	1786	1766	1863	1899	1898	2465	2585	3058
Leiden.....	69.718	274	231	202	203	253	445	432	532	516	552	469	491	517	528
Delft.....	49.300	297	241	242	230	298	423	318	498	439	389	342	366	373	463
Dordrecht.....	54.820	379	376	396	331	374	443	384	403	427	462	441	573	700	754
Leeuwarden....	46.676	332	327	331	369	561	655	610	716	770	777	723	788	839	847
Groningen.....	99.587	495	473	521	558	593	752	697	834	815	815	817	889	872	913
Assen.....	17.793	264	244	240	229	218	264	194	409	372	205	177	226	193	227
Zwolle.....	39.004	169	164	165	259	392	615	467	575	580	567	499	583	547	569
Enschede.....	46.748	268	235	204	217	315	346	276	302	362	372	398	442	441	505
Almelo.....	28.743	163	150	145	128	173	234	163	201	204	208	225	263	325	332
Hengelo.....	30.036	159	144	137	138	142	148	132	147	171	176	169	175	169	240
Utrecht.....	151.055	507	479	501	500	599	925	819	855	956	984	945	979	1082	1081
Apeldoorn.....	56.597	131	134	130	211	197	409	318	309	313	399	359	372	368	361
Amersfoort.....	35.959	154	138	150	160	197	268	221	229	242	238	206	215	217	254
Arnhem.....	76.303	369	347	328	414	568	598	461	547	887	836	764	741	757	712
Nijmegen.....	76.069	134	111	112	173	253	335	234	234	283	288	249	247	325	304
Zutphen.....	19.586	227	214	198	220	213	307	299	334	349	370	337	387	402	423
Deventer.....	34.580	116	127	235	152	201	386	339	384	384	364	336	378	375	400
Middelburg....	19.020	101	97	93	103	116	147	139	170	177	179	164	185	193	214
Den Bosch.....	41.273	27	27	22	20	50	185	103	94	121	114	89	108	82	78
Eindhoven.....	65.888	71	65	69	104	182	226	216	170	174	160	147	160	150	146
Maastricht.....	58.529	165	146	150	200	244	334	210	196	149	164	184	204	224	222
Totaal	3.001.787	14052	12803	12717	13151	16076	23410	17379	20163	20425	20578	19214	21279	22819	24173
In procenten ...	39	55	53	51	49	43	49	46	49	49	50	51	52	52	52
Totaal ledental der Partij....		25642	24018	24839	26987	37628	47870	37412	41472	42047	41230	37894	41221	43196	46169
Het Rijk.....	7.526.606														

VERSLAG

VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM.

VROUWENCLUBS.

In het afgelopen jaar hebben wederom vele honderden partijgenooten hunne krachten gegeven om de socialistische idealen bij de vrouwen van ons land ingang te doen vinden en als uiterlijk waarneembaar resultaat daarvan kan worden gewezen op een stijging van het aantal vrouwelijke leden onzer Partij met 1087 en op een vooruitgang van het aantal abonnees op „De Proletarische Vrouw” met 2420.

Op 31 December 1926 bedroeg het aantal vrouwelijke leden der Partij 12.415, dit was op 31 December 1927 gestegen tot 13.502, op de tusschenliggende data 31 Maart, 30 Juni en 30 September bedroeg het aantal resp. 12.905, 13.534, 13.367.

De groei, die sinds eenige jaren bij het aantal vrouwelijke leden te bespeuren valt, zette zich dus ook dit jaar weer voort. Over de laatste 5 jaar zijn de cijfers als volgt:

31	December	1922	.	.	.	.	.	9874
31	„	1923	.	.	.	.	.	9984
31	„	1924	.	.	.	.	.	9273
31	„	1925	.	.	.	.	.	10338
31	„	1926	.	.	.	.	.	12415
31	„	1927	.	.	.	.	.	13502

Het aantal vrouwenclubs en vrouwenpropaganda-commissies ging dit jaar met 9 vooruit, zoodat thans in 106 plaatsen een speciaal orgaan voor het werk der vrouwenpropaganda bestaat. De indeeling over de verschillende gewesten is als volgt: Friesland 13, Groningen 11, Drenthe 4, Overijssel 14, Gelderland 19, Utrecht 9, Noord-Holland Noord 11, Noord-Holland Zuid 5, Zuid-Holland 10, Noord-Brabant 4, Zeeland 1, Limburg 3.

JAARVERGADERING.

De Jaarvergadering van den Bond vond plaats te Utrecht, op 14 en 15 April. Het P.B. was op deze vergadering vertegenwoordigd door p.g. Kleerekoper.

Zooals steeds, maakten de stand en de vooruitzichten der vrouwenpropaganda op deze vergadering een punt van bespreking uit en werden verschillende voorstellen, daarop betrekking hebbend, behandeld.

Voorts werd een inleiding gehouden door W. Drees over „Onze strijd in de gemeenteraden” en door S. Groeneweg over „Moederschapszorg”.

Op den avond van 14 April gaven eenige vrouwelijke leden van de Soc. Dem. Studenten Club uit Leiden een goed geslaagde opvoering van het tooneelspel „Chitra” van Rabindranath Tagore.

HOOFDBESTUUR.

Door de Jaarvergadering werden de zittende H.B.-leden alle herkozen, zoodat het H.B. wederom als volgt werd samengesteld: M. Wibaut-B. v. B., voorzitter; J. Hartog, A. Albarda-Brals, H. Bakhuis-Wolters, L. Besuyen-Lindeboom, A. Secrève-Bregman, A. E. J. de Vries-Bruins, C. A. Weersma-v. Duin. Ook werd de secretaresse door het Partijcongres opnieuw benoemd.

Het H.B. was vertegenwoordigd bij het Partijcongres, bij de vergaderingen van den Partijraad, op het Pinksterfeest der A. J. C. en bij de opening van het „Troelstra-Oord”.

Ook zond het H.B. een vertegenwoordigster naar de begrafenis van Mw. H. v. Kersen-v. Muijlwijk, die vele jaren deel van het H.B. uitmaakte.

PROPAGANDA.

De clubs en propaganda-commissies zetten in het afge-loopen jaar de propaganda regelmatig voort. Door het beleggen van vergaderingen en andere bijeenkomsten, door huisbezoek en colportage slaagden zij er in steeds meer vrouwen in onzen kring te trekken. Ook dit jaar ontwikkelden de clubs en commissies groote activiteit in de maand October, die speciaal voor de propaganda onder de vrouwen was bestemd en eveneens in de Kerstweek, toen in breede kringen met het Ontwapeningsgeschriftje „Wat zeggen de Kerstklokken” gewerkt werd.

Het spreekt vanzelf, dat ter gelegenheid van de Raads- en Statenverkiezingen de clubs en propaganda-commissies volle kracht ontplooiden. De verslagen, die wij hieromtrent ontvingen, toonen een zeer actief deelnemen der vrouwen aan den verkiezingsstrijd.

Aan de propaganda in plaatsen waar nog geen club of commissie is gevestigd, wordt vooral door de gewestelijke vrouwenpropaganda-commissies aandacht geschonken. Deze trachten o.a. door het oprichten van leesclubs in die plaatsen de propaganda onder de vrouwen te bevorderen. Er bestonden dit jaar een 25-tal van dergelijke leesclubs, die in vele gevallen voor de leiding hulp ontvingen uit een naburige plaats, al of niet met financieelen steun van de gewestelijke vrouwenpropaganda-commissie, terwijl deze clubs voor de voorziening met lectuur veelal een beroep op ons Secretariaat deden.

Het gewest Noord-Holland Noord organiseerde een 5 weeksche propaganda rondreis met p.g. H. Bakhuis-Wolters als leidster, aan welke rondreis clubleden uit de groo-tere plaatsen haar medewerking verleenden.

„DE PROLETARISCHE VROUW”.

De Vrouwenmaand was dit jaar bestemd voor het winnen van abonnees op „De Proletarische Vrouw”. Ook thans bleek weer, hoezeer ons vrouwenblad de sympathie heeft van onze leden en hoe groot bij de partijgenooten de bereidwilligheid is tot den bloei van de krant mee te werken. Het aantal abonnees, dat op 31 December 1926, 20425 bedroeg, was op 31 December 1927 gestegen tot 22845. Van deze 22845 bladen gaan er 17815 naar personen, die zelf, of wier huisgenooten, abonnee zijn op „Het Volk” of de „Voorwaarts”; de overige 5030 gaan naar gezinnen, waar men niet op „Het Volk” of de „Voorwaarts” is geabonneerd. De bezorging van de bladen bij de gezinnen, die niet tot de „Volk”- of „Voorwaarts”-lezers behooren, is bijna geheel vrijwilligerswerk, dat door de vrouwelijke partijgenooten uit de verschillende plaatsen wordt verricht. Haar geregelde toewijding en het werk van de propagandiste, p.g. Hegt—Van Gelder, maken het mogelijk, dat iedere week deze meer dan vijfduizend bladen komen in gezinnen, waar geen andere socialistische krant wordt gelezen.

VERKOOP PROPAGANDA-GESCHRIFTEN.

In den loop van het jaar werden de volgende geschriftjes uitgegeven:

„Hebben de vrouwen belang bij de Prov. Staten-verkiezingen?”, waarvan verkocht werden	16.885	ex.
„Aan de Moeders”	25.266	„
„Nieuwe Wegen”	6.154	„
„Komt U ook eens luisteren”	6.037	„
„Wat zeggen de Kerstklokken”	33.335	„
Van de geschriftjes, het vorige jaar uitgegeven, werden nog verkocht	6.916	„

Totaal verkochte geschriftjes 94.587 ex.

De verkoop der geschriftjes was over de verschillende gewesten als volgt verdeeld:

Friesland	9274
Groningen	7855
Drenthe	2341
Overijssel	11034
Gelderland	8155
Utrecht	11021
Noord-Holland Noord	8820
Noord-Holland Zuid	10530

Zuid-Holland	9647
Zeeland	3800
Noord-Brabant	665
Limburg	950
Amsterdam	2745
Den Haag	3120
Rotterdam	4600
Diversen	30

Totaal 94.587

VROUWENDAG.

Aan het eind der propagandamaand werd onder de leuze „voor Ontwapening en Internationale verbroedering”, de Vrouwendag gehouden. In meer dan 50 plaatsen vonden vergaderingen plaats, die over het algemeen goed slaagden en een talrijk vrouwenpubliek trokken.

ONTWIKKELING EN SCHOLING.

Behalve het voeren van de propaganda naar buiten, behoort het tot de taak der clubs en propaganda-commissies de ontwikkeling en scholing der eigen leden te bevorderen. De meeste clubs organiseeren dan ook geregeld samenkomende leesclubs, cursussen van onderscheiden aard, excursies enz. Door sommige clubs wordt van dit gedeelte van haar taak zeer veel werk gemaakt.

Door den Bond werd op dit gebied het volgende verricht :

a. cursus gemeente huishouding. In verband met de op handen zijnde gemeenteraadsverkiezingen, stelde de Bond een cursus samen over de gemeentelijke huishouding. De cursus bestond uit 4 lessen, die resp. behandelden: „De organisatie der gemeente en de sociaaldemocratische gemeentepolitiek”, „De gemeente en het onderwijs”, „Volks-huisvesting” en „Gezondheidszorg”. Bij de 3 laatstgenoemde lessen behoorde een serie lichtbeelden.

De cursus was georganiseerd als een uitzend-cursus, de plaatselijke leiders ontvingen van ons secretariaat hunne aanwijzingen, terwijl voor de deelnemers in de verschillende plaatsen leidraden beschikbaar werden gesteld. Er bleek voor den cursus groote belangstelling te bestaan, 44 plaatsen namen er aan deel, waarvan 31 ook de lichtbeeldenseries gebruikten. In totaal werden voor 1136 deelnemers leidraden aangevraagd.

b. Lectorvoorziening leesclubs. In het najaar werd een aanvang gemaakt met een lectorvoorziening voor de leesclubs. Sinds 1 December verschijnen geregeld maandelijks van de hand van p.g. C. Weersma—van Duin brieven over buitenlandse aangelegenheden, die aan de clubs worden toegezonden ter behandeling op de leesavonden. Deze brieven, die gratis worden toegezonden, vallen door de uitstekende wijze waarop zij worden geschreven, bij onze leden zeer in den smaak.

Voorts is in voorbereiding een uitleendienst van lectuur voor leesclubs.

c. *Gewestelijke cursussen.* Door verschillende gewesten werden wederom met steun van den Bond cursussen tot scholing van onze leden georganiseerd.

In het voorjaar werden in het gewest Noord-Holland Noord cursussen gegeven te Alkmaar en Helder door J. Westerhof, te Enkhuizen en Hoorn door N. Tj. Swierstra en te Zaandam door de secretaresse. Op deze cursussen, die uit 3—5 lessen bestonden, werd gehandeld over de grondslagen van het socialisme.

Voorts werden in dit jaar door de secretaresse maandelijksche werkcurssussen gegeven voor het gewest Noord-Holland Zuid te Haarlem en voor het gewest Groningen te Groningen, welke cursussen in den herfst van het vorig jaar aangevangen, in ons vorig jaarverslag nader zijn omschreven.

In den herfst van dit jaar kwamen 4 gewestelijke cursussen, alle onder leiding der secretaresse, tot stand, n.l. te Leeuwarden, Groningen (vervolgcursus), Alkmaar en Rotterdam.

De cursussen bestaan uit 6 lessen, die eens per maand plaats vinden, alsdan wordt gedurende een geheelen middag cursus gegeven. De cursussen dragen geheel het karakter van werkcurssussen. Zij dienen een drieledig doel n.l., de cursisten meer kennis bij te brengen omtrent de beginselen der sociaaldemocratie en onderwerpen, die daarmee in verband staan; haar gelegenheid te geven zich zelf te oefenen in het spreken en voorts tot onderlinge bespreking van verschillende vragen van organisatorischen en propagandistischen aard.

De deelname aan den cursus is beperkt tot een kleine groep vrouwen, gekozen uit verschillende plaatsen in het gewest. Het aantal deelnemers aan de 4 cursussen tezamen bedraagt 65 uit 49 plaatsen.

ZOMERWERK.

Er werden dit jaar gehouden 4 zomerbijeenkomsten, een centrale excursie naar Amsterdam en een eendaagsche bijeenkomst van vrouwen uit het gewest Limburg, welke bijeenkomsten onder leiding der secretaresse stonden.

De zomerbijeenkomsten hadden plaats van 27—30 Mei op Ameland, van 11—12 Juni op „De Bliscap” te Amerongen, van 14—17 Juni eveneens op „De Bliscap”, van 23—26 September op „De Vonk te Noordwijkerhout.

Inleidingen werden gehouden op de bijeenkomst op Ameland door Ds. A. v. d. Heide over „Eerbied voor het Leven”, en mej. J. C. Jolles over „het spelen van kinderen”; op de eerste bijeenkomst te Amerongen door J. v. d. Kieft over „Bevrijding”; op de tweede bijeenkomst te Amerongen door C. Pothuis—Smit over „de zedelijke beteekenis der gemeenschapsgedachte”, door Saskia Lobo

over „Kinderlectuur” en door mevr. Joh. Bakker over „het oude Nederlandsche Lied”. Op de bijeenkomst op „De Vonk” werd gesproken door J. J. de Roode over „de Internationale Gedachte”, door Hermien v. d. Heide over „Selma Lagerlöf” en door p.g. Douma—v. Strieland over „het Leven van het Indische Volk”.

De 4 bijeenkomsten tezamen werden bezocht door 121 personen uit 25 verschillende plaatsen n.l.: Almelo 7, Amsterdam 13, Arnhem 7, Baarn 3, Berlikum 1, Beverwijk 1, Culemborg 2, Enschede 27, Haarlem 5, Huizum 2, Koog a/d. Zaan 1, Leeuwarden 11, Lekkum 1, Lonneker 4, Overveen 1, Santpoort 1, Texel 1, Utrecht 1, Velsen 7, Vlaardingen 1, Zaandam 6, Zaandijk 1, Zalt-Bommel 2, Zuilen 4, Zutphen 11.

Op 30 Juni had plaats de centrale excursie naar Amsterdam, welke excursie ten doel had de vrouwen uit de provincie gelegenheid te geven verschillende gemeentelijke instellingen te bezichtigen. Het aantal aanmeldingen voor deze excursie overtrof verre de verwachtingen, zoodat meer dan 100 personen moesten worden teleurgesteld. Het aantal deelnemers bedroeg ten slotte 343. Zij waren afkomstig uit 32 plaatsen n.l.: Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Baarn, Barendrecht, Delft, Dordrecht, Enkhuizen, Haarlem, Heerenveen, Helder, Hoorn, Koog-Zaandijk, Lemmer, Leiden, Monnikendam, Maarsen, Maastricht, Nijmegen, Oldenzaal, Oudeschild, Purmerend, Roosendaal, Rotterdam, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Weesp, Wormerveer, IJmuiden, Zuilen, Zaandam.

De bijeenkomst voor vrouwen uit het gewest Limburg vond plaats te Brunssum op Zondag 16 October. Deze bijeenkomst, die bezocht was door 47 vrouwen uit 9 afdeelingen, kreeg door de gastvrije ontvangst der Brunssumsche partijgenooten een bijzonder karakter. Op deze bijeenkomst sprak J. van Zadelhoff over „De Coster's Uilenspiegel”.

INTERNATIONAAL VROUWENCOMITÉ.

In ons vorig verslag konden wij melding maken van de tot stand koming van het Internationaal Vrouwen-Comité.

Ons land is in dit Comité vertegenwoordigd door de secretaresse, die tevens deel uitmaakt van het presidium. Het presidium vergaderde op 30 Juli te Parijs en 9 December te Keulen; het Comité op 10 en 11 December te Keulen. Deze vergadering, die hoofdzakelijk diende tot voorbereiding van de vrouwenconferentie, die aan den vooravond van het Congres der S.A.I. te Brussel zal worden gehouden, besloot op de agenda van de Brusselsche conferentie twee onderwerpen te plaatsen n.l., ten eerste de eischen van de socialistische arbeidersbeweging:

- a. voor moeder en kind.
- b. voor de vrouw in het bedrijf.
- c. de zorg voor hulpbehoevenden.

Ten tweede: de tendenz tot mobiliseering der vrouwen in oorlogstijd.

Op verzoek van het Vrouwen Comité ging het secretariaat der S.A.I. er toe over aan haar Internationale Berichten een Vrouwenbijvoegsel toe te voegen, hetwelk eens per maand verschijnt. Deze publicatie, waarin berichten uit de verschillende landen worden opgenomen, geeft een beeld van hetgeen er in die landen door de vrouwen tot verbreiding van de socialistische gedachte wordt gedaan en toont, hoe haar woord bij andere vrouwen weerklank vindt.

Het is verheugend te zien, hoe in binnen- en buitenland de vrouwen steeds meer gaan meeleven met de arbeidersbeweging en actief deelnemen aan den strijd voor het socialisme.

E. RIBBIUS PELETIER.

Secretaresse.

VERLIES- EN WINSTREKENING PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER 1927.

Verlies:

1. Kantoorhuur en Personeele Belasting . . .	f 2.534.91
2. Kosten Congres:	
a. Paaschcongres	f 4.085.50
b. Buitengew. Huish. congres „ 3.024.85	
3. Vergaderingen Partijbestuur	„ 7.110.35
4. Kostenkantoorbehoefte en Bureaukosten „	1.681.80
5. Salarissen Bestuurders	„ 4.356.63
6. Onkosten Bestuurders	„ 9.096.03
7. Salarissen Propagandisten	„ 3.517.28
8. Abonnementen secr. gewesten	„ 20.514.87
9. Salarissen Personeel	„ 179.77
10. Porti, telegrammen en telefoon	„ 12.927.18
11. Kosten archief en bibliotheek	„ 4.034.88
12. Uitgave „Correspondentieblad”	„ 739.99
13. Intern. Congressen en Bijeenkomsten	„ 759.95
14. Kosten Partijraad	„ 813.15
15. Actie en Propaganda	„ 474.73
16. Subsidies	„ 5.224.93
17. Buitengewone subsidies	„ 9.250.—
18. Kosten Kamerfracties	„ 13.407.23
19. Kosten Jeugdraad A. J. C.	„ 236.32
20. Kosten Partijcommissies	„ 32.55
21. Afschrijving Meubilair	„ 1.608.96
22. Contributies	„ 500.—
23. Afschrijving schuld opgeh. afdelingen „	1.835.11
24. Diversen	„ 85.56
25. Pensioenpremies	„ 4.301.04
26. Reserve dubieuze vorderingen	„ 2.006.—
Winst over 1927	„ 5.000.—
	„ 14.811.88

f 127.041.10

Winst:

1. Contributie afdelingen	f 115.928.86
2. „ „ verspreide leden	„ 144.20
3. Diverse Drukwerken	„ 771.20
4. Bijzondere bijdragen	„ 7.484.40
5. Opbrengst oude Brochures	„ 46.14
6. Interest	„ 2.666.30

f 127.041.10

TOELICHTING VERLIES- EN WINSTREKENING

31 DECEMBER 1927.

Verlies:

1. Huur 2 étages Keizersgracht 376 per jaar af 5 maanden 1 kamer verhuurd aan „Het Volk”	f 2.000.—	
	„ 208.33	
Blijft	f 1.791.67	
Belasting	„ 743.24	
		f 2.534.91
2. De kosten voor het Paaschcongres bestaan uit:		
Drukwerk	f 613.70	
Reiskosten afgevaardigden	„ 1.710.59	
Reis en verblijfskosten P. B., Gew. Secr. en Kamerfracties	„ 943.80	
Zaalhuur	„ 487.50	
Congrescommissie	„ 272.41	
Diversen	„ 57.50	
		f 4.085.50
De kosten voor het Buitengewoon Congres zijn:		
Drukwerk	f 351.29	
Reiskosten afgevaardigden	„ 1.668.15	
Reis- en verblijfskosten P. B., Gew. Secr. en Kamerfracties	„ 690.25	
Zaalhuur	„ 220.10	
Congrescommissie	„ 91.51	
Diversen	„ 3.55	
		f 3.024.85
3. Kosten van vergaderingen van het Partijbestuur, vertegenwoordiging op afdeulings- en gewestelijke bijeenkomsten, en vertegenwoordiging op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.		
4. Schoonhouden, verwarming en verlichting der lokalen, en consumptiekosten personeel, benevens diverse kantoorbehoeften.		
5. Salaris C. Werkhoven	f 5.000.—	
„ Mw. E. Ribbius Peletier	„ 3.749.97*	
Vacantietoeslagen	„ 346.06	
		f 9.096.03
* Vanaf 1 April 1927 is het salaris van Mw. E. Ribbius Peletier gebracht op f 4000.— 's jaars.		
6. Reis- en verblijfskosten en telefoonabonn.	f 2.666.38	
Spoorwegabonnementen	„ 850.90	
		f 3.517.28
7. Salarissen propagandisten en toelage aan 2 gewestelijke secretarissen, verhoogd met zegels Invaliditeitswet. Hierbij ook inbegrepen extra uitkeering aan H. v. d. Ploeg van f 3000.—.		
8. Voor abonnementen op tijdschriften enz. van gew. secretarissen.		
9. Salarissen kantoorpersoneel, zegels Invaliditeitswet en vacantiетoeslagen		
10. Voor porti, telegrammen en telefoon.		
11. Diverse abonnementen, boeken, enz.		
12. Druk- en expeditiekosten van 11 nummers.		
13. Voor vertegenwoordiging in Parijs, Genève, Zürich en Brussel.		
14. Onkosten voor één vergadering.		
15. Actie en propaganda tezamen met N. V. V.		
Ons aandeel in:		
Januariemaand 1927	f 4.051.76	
Indische onlusten	„ 567.29	
Actie 8-uredag	„ 165.18	
Actie Sacco en Vanzetti	„ 124.65	
		f 4.908.88

Zelfstandig:		
Onkosten Vrouwen, propagandamaand	„	80.10
Vergaderingen tegen den Doodstraf	„	291.33
	f	5.280.31
Af: Winst brochure Statenverkiezingen	„	55.38
Totaal	f	5.224.93
16. Subsidies:		
A. J. C.	f	4.500.—
Instituut v. Arb. Ontwikkeling	„	3.000.—
Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs	„	1.750.—
	f	9.250.—
17. Buitengewone subsidies:		
Instituut v. Arb. Ontwikkeling (Zie ook onder Bijzondere Bijdragen)	f	7.425.—
Gewest N.-Brabant	„	1.602.18
„ Gelderland	„	187.50
„ Zeeland	„	1.000.—
„ Drente	„	600.—
„ Limburg	„	791.—
7 Fotoscopen voor Gewesten	„	210.—
Bond van Arbeiders Muziekverenigen	„	25.—
„ „ „ Zangverenigingen	„	100.—
„ „ „ Tooneelverenigingen	„	25.—
Soc.-Dem. Studentclub	„	141.55
Eigen Gebouw Arnhem	„	100.—
„ „ Ammerstol	„	50.—
„ „ Roosendaal	„	50.—
Partij Denemarken	„	100.—
V. A. R. A.	„	1.000.—
	f	13.407.23
18. Kosten secretariaten Kamerfracties.		
19. Kosten gedelegeerden.		
20. Partij-commissies tezamen met N. V. V.:		
Ons aandeel Looncommissie	f	15.—
„ „ Onderzoek-comm. Limburg	„	450.23
„ „ Comm. Soc. Verzekering	„	72.40
„ „ Conf. S.D.A.P. en N.V.V.	„	36.95
Zelfstandig:		
Onderwijscommissie	„	295.71
Commissie inzake Candidaatstelling	„	70.17
„ „ Drankwetparagraaf	„	6.70
„ „ Herziening Grondwet artt. 78/194	„	541.81
„ „ Huwelijkswetgeving	„	15.74
Reorganisatiecommissie	„	104.25
	f	1.608.96
21. Afschrijving Meubiliar.		
22. Contributies:		
Soc. Arb. Internationale	f	1.800.11
Nat. Bond v. Plaatselijke Keuze	„	10.—
Bond v. Mobilisatie Invaliden	„	25.—
	f	1.835.11
23. Schuld van opgeheven afdelingen.		
24. Diverse onkosten:		
Kosten Memoires Troelstra	f	561.—
Honorarium H. J. Wegerif	„	225.—
Verhuiskosten H. Sikkens	„	292.53
Kosten erflating Cohen	„	104.—
Verzendkosten Troelstrabeeld	„	134.95
Vertaalwerk	„	159.—
Foto's	„	44.70
Ons aandeel Lied Bond v. Arb. Zangver.	„	12.50
Onkosten i. z. overname aandelen „Vooruitgang”	„	40.12

BALANS PARTIJKAS DER S. D. A. P. 31 DECEMBER 1927.

Bezittingen:

1. Kassa	f 5.35
2. Postchèque- en Girodienst	„ 5.052.25
3. Twentsche Bank, direct opvraagbaar	„ 22.554.12
	<u>f 27.611.72</u>
4. Effecten	„ 15.582.10
5. Leeningen u/g:	
a. aan N. V. Drukkerij „Vooruitgang” A'dam	„ 13.500.—
b. aan Dagblad „Het Volk” Amsterdam	„ 68.453.65
c. aan N.V. „Voorwaarts” Rotterdam	„ 41.000.—
	<u>„ 122.953.65</u>
6. Voorschotten u/g	„ 3.909.24
7. Afdeelingen en gewesten:	
Debet	f 177.784.79
Credit	„ 167.762.07
	<u>„ 10.022.72</u>
8. Meubilair	„ 1.000.—
9. Diverse Drukwerken	„ 330.15
10. Interest (Loopende rente)	„ 27.02
11. Onkosten vooruit betaald	„ 2.687.35
	<u><u>f 184.123.95</u></u>

Schulden:

1. Crediteuren	f 5.045.93
2. Houders van Uitgelote Obligaties 1917	„ 340.—
3. Ontwapeningsfonds	„ 22.601.60
4. Fonds Roode Gurlande	„ 2.532.42
5. Leening o/g ten behoeve van:	
N.V. „Voorwaarts”	f 12.000.—
N.V. „Het Volk”	„ 68.453.65
	<u>„ 80.453.65</u>
6. Reserve voor pensioenbetalingen	„ 7.219.61
7. Ons Arsenal	„ 155.15
8. Reserve dubieuze vorderingen	„ 5.000.—
9. Onkosten (nog te betalen)	„ 1.432.16
10. Interest (loopende leening-rente)	„ 88.60
11. Kapitaalrekening:	
Stand 1 Jan. 1927	f 20.942.95
Legaat H. v. Kol	„ 16.000.—
Aandeelen „Voorwaarts”	„ 7.500.—
Winst 1927	„ 14.811.88
	<u><u>„ 59.254.83</u></u>

f 184.123.95

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen:

1.	In kas op 31 December 1927.		
2.	Ons te goed bij den Postchèque en Girodienst per 31 Dec. 1927.		
3.	„ „ „ „ de Twentsche Bank per 31 Dec. 1927.		
4.	Bestaat uit:		
	Restant effecten uit de nalatenschap		
	Cohen, waarde	f	187.10
	Twee oprichtersbewijzen N.V. Drukkerij		
	en Uitgevers-Mij. „Voorwaarts, R'dam	P.M.	
	3 aandeeleu idem nominaal elk f 2500.—	„	7.500.—
	2 „ N.V. Boekh. „Voorwaarts”,		
	elk f 1000.—	„	2.000.—
50	„ N.V. „Ontwikk.” elk f 100.—	„	5.000.—
3	„ Eigen Gebouw Holwerd . .	„	30.—
1	obligatie Drukkerij „Vooruitgang” . .	„	100.—
1	„ N.V. „Ontwikkeling” R'dam	„	250.—
4	„ N.V. Dagblad „Voorwaarts”,		
	elk f 10.—	„	40.—
23	„ „Het Groote Volk”	„	230.—
2	„ Coöp „Samenwerking”	„	150.—
10	aandeeleu Volksgeb. Sittard, elk f 5.—	„	50.—
1	obligatie Bond v. Korporaals der K.M.	„	10.—
1	„ idem	„	25.—
1	„ N.V. „Ontwikkeling”, A'dam	„	10.—
		f	15.582.10
5.	Bestaat uit:		
a.	een 6 pCt. leening oorspronkelijk groot		
	f 10.000.—, waarop is afgelost f 1500.—	f	8.500.—
	en een leening groot f 5000.— tegen 5½		
	pCt. 's jaars	„	5.000.—
b.	een 5 pCt. leening oorspronkelijk groot		
	f 75.000.—, waarop is afgel. f 34.000.—	„	41.000.—
c.	een 4½ pCt. leening oorspronkelijk		
	groot f 75.000.—, waarop is afgelost		
	f 6.546.35	„	68.453.65
		f	122.953.65
6.	Bestaat uit:		
	H. v. d. Ploeg, Heerlen	f	2.000.—
	J. Schrijver, W'veen	„	784.—
	Gew. Zuid-Holland (reeds afgelost) . .	„	200.—
	Bond van Soc. Dem. Studentenclubs . .	„	90.—
	Diversen	„	835.24
		f	3.909.24
7.	Schuld en vooruitbetalingen van afdeelingen en gewesten voor contributiezegels, diplomaboekjes, enz.		
8.	Waarde meubilair na afschrijving	f	1.000.—
9.	Voorraad diplomaboekjes, contributie- en kasboeken.		
10.	Loopende couponrente.		
11.	Bestaat uit:		
	Vooruitbetaald telefoonabonnement tot 30		
	April 1928	f	194.50
	„ 1 mnd. spoorabonn. C. W.	„	50.—
	„ 5 „ „ E. R. P.	„	256.10
	„ Bureaukosten drukwerk .	„	77.50
	„ Drukkosten contributieze-		
	gels en kaarten	„	1.148.25
	„ Subsidie Gew. Gelderland	„	200.—
	„ Actie Januariimaand . . .	„	761.—
		f	2.687.35

Schulden:

1. Bestaat uit:

Diverse Crediteuren:

Ver. v. Soc. Dem. Gemeenteraadsleden	f	1.057.87
N.V. „Vooruitgang”	„	2.017.19

Inzamelingen:

Steun Hongarije	f	6.—
Fonds Kautsky	„	13.89
Steun Buitenl. Pers	„	65.10
Inz. Raadsl. Textielarb.	„	59.—
Matteottifonds	„	87.—
Jub. Bond van Arb. Zangver.	„	3.—
Gedenkteekens H. Heyermans en C. S. Adama v. Scheltema	„	1.726.88

	„	1.960.87
Diversen	„	10.—

2. Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 31 December 1926	f	5.045.93
Betaald in 1927	„	3.360.—
	„	3.020.—

Restant f 340.—

3. Uit dit fonds werd gedurende 1927 niets gebruikt.		
4. Saldo per 31 December 1926	f	3.522.22
Gebruikt in 1927	„	989.80
	f	2.532.42

5. Leening o/g. ten behoeve van „Voor- waarts”.		
Saldo per 31 Dec. 1926	f	40.500.—
Afgelost gedurende 1927	„	28.500.—
Saldo per 31 Dec. 1927	f	12.000.—
Leening ten behoeve van „Het Volk” oorspronkelijk geleend van den A.N.D.B. à 4½ pCt. 's jaars	f	75.000.—
Afgelost gedurende 1927	„	6.546.35
Saldo per 31 Dec. 1927	„	68.453.65
	f	80.453.65

6. Saldo per 31 December 1926	f	9.547.39
Afbetaald aan pensioenen	f	2.249.92
terug ontvangen pensioen- gels van afdelingen	„	77.86
	„	2.327.78
Saldo per Dec. 1927	f	7.219.61

7. Bij vooruitbetaling ontvangen abonnementsgelden voor „Ons Arsenal”.

8. Gereserveerd voor mogelijke verliezen op diverse vor-
deringen.

9. Betaald in 1928, doch voor rekening 1927:		
Onkosten Buitengewoon Congres	f	155.61
Sal. Gew. Secr. Groningen	„	150.—
Inv.-Zegels G. F. Lindeyer	„	31.20
Onk. Comm. Herz. Grondwet artt. 78/194	„	258.43
Buitengewoon subsidie V. A. R. A.	„	500.—
Uitzenden Kerstrede V. A. R. A.	„	125.—
Kolen, schoonhouden lokalen, interc. telefoongesprekken, telegrammen, enz.	„	211.92

	f	1.432.16
10. Nog verschuldigde rente over 1927 op obligatielee- ning 1917	f	13.60
3 maanden rente leening Bond v. Overh. Pers. over f 2000.— à 5 pCt.	„	25.—
3 maanden rente leening A. N. D. B. over f 5000.— à 4 pCt.	„	50.—
	f	88.60

11. Kapitaalrekening

Als buitengewone kapitaalsvermeerderingen werden op deze rekening geboekt het aan onze Partij door wijlen H. v. Kol gelegateerde bedrag van f 16.000.—, benevens het aandeelenbezit onzer Partij in de N.V. Drukkerij en Uitgevers Maatschappij „Voorwaarts” te Rotterdam, dat tot dusverre pro memorie in onze boeken was opgenomen; na de kapitaalsreconstructie dezer vennootschap is dit bezit op de nominale waarde ad f 7500.— als boekwaarde gesteld.

8 BEGROOTING VAN BATEN EN LASTEN VAN DE PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER 1928.

Nrs. Verlies- en
Winstrekening

a. Baten.

1	Contributie afdeelingen
2	Contributie verspreide leden
3, 4, 5, 6	Bijzondere inkomsten

Geraamd over 1927	Uitkomsten over '27	Geraamd over 1928
f 95.000.—	f 115.928.86	f 90.000.—
» 100.—	» 144.20	» 100.—
» 8.000.—	» 10.968.04	» 9.900.—
	Tekort	» 14.240.—
f 103.100.—	f 127.041.10	f 114.240.—

b. Lasten.

1	Kantoorhuur en Belasting
2	Kosten Congres
3	Vergaderingen Partijbestuur en Dagelijksch Bestuur
4	Bureaunkosten en Kantoorbehoeften
5	Salarissen Bestuurders
6	Onkosten Bestuurders
7	Salarissen Propagandisten
9	Salarissen Personeel
11	Porti, Telegrammen en Telefoon
12	Kosten Archief en Bibliotheek
13	Uitgave Correspondentieblad
14	Internationale Congressen en Bijeenkomsten
15	Kosten Partijraad
16	Actie en Propaganda
17	Subsidies
18	Buitengewone Subsidies
19, 20, 21	Partijcommissies
22	Kantoormeubilair
23	Contributies
8, 24, 25	Diversen
26	Pensioenpremies

Geraamd over 1927	Uitkomsten over '27	Geraamd over 1928
f 2.300.—	f 2.534.91	f 3.000.—
» 5.000.—	» 7.110.35	» 5.000.—
» 1.400.—	» 1.681.80	» 2.000.—
» 5.000.—	» 4.356.63	» 4.500.—
» 8.000.—	» 9.096.03	» 14.540.—
» 2.500.—	» 3.517.28	» 3.500.—
» 19.500.—	» 20.514.87	» 16.900.—
» 13.000.—	» 12.927.18	» 13.500.—
» 4.500.—	» 4.034.88	» 4.000.—
» 800.—	» 739.99	» 800.—
» 800.—	» 759.95	» 800.—
» 1.250.—	» 813.15	» 3.250.—
» 800.—	» 474.73	» 2.000.—
» 7.500.—	» 5.224.93	» 7.500.—
» 9.250.—	» 9.250.—	» 9.950.—
» 12.000.—	» 13.407.23	» 13.500.—
» 1.000.—	» 1.877.83	» 1.000.—
» 500.—	» 500.—	» 500.—
» 2.000.—	» 1.835.11	» 2.500.—
» 4.000.—	» 4.566.37	» 2.500.—
» 2.000.—	» 2.006.—	» 3.000.—
f 103.100.—	f 107.229.22	f 114.240.—

TOELICHTING BATEN.

- i. Volgens de berekeningen, die wij het Huish. Congres van 17 December l.l. hebben voorgelegd, kon de opbrengst van de contributie bij de door ons voorgestelde contributieverlaging op f 100.000.— geraamd worden, wanneer er 5000 nieuwe leden zouden worden gewonnen.

Het Congres nam echter het voorstel van de contributie-commissie aan, waardoor de contributie nog meer verlaagd is. Om tot dezelfde opbrengst te geraken, zullen er dus meer dan 5000 leden bij moeten komen.

Verschillende afdeelingen hebben de nieuwe verlaagde regeling reeds per 1 Januari 1928 ingevoerd, terwijl daarenboven de nieuwe leden geen vol jaar contributie betalen.

Onze berekeningen waren echter gebaseerd op de opbrengst van een heel jaar, ook wat de nieuwe leden betreft. Daarom hebben wij de opbrengst over 1928 lager geraamd.

2. Begroot volgens het aantal verspreide leden van thans.
3. Hierbij inbegrepen het winstaandeel van „De Centrale” (van pl.m. f 7.400.—), voor de rest div. drukwerken, interest, enz.

TOELICHTING LASTEN.

- f 700.— hooger begroot dan het vorig jaar, waar wij thans weer beide étages volledig in gebruik hebben, en waarschijnlijk naar andere kantoorruimte moeten omzien.
- Hierbij is alleen rekening gehouden met het Paaschcongres.
- Begroot volgens de uitgaven van 1927.
- Idem.

Salaris Voorzitter	f 5.000.—
„ Secretaris Penningmeester	„ 5.000.—
„ Secretariaresse	„ 4.000.—
Vacantietoeslagen	„ 540.—
	f 14.540.—

- Begroot volgens de uitgaven van 1927.
- „ „ „ tegenwoordige salarissen.
- Voor eventuele salarisverhooging van het personeel hooger begroot.
- Begroot volgens de uitgaven van 1927.
- Idem.
- Idem.
- Rekening gehouden met de 16 afgevaardigden, die onze Partij afvaardigt naar het aanstaande Congres in Brussel.
- De Partijraad zal in 1928 ingevolge de voorstellen van het P.B. vaker bijeenkomen dan tot nu gebruikelijk was.
- Begroot als vorig jaar, omdat de Januari-actie deze keer zelfstandig door de Partij gevoerd wordt en een plan tot het verstrekken van gratis-brochures aan de leden aangenomen is.
- Subsidies aan:

Instituut voor Arb. Ontw.	„ 3.000.—
A. J. C.	f 4.000.—
V. A. R. A.	„ 1.200.—
S. D. V. C.	„ 1.750.—
	f 9.950.—

- Hierbij inbegrepen het winstaandeel van „de Centrale” (pl.m. f 7.400.—) uit te keeren aan het Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling, en verder subsidies aan zwakke gewesten, Bond van S.-D. Studentenclubs, Bond van Arb. Muziekverenigingen, etc.
- 20 en 21. Begroot als vorig jaar.
- Voor afschrijving.
- Hierbij rekening gehouden met den toeslag van de contributie voor de S. A. I. in verband met het te houden Congres in Brussel.
- 24, 25. Dit jaar lager begroot, omdat verschillende uitgaven, die in het afgelopen jaar voorkwamen, het komend jaar niet noodig zullen zijn.
- Pensioenpremie voor bestuurders en propagandisten.

VERKLARING DER CONTRÔLE-COMMISSIE.

De Contrôle-Commissie verklaart inkomsten en uitgaven en de daarop betrekking hebbende boeken en bescheiden over het boekjaar 1927 regelmatig te hebben gecontroleerd en in orde te hebben bevonden.

Zij wenscht met genoegen vast te stellen, dat de administratie thans zeer overzichtelijk is ingericht en dat het financieel beheer reden tot groote voldoening geeft.

(w. g.) PH. BARMES.

„ J. KOK.

„ J. DE SWARTE.

Amsterdam, 20 Maart 1928.

ACCOUNTANTSVERKLARING.

Ondergeteekende verklaart gedurende het jaar 1927 toezicht te hebben uitgeoefend op de boekhouding der Partijkas van de Soc. Dem. Arb. Partij, waarbij hem gebleken is, dat de boeken regelmatig en in goede orde zijn bijgehouden en de rubricering der posten op juiste wijze is geschied.

Het uitgebreide rekening-courantverkeer met de plaatselijke afdeelingen en gewestelijke federaties werd met zorg bijgehouden en de kas-giro- en bankmutaties zijn naar behooren geboekt.

Bij meermalen door ondergeteekende verrichte opnamen van den kasvoorraad en vergelijkingen van giro- en bank-saldi met de betreffende boeken werd steeds overeenkomstig geconstateerd.

De Commissie van Contrôle, volgens statutaire bepalingen voor de contrôle aangewezen, heeft zich meer speciaal bezig gehouden met een systematische vergelijking der boeken met bescheiden.

De ontwerp-balans met verlies- en winstrekening over 1927, afgedrukt in het extra-nummer van „Het Volk” van Maart j.l., is met medewerking van ondergeteekende opgesteld en wordt door hem aan het e.v. congres ter goedkeuring en vaststelling aanbevolen.

(w.g.) H. J. WEGERIF,
Accountant.

Amsterdam, 21 Maart 1928.

FINANCIEEL OVERZICHT VAN DEN BOND VAN SOCIAAL-DEMOCRATISCHE VROUWENCLUBS.

1 JANUARI—31 DECEMBER 1927.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Saldo 31 Dec. 1926 . . . f 369.73	Subsidie Gewesten en cursussen f 591.49
Subsidie S. D. A. P. . . „ 1.750.—	Week-einde, Excursie Gem. bedrijven, Cursus Gem. Politiek . . „ 1.200.03
Week-einde, Excursie Gem. bedrijven, Cursus Gem. Politiek . . „ 1.289.70	Radio-avond „ 160.35½
Geschriftjes, Leeswijzers, Bondspapier . . „ 1.276.81	Geschriftjes, leeswijzers, bondspapier etc. „ 1.600.99
Huur vlag ontwerp . . „ 1.50	Jaarvergadering v. d. Bond „ 327.35
Obligaties „ 4.50	H.B. en D.B. Vergaderingen „ 263.74
	Lidmaatschappen . . „ 22.35
	Vertegenwoordiging . . „ 19.50
	Diversen „ 54.14½
	Saldo 31 Dec. 1927 . . „ 452.34
f 4.692.29	f 4.692.29

BALANS 31 DECEMBER 1927.

Kasgeld f 452.34	Bezit f 644.84
Voorraad geschriftjes . . „ 57.50	
Obligaties „ 75.—	
Costuums, Vlagontwerp . . „ 10.—	
Vorderingen „ 50.—	
f 644.84	f 644.84

BEGROOTING 1928.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Saldo 1927 f 452.34	Subsidie Gewesten . . . f 500.—
Subsidie S. D. A. P. . . „ 1.750.—	„ Cursussen . . . „ 350.—
	Jaarverg. en 20-jarig bestaan v. d. Bond . . „ 600.—
	H.B. en D.B. Vergaderingen „ 300.—
	Lectuurvoorziening . . „ 200.—
	Vertegenwoordiging . . „ 25.—
	Diversen „ 227.34
f 2.202.34	f 2.202.34

Voor den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs:

JET HARTOG.

VERSLAG

VAN DE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE TWEEDE KAMERFRACTIE.

INDEELING EN AARD VAN HET VERSLAG.

Van het tijdperk, waarover dit verslag loopt, valt het eerste eerste gedeelte in het zittingsjaar 1926/27, het tweede in het zittingsjaar 1927/28. In verband hiermede is het overzicht van de werkzaamheden gesplitst in twee deelen: 1°. 9 Maart 1927—17 Juni 1927, 2°. 20 September 1927—1 Maart 1928.

Wegens de talrijkheid en de verscheidenheid dier werkzaamheden is het, zal het verslag niet al te omvangrijk worden, ondoenlijk om van alles wat door de fractie in dat tijdperk werd verricht, hier een beknopt relaas te geven of zelfs maar een volledige opsomming van de onderwerpen, welke door leden der fractie werden behandeld. Tenzijde het den Congresafgevaardigden en anderen belangstellenden partijgenooten gemakkelijk te maken, in de *Handelingen* of in de Kamerverslagen van *Het Volk* en *Voorwaarts* na te gaan wat over de een of andere aangelegenheid door leden der fractie is gezegd, zijn bij ieder begrotingshoofdstuk, wetsontwerp enz. de namen vermeld der fractieleden, die daarbij het woord hebben gevoerd en de data, waarop dit geschiedde.

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

In de samenstelling der fractie kwam gedurende dat tijdperk geen verandering. In den loop van dit verslagjaar verwierf een der fractieleden, J. v a n d e n T e m p e l, met lof den doctorshoed, en werden twee leden, onder vele blijken van deelneming, in den kring der zestigers opgenomen.

Het bureau der fractie bleef ongewijzigd: A l b a r d a, 1° voorzitter; V l i e g e n, 2° voorzitter; I j z e r m a n, secretaris-penningmeester. S c h a p e r werd voor het jaar 1927/28 weder tot derden voorzitter der Tweede Kamer benoemd. In den in 1927 gehouden Partijraad werd de fractie vertegenwoordigd door S a n n e s en I j z e r m a n; voor 1927/28 werden tot vertegenwoordigers der fractie in den Partijraad aangewezen: S c h a p e r en I j z e r m a n en tot hun plaatsvervanger: V a n d e r W a e r d e n.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN 9 MAART TOT 17 JUNI 1927.

Begrootingshoofdstukken.

Oost-Indië. Bij eenige suppletoire begrotingen werd het woord gevoerd door Cramer (24 en 30 Maart 1927), Kleerekoper (30 Maart), Gerhard (a. v.) en K. ter Laan (7 April). Cramer en Kleerekoper trokken tegen de doodstraf te velde, Gerhard trad voor het openbaar onderwijs in het krijt. Cramer kwam op tegen het misbruiken der exorbitante rechten en de massa-interneeringen. Kleerekoper drong aan op afschaffing van de rottanstraf. K. ter Laan bestreed den aankoop van vliegtuigen.

Arbeid, suppl. begrooting (7 April). Schaper hield een pleidooi voor verbetering van de toestanden in Drenthe en Zuid-Oost-Groningen, Kleerekoper id. voor ruimere steunverleening aan de slachtoffers van de overstroming in Maas en Waal.

Curaçao. IJzerman criticeerde het in dit gewest gewest gevoerde bestuursbeleid (10 en 11 Mei).

Financiën, suppl. begrooting betr. de Centrale Middenstandscredietbank (16 Juni). Vanden Tempel wees op de lamentabele historie van het middenstandscredietwezen in ons land en drong er o.a. op aan, dat de overheidshulp, ten bate van een groep particulieren verleend, zoo spoedig mogelijk beëindigd werd.

WETSONTWERPEN EN INTERPELLATIES.

Het wetsontwerp tot steunverleening aan de *Mobilisatieslachtoffers* werd door K. ter Laan als volkomen onbevredigend gecritiseerd. Een door hem verdedigd amendement tot verhooging der uitkeeringen werd verworpen (9 en 10 Maart 1927). In het wetsontwerp betr. *sera en vaccins* wist de Vries-Bruins eenige verbeteringen aan te brengen (10 Maart). Het wetsontwerp tot *opheffing van 33 Kantongerechten* werd door Kleerekoper en vander Sluis bestreden; een mede door Kleerekoper ingediende motie tot schorsing der beraadslagingen werd aangenomen (10 en 11 Maart). Over de *wijziging der Land- en Tuinbouwongevallenwet* voerde Hiemstra, over het wetsontwerp tot instelling van *Tuchtraden voor medici*, De Vries-Bruins het woord (15 Maart). Bij het ontwerp betr. de *Naamlooze Vennootschappen* toonde vanden Tempel aan

hoe deerlijk dit ontwerp, ter beveiliging van het publiek ingediend, gedurende de 17-jarige voorbereiding ervan, was verslapt; hij verdedigde eenige amendementen, welke ten doel hadden het weer wat steviger te maken (22, 24 en 25 Maart). Bij een interpellatie van L. de Visser over de zending van den kruiser *Sumatra* naar *Shanghai* drong *Vlieg en*, die reeds vroeger getracht had de, door een „keelontsteking” van den interpellant vertraagde, behandeling van deze aangelegenheid te bespoedigen (22 Maart), erop aan, dit schip zoo spoedig mogelijk terug te roepen. Nadat de minister dit had toegezegd, stemde onze fractie tegen de motie-De Visser (29 Maart).

In het wetsontwerp tot *Voorziening tegen besmettelijke ziekten* werden enkele wijzigingen aangebracht door amendementen van *De Vries—Bruins*. Een amendement-Bijleveld tot vrijstelling van vaccinatieplicht op grond van godsdienstige gewetensbezwaren werd door *De Vries—Bruins* en *Albarda* bestreden. *Albarda* kwam bij die gelegenheid op voor de rechten van de Volksvertegenwoordiging, naar aanleiding van het zonderlinge standpunt door Minister Slotemaker de Bruïne ingenomen, dat de Kamer bij dit wetsontwerp zich te onthouden had van beslissingen over kwesties van een min of meer politiek karakter, aangezien ook de extra-parlementaire regeering zulke kwesties liet rusten (31 Maart en 1 April). De aanneming van een amendement betreffende de verdeeling van de kosten tusschen het Rijk en de Gemeenten, deed den Minister schorsing van de beraadslagingen verzoeken. Toen het ontwerp ruim twee maanden later weder in behandeling kwam, nam de Minister een amendement-*Van den Bergh*, dat een redactieverbetering aanbracht, over, doch struikelde opnieuw en wel doordat de Kamer een door hem onaannemelijk verklaard amendement-*De Vries—Bruins* aannam, dat gericht was tegen de Kerstensche praktijken tot ontduiking van de bestaande wettelijke bepalingen inzake de vaccinatie. De behandeling van het wetsontwerp werd wederom geschorst (10 Juni). Over de *Indische Bedrijvenwet* sprak *Van der Waerden* zijn zegen uit (10 Mei).

Aan de discussies over het wetsontwerp op de *collectieve arbeidsovereenkomst* — die slechts voor een zeer gering deel over den inhoud van dit weinig beteekenende ontwerp liepen — namen *Stenhuis*, *Sannes*, *Brautigam* en *Vlieg en* deel (31 Mei—3 Juni). Een amendement-*Stenhuis* werd verworpen; een door *Sannes* ingediende motie, tot verbetering van de berechtiging van gedingen betreffende collectieve arbeidsovereenkomsten, aangenomen. De bezwaren, die *Brautigam* opperde tegen een amendement-Heemskerk, met welks grondgedachte: dat niemand wegens zijn politieke of godsdienstige inzichten enz. van een collectief contract dient te worden uitgesloten, onze fractie natuurlijk volkomen instemde,

gaven onzen tegenstanders, onder aanvoering van den heer Engels, een voorwendsel tot aanvallen op de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging, waarbij deze werden voorgesteld als onderdrukkers van de vrijheid van andersdenkende arbeiders. De aanvallen werden door Stenhuis, Vliegen en Brautigam afgeslagen en, vooral door Vliegen, met stevige tegenaanvallen beantwoord. Nadat een sub-amendement van Brautigam op het amendement-Heemskerk was verworpen, stemde onze fractie om principieele redenen voor dit amendement.

Het wetsontwerp tot *samensmelting van de twee militaire Departementen* werd door de fractie gesteund; Brautigam wees erop, dat deze fusie de splitsing van de marine (in een Nederlandsche en een Indische) vergemakkelijkt en dat deze splitsing een snellere oplossing van het ontwapeningsvraagstuk voor Nederland mogelijk zou maken. Over het ontwerp tot *vaststelling van een Comptabiliteitswet spraken Van den Tempel en Van der Waerden* (14 Juni). Bij de behandeling van de begrooting van het *Wegenfonds*, voerden Van der Waerden, Van Zadelhoff en K. ter Laan het woord; eerstgenoemde drong op meer voortvarendheid bij de wegenverbetering aan en diende een motie in tot instelling van een Wegenraad (14 Juni). Kleerekoper interpelleerde den Minister van Justitie over de dompersche *weigering van de erkenning van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond* en over de wenschelijkheid van *herziening der wettelijke regeling van ons Vereenigingsrecht* (15 Juni).

Nadat Albarda herhaaldelijk (10 en 14 Juni) had aangedrongen op een spoedige behandeling van het wetsontwerp betr. *het zevende leerjaar* en van het door onze fractie ingediende *initiatief-voorstel tot invoering van de zevenjarige leerverplichting met ingang van 1 Januari 1928*, kwamen deze voorstellen aan den vooravond van het recès in openbare behandeling (16 en 17 Juni). Albarda ontzenuwde de financieele bezwaren, welke van regeeringszijde tegen die vervroegde wederinvoering van de zevenjarige leerverplichting waren aangevoerd. Ons wetsvoorstel werd verworpen doordat met de Vrijheidsbonders en den heer Braat, de geheele Rechterzijde, de heer Arts alleen uitgezonderd, tegenstemde; ook de heer Suring, wiens op 19 November 1926 door de Kamer aangenomen motie onverwijld wederinvoering van de zevenjarige leerverplichting had gevraagd, ja, die zelfs nu een (niet in behandeling gekomen) amendement had ingediend van dezelfde strekking als ons voorstel! De krachtige actie buiten en in de Kamer gevoerd, is evenwel niet zonder succes gebleven; zij had niet alleen de indiening en aanneming van het wetsontwerp betr. het zevende leerjaar tengevolge, maar noopte thans ook de regeering tot de toezegging van een wetsontwerp ter invoering van de zevenjarige leerverplichting met ingang van 1 Juli 1928.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN
20 SEPTEMBER 1927 TOT 1 MAART 1928.

Staatsbegrooting voor 1928.

Algemeene beschouwingen (8—17 Nov.). A l b a r d a toonde aan, dat onder het huidige extra-parlementaire bewind de politieke democratie niet tot haar recht komt en de richting van het regeerbeleid feitelijk niet door de Volksvertegenwoordiging wordt bepaald. Terwijl herhaaldelijk in de Kamer een meerderheid bleek te vinden voor het herstel van de schade, onder het vorig bewind aan groote sociale en cultureele belangen toegebracht, ademen de Millioenennota en de Memorie van Antwoord een geest, welke niet heel veel van den Colijnschen verschilt. Bij den tegenwoordigen stand van de staatsfinanciën is niet, gelijk de regeering meent, verlaging van de belastingen, die vooral op de meergegoeden drukken, maar is een politiek van herstel en hervorming het eerstnoodige. Van vechtarieven en andere protectionistische maatregelen, waarmee de regeering thans haar liefde voor het vrije ruilverkeer schijnt te willen demonstreeren, is voor onze volkswelvaart bitter weinig heil te verwachten. Tegenover het optreden van den vertegenwoordiger onzer regeering te Genève, dat onze warme instemming heeft, staat het verschijnsel dat de regering in het eigen land niet naar ontwapening en zelfs niet naar een eenigszins beduidende beperking van de militaire uitgaven streeft.

Wat de kans op een speedige beëindiging van het extra-parlementaire intermezzo betreft, wees A l b a r d a erop, dat een herstel van de oude coalitie geen duurzame parlementaire regeering zou kunnen brengen. De S. D. A. P. is niet belust op, maar wel bereid tot medewerking aan de vorming van een democratische regeering; de totstandkoming van een bewind, dat een democratisch program zou kunnen verwezenlijken, wordt echter onmogelijk gemaakt door de houding der Katholieke Staatspartij. Volhardt deze bij die houding, dan zal dit háár, niet onze partij schaden. Ook wanneer wij niet tot de regeering worden geroepen, is er voor ons perspectief; wij blijven voorwaarts gaan met de zekerheid, dat de toekomst hier en elders behoort aan de arbeidersklasse onder leiding van de sociaal-democratie (8 November).

V a n d e n T e m p e l hield een sterk gedocumenteerd pleidooi voor een behoorlijke, en niet alleen „technische” verbetering van de salariering van het overheidsperoneel. S c h a p e r ging den Vrijheidsbonder Van Gijn te lijf, die de redding van het vaderland in een verslechtering der arbeidsvoorwaarden zoekt (10 November). Bij de replieken kwam A l b a r d a o.a. op tegen het misbruik, dat de regeering van haar machtspositie maakt, bijv. ten aanzien van de kwestie van de vervroegde invoering van den zeven-

jarigen leerplicht; de regeering is al te kwistig met onaannemelijkverklaringen. Hij bestreed de bewering van mr. Heemskerk, dat de S. D. A. P. niet kan regeeren en niet democratisch zou wezen, omdat zij een arbeiderspartij is. Tegenover de Vrijheidsbondsche opvattingen, volgens welke de weg naar grooter welvaart via een verlaging van het levenspeil der arbeiders gaat, betoogde hij, dat er slechts één weg ter ontkoming uit de huidige maatschappelijke moeilijkheden is: de weg naar het socialisme (15 November). *Stenhuis* bestreed de beweringen van den heer *Van Gijn*, dat onze industrie in de misère zit en slechts door loonsverlaging daaruit verlost kan worden. *Vanden Tempel* drong bij de regeering aan op een duidelijke verklaring, dat zij bereid was, aan gerechvaardigde wenschen van het overheidsperoneel tegemoet te komen (16 November).

BEGROOTINGSHOOFDSTUKKEN.

Marine. *Brautigam* wees op het slingerend en zwalkend marinebeleid van minister *Lambooy*, die aanvankelijk op de splitsing der marine aanstuurde, maar nu hoe langer, hoe meer in het zog der ondeelbare marine vaart. Hij bestreed de voorgenomen duikbooten-aanschaffing. Hij en *Droop* traden voorts in het krijt voor de rechtspositie en de arbeidsvoorwaarden van het marinepersoneel en voor de vrijheid der marinemannen om aan betoogingen deel te nemen, voor de oud-gepensioneerden enz. (15 en 17 November).

Binnenlandsche Zaken. *Vanden Bergh* critiseerde de vernietiging van gemeentelijke huurverordeningen, *Sannes* de ongerechtigheden van de dienaren der Gerechtigheid te Jubbega. *Vliegen* bepleitte een opruiming van miniatuur-gemeentetjes en van burgervaderlijke machtsmisbruiken en vroeg maatregelen tegen de afwenteling van de zakelijke bedrijfsbelasting op de arbeiders. *Gerhard* besprak de misbruiken bij inzamelingen voor liefdadige doeleinden en de trekhondenmisère (17 November). Het feit, dat minister *Kan* anderhalve ton minder voor de burgerwacht en méér voor den landbouw wilde uitgeven, deed een groot deel der burgerlijke fracties op haar achterste beenen staan. *Van Zadelhoff* was daarentegen met dit denkbeeld zeer ingenomen, doch wenschte ook het nog resteerende half miljoen voor burgerwachten en aanverwante artikelen te zien bezuinigd. In het hierop volgende, vaak zeer bewogen debat, waarin, vooral door den katholiek-proletarischen specialiteit in socialisten-bekladding, den heer *Engels*, de „misdaden” onzer Oostenrijksche partijgenooten, wederom ten tooneele gevoerd werden, namen ook *Kleerekoper* en *Albarda* deel en rekenden stevig af met *Engels* e. c. De nooden van Blokzijl en Emmen werden door *Vander Sluis* en *Vander Heide*

ter sprake gebracht (18 November). Gerhard drong aan op verbetering van de zorg voor de blinden; Van der Heide en De Vries-Bruins bespraken — niet in de meest volkomen harmonie — de urgentie van een wijziging der Krankzinnigenwet. Sannes drong aan op maatregelen tot verbetering van den toestand in den Zuidoosthoek van Friesland. Over hetgeen er gedaan, niet gedaan of anders gedaan moet worden voor, bij en in verband met werkverschaffing en werkverruiming voerden niet minder den zes leden van de fractie het woord, n.l. Stenhuis, Van der Heide, Hiemstra, Schaper, IJzerman en Van der Waerden (22 November).

Over de nooden van de kleine boeren en de landarbeiders en over de wijze, waarop verbetering kan worden bereikt, spraken Hiemstra en Van der Sluis. Zij wezen op de noodzakelijkheid van pachtverlaging, van vermindering van het arbeidsloos inkomen der grondeigenaars en verhooging van inkomen der werkers op het platteland, van een betere uitvoering van de Landarbeiderswet enz. (23 November). Over diverse land-, tuin- en boschbouwaan gelegenheden voerden, bij de artikelen, Gerhard, Van der Heide en Hiemstra het woord; de laatste o.a. tot bestrijding van den Christ.-Hist. heer Weitkamp, die onder het mom van mond- en klauwzeervoorkoming het protectionisme wilde binnensmokkelen. Van Zadelhoff verdiende een nieuwe eerezuil in de harten der zalmvisschers (24 November).

Arbeid. Stenhuis oefende een scherpe critiek uit op de virtuositeit, welke de „Christelijk-Sociale” minister Slotemaker de Bruine toont in het achterwege laten van hervormingen, die door de arbeidersklasse verlangd worden; Van der Waerden betoogde, dat deze bewindsman het groote struikelblok is voor de verbindendverklaring der collectieve arbeidsovereenkomsten. De door Stenhuis ingediende motie voor bekrachtiging van de Washingtonsche Conventie inzake den arbeidsduur in de industrie, volledige doorvoering van de Arbeidswet, en regeling van den werktijd van de arbeiders, die niet onder de Arbeidswet vallen, werd verworpen. Alleen onze fractie stemde voor (23 November). Hiemstra wees erop, hoe deze minister de uitsluiting van de landarbeiders ten aanzien van de arbeidswetgeving bestendigt, hoewel juist voor deze proletariërs een ingrijpen van den Staat dringend noodig is. Door Stenhuis werden de schandelijk lange werktijden, die nog in menig bedrijf bestaan en de gestie van den rijksbemiddelaar De Vries ter sprake gebracht, door Brautigam, Schaper en Suse Groeneweg de arbeidsduur in sommige transportbedrijven, in winkels, kantoren en ziekenhuizen en het tekort aan personeel bij de Arbeidsinspectie (24 November.)

S a n n e s hield een fors ch pleidooi voor verbetering van de zorg van de ouden van dagen en diende een (later te behandelen) motie in, welke de regeering verzoekt wetsontwerpen in te dienen ter voorziening in den nood van de ouden van dagen, welke voorziening dient te bestaan uit een vereeniging van kosteloze ouderdomsrente, invaliditeitsrente en door vrijwillige verzekering verworven ouderdomsrente. De Vries—Bruins critiseerde de overeenkomst tusschen de Rijksverzekeringsbank en de Academie voor Lichamelijke Opvoeding; D u y s wiesch de Rechterzijde de ooren over hare houding tegenover het staatspensioen; D r o p besprak de wijze, waarop de klompenindustrie geholpen dient te worden (29 November).

V a n d e n B e r g h , V l i e g e n , D r o p e n J. t e r L a a n behandelden verschillende kwesties betreffende de volkshuisvesting en namen den minister wegens diens woningpolitiek onder handen. V l i e g e n stelde een (later te behandelen) motie voor, om de regeering te nopen een regeling van de huren der z.g. Woningwetwoningen op den grondslag der werkelijke marktwaarde ter hand te nemen door af- en bijschrijving op de stichtingskosten of andere doelmatige middelen. De Vries—Bruins besprak diverse aangelegenheden, die met de Volksgezondheid verband hielden, varieerende tusschen tandtechnici en karnemelk. Na het onbevredigende antwoord van den minister op de bedenkingen t.o.v. zijn woningpolitiek, diende V a n d e n B e r g h een motie in, welke de regeering uitnoodigde, paragraaf 8 van de Woningwet uit te voeren op overeenkomstige wijze als in de laatste jaren vóór de oorlogscrisis het geval was (30 November). Deze motie zou zijn aangenomen, indien niet het meerendeel der „democratische” Katholieken — ook de heer Engels, die de motie mede onderteeekend had — tegen hadden gestemd, hoewel zelfs de Vrijheidsbonders, op één uitzondering na, hun stem aan de motie gaven.

V a n d e n T e m p e l drong op een wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering aan, H i e m s t r a op verhooging der rijksbijdrage aan de werkloozenkassen der landarbeiders. Na een vrij langdurig debat over de werkloosheidsverzekering, waaraan met V a n d e n T e m p e l ook S t e n h u i s deelnam, werd de motie-V a n d e n T e m p e l , om de regeering uit te noodigen een wetsvoorstel tot regeling dier verzekering voor te bereiden, zonder hoofdelijke stemming aangenomen (1 December).

Buitenlandsche Zaken. V l i e g e n prees het in minister Beelaerts van Blokland, dat deze in Genève de kat de bel had aangebonden en het werk, dat daar in 1924 door MacDonald was begonnen, had voortgezet. Hij drong aan op een kloek streven naar de schepping eener internationale rechtsorde en besprak verder o.a., onze verhouding tot België. C r a m e r bepleitte een vertegenwoordiging van

Nederlandsch-Indië in den Volkenbond (25 November). Van Braambeek wakte de regeering op tot groote activiteit tegenover de spoorwegreducties en surtaxes d'entrepôt, waarmee men in het buitenland de Nederlandsche concurrentie tracht te belemmeren. Albarda wees o.m. op de noodzakelijkheid de volken meer met den Volkenbond te doen meeleven, mede door opneming van volksvertegenwoordigers in de delegaties, en bestreed de zonderlinge motie-Van Lingbeek tot verwijdering van den Pauselijken internuntius (29 November).

Justitie. Kleerekoper bepleitte moderniseering van ons strafstelsel, hervorming van het huwelijksrecht en van de regeling voor het verleenen van rechtspersoonlijkheid aan vereenigingen; Van der Heide: wijziging van de Krankzinnigenwet en onder curateele-stelling van drankzuchtigen. Kleerekoper en Schaper bespraken — niet in elk opzicht met roerende eenstemmigheid — de stichting van een jeugdgevangenis. J. ter Laan drong aan op regeling van de rechtspositie der ambtenaren (1 December). Kleerekoper klaagde over onvoldoende toezicht op de naleving der Arbeidswet, over de vaak ergerlijke rechtspraak bij overtreding van die wet en over de werkeloosheid van de justitie ten aanzien van de groote Robaverheeren. Schaper bracht de gascorruptie ter sprake. Duys protesteerde tegen de wijze, waarop de preventieve hechtenis wordt toegepast. Voorts spraken bij deze begroting nog Sannes: ruimere opneming van het leekenelement in den Centr. Raad van Beroep, Kleerekoper, Schaper en Drop: verschillende gevallen van onbehoorlijk optreden of plichtsverzuim van maréchaussee en veldwachters, Kleerekoper: noodzakelijkheid eener neutrale politie-opleiding, gebreken van het Rijksopvoedingsgesticht te Avereest, Drop: feilen van de voorgedijraden (6 December).

Financiën. J. ter Laan behandelde een groot aantal belastingkwesties, van Braambeek en K. ter Laan kwamen op voor de oud-gepensioneerden (2 December). Een motie-K. ter Laan om de pensioenen van de oud-gepensioneerden en van hun weduwen en weezen te herzien, werd verworpen. J. ter Laan, Schaper en Albarda bestreden een amendement-L. de Visser tot verhooging van een salarispoot, daar het geen half ei en nauwelijks een leeg dop was. J. ter Laan brak meer dan één lans voor de belangen van het belastingpersoneel. Verder brachten Van der Heide, Schaper en Duys bij de artikelen nog verschillende zaken ter sprake, als de vraag aan wie(n) het bij de Wadden aangeslibde land behoort enz. (6 en 7 December).

Waterstaat. Over de afwatering en de verkrijging van nieuwe cultuurgrond in Overijssel sprak Van der

Sluis (7 December), over de autobusdiensten Van Braambeek, over reorganisatie van den Waterstaat en de verbinding van Amsterdam met den Rijn Van der Waerden, over klinkerwegen, corruptie enz. Schaper, over wegenverbetering in Noord-Brabant en over de huisvesting der arbeiders bij de Zuiderzeewerken. Drop, over de Harlingsche haven Sannes, over het Twente-Rijnkanaal Albarda. Bij de afd. Spoorwegen bepleitte Van Braambeek de belangen van het spoorwegpersoneel. IJzerman de voltooiing van de lijn Alphen-Gouda, Van der Waerden drong aan op betere 3e-klassewagens en op veiligheidsmaatregelen voor de onbewaakte overwegen (8 December). Een mede door hem onderteekende motie-Boon tot het instellen van een ernstig onderzoek naar de middelen om de veiligheid der onbewaakte overwegen te verzekeren, werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Drop betoogde, dat ons land het initiatief dient te nemen tot een internationale overeenkomst inzake de productie en den afzet van steenkool en wees erop hoeveel de positie van de arbeiders in de mijnen nog te wenschen overlaat en hoezeer het mijnreglement herziening van noode heeft. Brautigam vestigde de aandacht van den minister op de vele misstanden en gevaren, waartoe het in dienst nemen van tal van Chineezinnen en Laskaren door Nederlandsche reederijen leidt. Drop sloot zich hierbij aan en kwam op voor genees- en heilkundige behandeling van zeelieden en visschers, in verband met de Zee-ongevalwet en voor goed toezicht op de logiezen aan boord. Schaper bepleitte maatregelen voor de veiligheid in de binnenvaart. Een door Brautigam ingediende motie, om een onderzoek in te stellen naar de bezwaren, welke het gevolg zijn van het bemannen der Nederlandsche koopvaardijschepen met Aziaten, en daarna, zoo noodig, maatregelen te nemen om aan het euvel een einde te maken, zal later worden behandeld. (9 December.)

Oorlog. Van Zadelhoff en K. ter Laan traden wederom in het krijt voor onzen ontwapeningseisch en toonden aan, hoe waardeloos de waarborg is, dien het leger voor de onafhankelijkheid van ons land heet te geven en hoe er onder deze regeering geen sprake is van werkelijke vermindering der bewapening. Van Zadelhoff pleitte voorts voor verbetering der wet voor principiele dienstweigeraars. (13 en 14 December.) Aanvallen op Van Zadelhoff's betoog ondernomen nadat deze reeds gerepliceerd had, werden door Albarda afgeslagen. Geaccompanyeerd door Duymaer e.a., eischte de minister in zijn dupliek, dat Van Zadelhoff de vraag of hij bij een ons land opgedrongen mobilisatie een spaak in het wiel zou steken, met „ja” of „neen” zou beantwoorden, aan welken eisch onze partijgenoot terecht niet voldeed. (15 December.) Bij de behandeling

der artikelen bespraken K. t e r L a a n en H i e m s t r a verschillende personeelsbelangen en verdedigde de eerste twee moties tot het instellen van een nader onderzoek naar de knoeierijen te Soesterberg en tot herziening der wettelijke steunregeling voor de mobilisatie-slachtoffers; beide moties werden verworpen. (16 en 22 December.)

Oost-Indië. C r a m e r zette uiteen, dat de Indische onlusten een economischen ondergrond hadden en niet uitsluitend aan communistische actie zijn toe te schrijven. Hij wees op het gevaarlijk drijven van de Trip-Treubsche reactie, waartegen de gouverneur-generaal moet worden gesteund. Een losscheuring van Holland zou thans voor Indië nadeelig wezen, maar het verlangen naar onafhankelijkheid is volkomen rechtmatig en alles dient gedaan om het voor verwezenlijking vatbaar te maken. (15 December.) In zijn repliek weerlegde hij de bewering, dat de huidige gouverneur-generaal eenzelfde koers zou volgen als diens voorganger en brandmerkte hij de communistische Los-van-Holland-leuze als misleidend. Voorts bepleitte hij o.m. opheffing van de poenale sanctie en instelling van een Departement van Arbeid. K l e e r e k o p e r verdedigde een later te behandelen motie om de regeering uit te noodigen met den gouverneur-generaal in overleg te treden over afschaffing van de doodstraf. G e r h a r d en D e V r i e s—B r u i n s hielden pleidooien voor verbetering van het onderwijs en de volksgezondheid. (22 December.) De fractie stemde tegen een ontwerp betreffende aanschaffing van vliegtuigen voor rekening van Indië. (23 December.)

Koloniën. Bij de begrooting van het Departement van Koloniën, die tegen 3 uur 's nachts in behandeling kwam, spraken C r a m e r en I J z e r m a n. (22 December.)

West-Indië. Bij de *Surinaamsche begrooting* werd door I J z e r m a n (14 en 15 Februari), bij de *Curaçaosche* door I J z e r m a n en C r a m e r het woord gevoerd. (15 en 16 Februari.) Het in en ten aanzien van Curaçao gevoerde, door den minister goedgeprate, wanbeleid, noopte de fractie ditmaal tegen laatstgenoemde begrooting te stemmen. (21 Februari.)

WETSONTWERPEN EN INTERPELLATIES.

Tegen de *goedkeuring van het Verdrag tegen de Slavernij* bestond onzerzijds uiteraard geen enkel bezwaar, te minder waar, zooals C r a m e r betoogde, loyale uitvoering van dat verdrag tot spoedige afschaffing der poenale sanctie dient te leiden. (18 October.) Bij het voorstel tot *instelling van een Postraad* wees V a n B r a a m b e e k erop, dat in onzen tijd de taak van de vakverenigingen zich niet meer tot de arbeidsvoorwaarden beperkt en dat, ook in

het belang van het bedrijf, vertegenwoordiging van het personeel in den Postraad gewenscht is. Een door hem gesteund amendement tegen de uitsluiting van P. T. T.-ambtenaren uit den Raad, werd aangenomen, evenals een door hem ingediend amendement, waardoor de Postraad ook adviezen zal kunnen geven aan den directeur-generaal. (18 October.) De gevraagde wettelijke bekrachtiging van de *Staatsgarantie aan de Ned. Bank voor het op de been houden van de Robaver* gaf Vlieg en aanleiding tot scherpe kritiek op de schandelijke gedragingen van de vroegere leiders van dit particulier bedrijf, dat door „den zwakken staat” gered moest worden, en op de buitengewoon milde houding van de regeering tegenover de voor de débâcle verantwoordelijke personen. De fractie stemde tegen het wetsontwerp. (19 October.) K. ter Laan kwam bij de *wijziging van de wet betreffende het reserve-personeel bij de landmacht* op voor de rechtspositie van dit personeel en voor de vrijheid van hen, die gedwongen worden een militaire opleiding te ondergaan, om socialistische denkbeelden te bezitten en te uiten (a.v.).

Bij het ontwerp tot *wettelijke regeling van den Hoogen Raad van Arbeid* toonde Stenhuis aan, hoe weinig er verwezenlijkt was van de groote verwachtingen, door de regeering bij de instelling van dien Raad uitgesproken, en drong hij aan op ruimere vertegenwoordiging van de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging in dat college. Een door hem ingediend amendement, dat versterking van de positie van den H. R. beoogde, werd verworpen. Albarda bestreed de opvatting van den Kamervoorzitter, dat het amendement-Veraart om den Raad een anderen naam en een ruimere taak te geven, ontoelaatbaar was. Van den Tempel maakte een amendement-Kortenhorst af, dat de ambtenaren in dien Raad het stemrecht wilde ontnemen. (20 en 21 October.) De fractie stemde tegen het voorstel van den Kamervoorzitter om den spreektijd van L. de Visser bij diens interpellatie over de *communistenvervolging in Indië* tot een uur te beperken. Cramer critiqueerde de door den Minister van Koloniën gegeven voorstelling, als zouden de onlusten in Indië uitsluitend aan communistische opruiing en niet mede aan economische wantoestanden en aan bestuursfouten te wijten zijn. Hij diende een motie in, welke een nauwgezet onderzoek eischte naar de redenen, welke voor iederen geïnterneerde tot diens interneering hadden geleid. Kleerekoper hield een krachtig pleidooi voor de afschaffing van de doodstraf. (25 October.) Cramer en Albarda ontzenuwden de door eenige rechtsche leden geuite betichting, dat onze fractie in dit geval gemeene zaak met communisten zou maken. Cramer en Kleerekoper protesteerden bij de discussie over een desbetreffende interpellatie-L. de Visser tegen de wijze waarop de justitie is opgetreden tegen *Indonesische studenten* in ons land (26 en 27 October.) B r a u-

t i g a m bestreed het wetsontwerp tot *instelling van een Marineraad* voor het onderzoek inzake rampen en ongevallen, welke onze oorlogsschepen overkomen. (27 October.)

V a n d e r W a e r d e n betuigde zijn instemming met de verbeteringen, welke de *wijziging van de Provinciale wet* bracht, maar wees er tevens op hoezeer dit ontwerp ontsierd werd door de beperking van het interpellatierecht der Provinciale Staten. S u z e G r o e n e w e g verdedigde de bepaling, die de benoeming van een vrouw tot griffier mogelijk maakt, tegen de aanvallen van een deel der rechterzijde. De fractie stemde tegen het ontwerp, toen hierin, ondanks de sterke bestrijding door V a n d e n B e r g h, de anti-democratische beperking van het interpellatierecht gehandhaafd bleef. (27 en 28 October.) Bij de wetsontwerpen tot goedkeuring van eenige *overeenkomsten met petroleummaatschappijen* stredden C r a m e r en V a n d e r W a e r d e n tegen de verkwanseling van Indië's bodemschatten en voor staatsexploitatie ten bate van de gemeenschap.

Bij de behandeling der *Posterijenbegrooting* voerden D r o p (6 December) en V a n B r a a m b e e k het woord over verschillende bedrijfs- en personeelsbelangen en sprak V a n d e r W a e r d e n over de afschaffing van de vierde bestelling. (7 Decmber.)

Waar het in verband met de ongesteldheid van den Minister van Onderwijs vrijwel uitgesloten bleek, dat het regeeringsvoorstel tot invoering van de zevenjarige leerverplichting met ingang van 1 Juli 1928 nog zou worden behandeld op een tijdstip, waarop het mogelijk zou wezen een amendement tot de door ons gewenschte vervroeging van de invoering voor te stellen, besloot onze fractie tot de indiening van een nieuw initiatief-voorstel, en wel ter vervroeging van den datum der invoering tot 31 Januari 1928. Dank zij den buitengewoon grooten spoed, waarmee A l b a r d a de Memorie van Antwoord gereed maakte, kon dit wetsvoorstel reeds 13 December in openbare behandeling komen. Een stroom van adressen, waarin instemming met ons wetsvoorstel werd betuigd, kwam bij de Kamer in. De eerste bestrijder in de Kamer was . . . de heer Suring. A l b a r d a weerlegde de tegen het voorstel aangevoerde bezwaren en sloeg ook het door den heer Van Wijnbergen ondernomen afleidings-offensief af. Met den heer Suring, die thans zijn vermaarde motie ten derde male verloochende, stemde de geheele rechterzijde, behalve mr. Arts, tegen ons initiatief-voorstel. (14 December.)

H i e m s t r a verdedigde bij de *wijziging der rijwielbelasting* een amendement om deze belasting terug te brengen van *f* 3 op *f* 2 (in plaats van op *f* 2.50, gelijk de regeering voorstelde). Nadat dit amendement door minister De Geer op de meer en meer gebruikelijke wijze — waartegen H i e m s t r a en A l b a r d a protesteerden — onaannemelijk was verklaard, kreeg het alleen de stemmen

van onze fractie. (15 December.) Bij de begroting van het staatsbedrijf der *Artillerie-Inrichtingen* pleitte Hie m s t r a voor meer overleg en beter arbeidsvoorwaarden. (16 December.) Een ontwerp tot *verlenging van een onderwijsbezuinigingsmaatregel*, welke de oprichting van kleine bijzondere scholen tegengaat, met één jaar, werd door onze fractie bij monde van V a n Z a d e l h o f f gesteund. (17 December.)

J. t e r L a a n diende bij de behandeling der moties-Van Rappard en -Oud betreffende de afschaffing van den accijns op het geslacht, welke behandeling onmiddellijk voorafging aan die van het wetsontwerp tot *verlaging der Inkomstenbelasting*, een door hem verdedigde motie in, waarin werd uitgesproken, dat de beschikbare gelden thans, in plaats van voor belastingverlaging, behooren te worden gebruikt voor sociale en cultureele maatregelen.

Toen deze motie verworpen was en dus vast stond, dat het beschikbare geld wèl voor belastingverlaging zou worden gebruikt, stemde onze fractie voor de moties betreffende den geslachtsaccijns, daar zij aan de afschaffing van deze indirecte belasting de voorkeur gaf boven de door de regering voorgestelde vermindering van een directe, met de draagkracht houdende, belasting.

Nadat ook deze beide moties verworpen waren, kon de strijd nog slechts lopen over de vraag, hoe de Inkomstenbelasting zou worden verlaagd. Met het regeeringsvoorstel, dat alle aanslagen met 20 pCt. verminderde en dat voor de rijken een belangrijke, voor de personen met kleine inkomens een nietige verlichting van den belastingdruk bracht, kon onze fractie niet meegaan. J. t e r L a a n diende een amendement in om de voorgestelde verlaging te vervangen door een vermindering van het belastbaar inkomen met f 200 voor gehuwden en f 300 voor ieder minderjarig kind. Hoewel dit amendement gelijkluidend was met een, een half jaar vóór de verkiezingen van 1925, door minister Colijn ingediend wetsontwerp, bleek de rechterzijde er thans niets voor te voelen; alleen onze fractie en de communist stemden ervoor. Na de verwerping van dit amendement stemde de fractie voor een amendement-Van Vuuren en een hierop ingediend sub-amendement-Fleskens, waardoor de kinderaftrek voor gezinnen met meer dan 4 kinderen verhoogd werd. Bij de eindstemming verklaarde zij zich tegen het wetsontwerp, omdat hierdoor de gelden, die voor verbetering van het volksonderwijs, voor staatspensionneering en dergelijke maatregelen dringend noodig zijn, besteed worden tot een belastingverlaging, welke den welgestelden een belangrijk voordeel oplevert en voor de arbeiders en andere kleine luyden heel weinig te beteekenen heeft. (20 en 21 December.) V a n B r a a m b e e k en S c h a p e r voerden het woord over de *Natuurschoonwet*. (22 December.) Bij de behandeling van het wetsontwerp tot *opschorting van den indirecten vaccinatiedwang* gedurende 3 jaar, critiseerde

De Vries—Bruins het bij deze aangelegenheid gevoerde beleid, steunde zij het amendement van de commissie van rapporteurs om den duur der opschorting tot 1 jaar te beperken — welk amendement werd aangenomen — en ontlokte zij minister Slotemaker de Bruïne de toezegging, dat de gevallen van postvaccinale encephalitis geregeld zouden worden gepubliceerd (23 December).

Drop drong bij de *begroeting der Staatsmijnen* er nogmaals op aan, dat Nederland het initiatief zou nemen tot regeling der internationale kolenmarkt en betoogde dat, „Arbeidersontwikkeling” en A. J. C. in de mijnstreek evenzeer recht op subsidie hebben als andere door het Rijk gesubsidieerde cultureele vereenigingen. Van der Waerden verdedigde het staatsmijnbedrijf tegen Vrijheidsbondsche aanvallen (21 Februari 1928). Van BraambEEK kwam bij een wetsontwerp betr. de *pensioenregeling van het spoorwegpersoneel* op voor de belangen van het personeel en voor evenredige vertegenwoordiging van de vakorganisaties in de Commissie van Bijstand (22 Februari). Bij de *Radio-wet* verdedigde Van den Bergh het recht op vrije meeningsuiting — ook van de zending naar Indië — tegen de voorstanders van de z.g. (liberalistisch-conservatieve) neutraliteit, alsmede de heffing eener matige retributie in het belang van de ontwikkeling van het radiowezen en van de onderdrukking der klaplooperij. Een door hem ingediend amendement, dat het bedrag, hetwelk als radioretributie geheven zou kunnen worden, van ten hoogste f 10 tot ten hoogste f 5 wilde terugbrengen, kwam niet in behandeling, daar de bepaling, welke die heffing mogelijk maakte, werd weggeamendeerd, doordat de meeste burgerlijke Kamerleden voor het anti-heffingskabaal rechtsómkeert maakten en de minister haar zeer slap verdedigde (23 en 24 Februari). K. ter Laan nam de *Capitulantenwet* onder het mes en liet er geen stuk aan heel; minister Lambooy capituleerde vóór het tot stemming kwam (27 en 28 Februari). De grondgedachte van het fel bestreden wetsontwerp betr. de *belasting van Nederlanders in het buitenland* werd door Van den Tempel met warme instemming begroet en hij toonde op overtuigende wijze aan, dat, al waren er tegen dit ontwerp en tegen de toelichting ervan wel bedenkingen te maken, de daartegenover aangevoerde bezwaren toch, vooral na de door de regeering aangebrachte wijzigingen, schromelijk overdreven waren. Onze fractie stemde dan ook voor art. 1 van het ontwerp; de verwerping van dit artikel leidde tot schorsing der behandeling (28 Februari—1 Maart).

De secretaris der Soc.-Dem. Tweede
Kamerfractie,

A. W. IJZERMAN.

VERSLAG

VAN DE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE EERSTE KAMERFRACTIE.

De samenstelling der fractie bleef gelijk.

Het aantal zittingen was iets grooter dan andere jaren door de behandeling van het Belgisch Verdrag, dat eenige weken in beslag nam. Deze zaak bracht in sommige kringen veel beroering, voornamelijk na de aanneming in de Tweede Kamer. In de eerste openbare zittingen van het jaar 1927 werd het behandeld.

HET BELGISCH VERDRAG.

Aan de behandeling van het Belgisch Verdrag heeft de Eerste Kamer dan ook een groot aantal vergaderingen gewijd.

Onze fractie was verdeeld: 7 leden waren tegenstanders, 4 voorstanders.

Van de tegenstanders voerden het woord Polak, de Zeeuw, Lindeyer en Moltmaker.

Van de voorstanders spraken Wibaut en Hermans.

Polak begon het debat met een scherpe, zeer uitvoerige rede. Hij stond daarin op het standpunt, dat met aanneming van het verdrag niet het ware internationalisme zou worden gediend, maar slechts het Belgische nationalisme, het Belgische egoïsme en de Belgische pretentie om zich te vergroten en te verrijken ten koste van onze verkleining en verarming.

De Zeeuw uitte in een eveneens zeer uitgebreid betoog de vrees voor Rotterdam's handel, voor stillegging der havens en de werkloosheid der bootwerkers, welk betoog hij met een tal van gegevens klem bijzette. Voor hem was 't onbegrijpelijk, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken zulk een verdrag aan de Nederlandsche volksvertegenwoordiging heeft durven voorleggen.

Lindeyer legde in 't bijzonder den nadruk op de bezwaren, die in Zeeland gevoeld werden. Hij besprak het Schelde-regime, de regeling van het loodswezen, van de afwatering naar Zeeuwsch-Vlaanderen en de nieuwe regeling voor de visscherij. Hij zette uitvoerig uiteen, dat bij aanneming al de betrokken belangen zouden worden benadeeld.

M o l t m a k e r wees als tegenstander in het bijzonder op de houding der Nederlandsche vakbeweging. Het N.V.V heeft in een motie uitgesproken *dat en waarom* het de aanneming verderfelijk achtte. Met internationalisme heeft het ook volgens hem niets te maken. Het is een verdrag van eng Belgisch-nationaal karakter.

W i b a u t weersprak in een lange rede op grond van rapporten de vrees voor verarming en werkloosheid; eerder het tegendeel was te verwachten, wanneer het Verdrag werd aangenomen. Bovendien verdedigde hij het als internationalist. Nederland kan in dit geval met een daad aantoonen, dat het streeft naar harmonische overeenstemming der landen, en het kan met de aanneming een sfeer van internationale verstandhouding scheppen.

H e r m a n s hekelde de opgezweepte propaganda om de Eerste Kamer tot verwerping te bewegen. Met tal van voorbeelden wees hij de meermalen zoo overdreven, onjuiste en zelfs onwaardige manier aan, waarop men bij het groote publiek stemming tegen het Verdrag probeerde te maken.

Op 24 Maart werd het Verdrag met 33 tegen 17 stemmen verworpen.

STAATSBEGROOTING VOOR 1927.

Hierbij sprak W i b a u t over de financiële verhoudingen tusschen Rijk en Gemeente, over de werkverruiming en over de handelspolitiek. Wat het eerste betreft vroeg hij, of nu de regeering eindelijk een regeling wil tot stand brengen. Bij het tweede punt wees hij op tal van werken die konden worden aangevat (o.a. het Twente-Rijnkanaal).

M e n d e l s besprak, het intermezzo-Kabinet, dat toch eigenlijk neigt naar terugkeer der coalitie. Verder behandelde hij uitvoerig het ontbreken van een behoorlijke rechtspositie van ambtenaren, naar aanleiding van de kwestie-Artikel 40 Bezoldigingsbesluit. In aansluiting daarop pleitte hij voor een zelfstandige, onafhankelijke administratieve rechtspraak.

Over de niet uitgevoerde moties-Suring-Ter Laan-Bulten richtte hij een scherp betoog tegen de regeering.

O s s e n d o r p sprak over de moties-Bulten en Suring. Hij beriep zich voor de onvoldoende ambtenaarssalarissen o.a. op de index-cijfers. Dat de ambtenaren zich gegriefd gevoelen over het gebrek aan zorg, dat de Overheid voor hun belangen heeft, is geen wonder.

Op de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg in ambtenaarszaken werd door hem grondige kritiek uitgeoefend. Terwijl hij ten slotte nog wees op de onvoldoende regeling van de verhoogingen der ongetrouwde onderwijzers (kwestie der religieusen).

De regeering (Minister de Geer) antwoordde, dat de

geldmiddelen er volstrekt niet zóó gunstig voor stonden, als sommige leden meenden en dat er van de inwilliging van verschillende wenschen daarom niets kon komen (uitvoering der moties, enz. enz.) De toestand van de Nederlandsche nijverheid achtte de Minister niet zeer gunstig en hij wilde, wat de handelspolitiek betreft naar „doelmatigheid” handelen.

Over dit laatste punt ontstond daarop nog een kort debat, waaraan ook W i b a u t deelnam, en waarin hij dringend den wensch uitsprak, dat Nederland in dezen tijd niet den verkeerden weg zou opgaan, wat betreft de handelspolitiek, den weg n.l. van nieuwe economische barrières en vechttarieven.

Justitie. Bij dit hoofdstuk besprak M e n d e l s het gebruik van vuurwapenen door de politie, en hij haalde voorbeelden aan, waaruit groote onvoorzichtigheid bleek. Ook op verkeerde toepassing van de Vreemdelingenwet wees hij en illustreerde dit door het bekende geval Paul Beer.

H e r m a n s vestigde de aandacht op het nog steeds ontbreken van een behoorlijke rechtspositie bij de gemeente-politie. Ook kwam hij weer terug op verbetering van het strafstelsel, voornamelijk doelende op de langdurige celstraf, en vroeg, wanneer dit veranderen zal, terwijl hij voor de politieke gevangenen een andere behandeling bepleitte.

P o l a k mengde zich nog in het debat om den heer Verkouteren te kapittelen, die de huwelijkswetgeving, vooral wat betreft de gehoorzaamheid der vrouw, wilde gehandhaafd zien. En die ook een wet verlangde tegen de algemeene werkstaking. „Ook een tegen de algemeene uitsluiting door werkgevers?” vroeg Polak.

De Minister ging niet diep op de meeste onderwerpen in — zooals in de Eerste Kamer het gebruik is. De verbetering van het strafstelsel heeft zijn aandacht. Verdere beloofde hij de overweging van verscheidene zaken, ook wat de Vreemdelingenwet betreft.

Binnenlandsche Zaken. W i b a u t sprak zijn ongerustheid uit over het financieel beleid ten aanzien van de bevordering van het gemeentelijk leven, en hij verzocht den Minister 'de betreffende Staatscommissie te willen inlichten omtrent den toestand van vele noodlijdende gemeenten, noodlijdend ook door de noodzakelijke werkloozenzorg.

H e r m a n s vroeg eveneens de aandacht voor de werkloozen en de werkverschaffing, en wel, in 't bijzonder voor die van Arnhem, een grensgemeente, waar de werkloosheid bijzonder groot is.

M o l t m a k e r klaagde over het feit, dat slechts bij hooge uitzondering een sociaal-democraat tot burgemeester wordt benoemd.

Minister Kan meende, dat niet alle verwijten verdiend waren. Bovendien — hij is afhankelijk van den Minister van Financiën.

Over de burgemeestersbenoemingen ontstond nog een kort debat.

De Minister bleek niet onwillig, maar toen begon de heer de Gijelaar te spreken over „de relletjes van Assen”, die een gevolg zouden zijn van de burgemeestersbenoeming te Goor. M o l t m a k e r heeft dit daarna even recht gezet en er nog op gewezen, dat eenzijdige benoemingen ook voor andere betrekkingen talrijk plaats hebben.

De Minister bleek het meest aan zijn kant te staan.

Onderwijs. Door O s s e n d o r p werd teleurstelling uitgesproken over het optreden van den Minister. De zoo noodige terugkeer tot wat het onderwijs zou geven volgens de wet-1920 geschiedt niet. Er worden alleen maar Staatscommissies ingesteld of naar de toekomst verwezen. Naast vervolg- en nijverheidsonderwijs wees hij in 't bijzonder nog op het funeste stelsel der assistenten; inplaats van jongens en meisjes zijn het geworden onderwijzers en onderwijzeressen, die voor een f 100 per jaar moeten werken.

C. P o t h u i s-S m i t hield een pleitrede voor het landbouw-huishoudonderwijs, dat meer dan nu toe tot zijn recht dient te komen, vooral wat het practische gedeelte betreft. De meisjes in de dorpen moeten alle mogelijkheden van het platteland leeren kennen; de trek naar de steden zal er door afnemen.

P o l a k beklaagde zich, dat nog altijd de Monumentenwet uitblijft, zelfs een toegezegd ontwerp, dat niet op natuurmonumenten toepasselijk is. Oude molens verdwijnen ook langzamerhand, zonder dat de overheid kan optreden. Hetzelfde is 't geval met den St. Pietersberg.

Minister Waszink antwoordde, dat de vervulling van Ossendorp's wenschen zware eischen aan de schatkist zou stellen, en dat Staatscommissies heel nuttig werk doen. Dat het assistenten-stelsel een mislukking is geworden, gaf hij toe.

Van het huishoudonderwijs zou hij zich op de hoogte stellen.

Met het ontwerp-Monumentenwet ging hij niet akkoord, het was naar de kommissie teruggezonden.

Arbeid. Hierbij hield D a n z een uitgebreide rede. Hij betoogde, dat deze minister niet de arbeiders, maar wel de werkgevers beschermde. Hij oefende scherpe kritiek uit op de uitvoering der Arbeidswet, op de onvoldoende zorg voor de werkloozen. In détails besprak hij het nieuwe ontwerp-Ziektewet, en de eischen, waaraan deze moet voldoen. Ook aan de arbeidsinspektie in verband met de geheele arbeidswetgeving (die zooveel te wenschen overlaat) wijdde hij een deel van zijn rede. Evenzoo aan de bedrijfsorganisatie.

H e r m a n s toonde met voorbeelden aan, hoe verkeerd in vele gemeenten de opheffing der huurwetten werkt. De regeering had naar de vele waarschuwingen uit arbeiderskringen (van alle richtingen) moeten luisteren.

R u g g e sprak uitvoerig over de volkshuisvesting, waarbij hij de politiek van den Minister weinig bemoedigend noemde.

De gemeenten moeten nu in hoofdzaak de verantwoordelijkheid dragen, wat tot groote moeilijkheden aanleiding geeft. De huren blijven te hoog, er komen niet genoeg arbeiderswoningen. Hij illustreerde zijn bezwaren door een voorbeeld uit een stad in het Noorden van het land, waarbij de regeering eindeloze moeilijkheden maakte, toen 't er om ging goedkoope arbeiderswoningen te bouwen.

C. P o t h u i s—S m i t bracht ter sprake de uitbreiding van de Warenwet ten opzichte van textielgoederen en brandstoffen. En daarna het ontwerp-Ziektewet ten opzichte der ongetrouwde moeder-arbeidster. Voor deze laatste bepleitte zij de regeling, die in Washington in 1919 met medewerking der regeeringsafgevaardigden is aangenomen, n.l. volkomen gelijkstelling in behandeling bij het toekennen der uitkeering.

W i b a u t sprak over de beteekenis van het Woningkongres van 1926 en stelde vast, dat uit de meest verscheiden kringen een betere uitvoering der Woningwet werd gewenscht. Zoo, dat wanneer ergens behoefte aan woningen bestaat, gerekend kan worden op voorschotten voor den bouw door woningbouwverenigingen of door de gemeenten. De Minister beloofde het een en ander te zullen overwegen, gaf verder heel weinig toe en meende, dat wij toch eigenlijk ongelijk hadden.

Van onzen kant werd daarop nog bij de replieken gewezen.

Waterstaat. Bij dit onderwerp sprak L i n d e y e r uitvoerig over het mijnwezen en de misstanden, die voor de mijnwerkers bestaan, hetgeen hij met tal van gegevens (voor een groot deel uit katholieken kring) duidelijk maakte. Dat het verzoek om een regeeringsenquête naar den toestand is geweigerd, laakte hij zeer, en hij vroeg in het belang van den bedrijfsvrede om hiertoe nog in eenigerlei vorm over te gaan.

P o l a k vroeg om betere verzorging van 3e klasse spoorwagens en wachtkamers. Ook bracht hij den bruggebouw ter sprake: z. i. wordt hier te weinig op schoonheid gelet. Den wegenaanleg wilde hij sneller en beter zien geschieden. In dat verband wees hij op sommige zeer gevaarlijke wegen, waar verbredening uiterst noodzakelijk is. Vernieling van bosch dient echter overal te worden vermeden.

M o l t m a k e r sprak uitgebreid over de degradatie van het spoorwegpersoneel, de klassifikatie van dit spoorwegpersoneel en de oplossing van het konflikt bij de lijn Zutfen—

Emmerik. Ook hij drong aan op meer comfort in de 3^e klasse. Bovendien besprak hij de veiligheid op de spoorwegen (die te wenschen overlaet) in verband met de aangenomen motie-Braambeek en de bezuinigings-manie.

Verder bepleitte hij bemoeienis van het personeel met de bedrijfsaangelegenheden. Ook kwam hij op voor een betere positie der oud-gepensioneerden. Over het trampersoneel, waarvan de rechtspositie dikwijls alles te wenschen overlaet, sprak hij, eveneens uitvoerig, terwijl hij verschillende tramwegmaatschappijen hierbij de revue liet passeeren.

De Minister beloofde aan vele der genoemde zaken zijn aandacht te wijden. Een enquête naar de toestanden in de mijnstreek achtte hij niet noodig. Bij de repliek dankte Molmaker hem voor de toezeggingen ten aanzien van de oud-gepensioneerden en de stakers van 1903 en ook voor de moreele aanklacht, die hij tegen de werkgevers-vereeningen op tramweggebied had geuit.

Bij de begrooting van de *Posterijen* vestigde Hermaans de aandacht van den Minister op de te zware pakken der brievenbestellers.

De Minister meende, dat 't niet zoo erg was.

Bij de begrooting van de *Staatsmijnen* in Limburg sprak Wibaut over de door het Staatsmijnbedrijf gevoerde verkoop-politiek in abnormale tijden. Dan — zoo zeide hij — moet de regeering zich tijdelijk afvragen, welke hoeveelheid er voor de voorziening noodig is en niet, waar de voordeeligste afzet te vinden is.

De Minister meende, dat zich ook bij de Engelsche kolonstaking niet zulke tijden hadden voorgedaan.

Marine. Bij deze begrooting vestigde C. Pothuis—Smit de aandacht op het *Cambo* (Comité ter behartiging van de Algemeene Belangen van het Marinepersoneel beneden den rang van Officier), dat door den Minister wordt geboycot en op de zeer onvoldoende wijze, waarop de oud-gepensioneerden worden geholpen, hetgeen zij met een door haar onderzocht geval, waarbij steun was afgewezen, bewees. De Minister meende, dat het *Cambo* overbodig is, en dat de oud-gepensioneerden zoo goed mogelijk worden geholpen.

Oorlog. Door C. Pothuis—Smit werd naast een anti-militaristische beschouwing wederom gewezen op de ontoereikende wet voor steun aan de Mobilisatie-slachtoffers. Ook kwam zij op tegen het verbod van sommige lectuur in de kazernes en op de oorlogsschepen, o.a. dat van de *Notenkraker* wegens de romanbijlage *Frank van Wezel's roemruchte jaren*, waaruit zij eenige treffende deelen voorlas. Verder vestigde zij de aandacht op het gevaar der particuliere wapenindustrie, die door de regeering wordt aangemoedigd, terwijl zij ook opheldering vroeg in zake de wantoestanden in de luchtvaartafdeeling te Soesterberg.

Nadat de heer Van der Hoeven op de Russische bewapening had gewezen, betoogde Mol t m a k e r, hoe ver wij in deze van de communisten afstaan.

De Minister beloofde het laatste, maar wees al het andere terug. Het boek van A. M. de Jong was met het oog op de krijgstucht niet toelaatbaar.

Vanzelfsprekend stemde onze fractie t e g e n de beide militaire begrotingen.

Indische Begrooting. Zooals altijd was M e n d e l s hier onze bekwame woordvoerder. Hij besprak de onlusten en haar oorzaken, die in het vorige beleid te vinden zijn. De inlanders hebben het vertrouwen verloren en dit zal alleen door diep-ingrijpende politieke en sociale hervormingen kunnen worden hersteld. Het gemiddelde inkomen van den inlander is uiterst gering, hetgeen nog meer schrijnt in vergelijking tot de groote inkomens van Europeanen.

Van de belastingen drukt een belangrijk deel op de inlanders. Hun onderwijs en hygiëne blijven schamel en onvoldoende verzorgd. Ook wijst hij op den treurigen toestand in vele cultures, waar de inlander aan de willekeur der Europeanen is overgeleverd. Zijn konklusie was, dat Nederland met kracht en voortvarendheid alles moet doen om z'n taak als politieke overheerscher zoo spoedig mogelijk te beëindigen. De voogd moet zorgen, dat hij overbodig wordt.

De Minister somde allerlei goede dingen op, die reeds in Indië gebeuren en die tot de sociale politiek behooren. Hij meent, dat alles in de goede richting gaat. Het communisme zal, hoopt hij, van de wereld verdwijnen. Bij de repliek constateerde M e n d e l s hoe weinig en hoe vaag de Minister geantwoord had.

Mobilisatieslachtoffers. Bij dit wetsontwerp uitte C. P o t h u i s—S m i t haar teleurstelling omtrent de betekenissen en de uitvoering der nieuwe wet. Nog altijd wordt de verplichting niet erkend en drukt het stempel van armenzorg op den steun.

De Minister hield vol dat het niet anders kon.

Interpellatie-De Zeeuw. Naar aanleiding van het geven van subsidie aan het gemeentebestuur van Rotterdam om het mogelijk te maken, dat de bouw van een brug, inplaats van aan een Duitsche firma, die de laagste inschrijfter was, gegund werd aan een Nederlandsche firma, hield D e Z e e u w een interpellatie.

Het gemeentebestuur van Rotterdam had toen reeds een aanbod der regeering afgewezen, maar voor het beginsel achtte De Zeeuw het goed toch de gedachtenwisseling te houden. De konklusie van zijn rede was, dat de houding van het gemeentebestuur de juiste was geweest. De Neder-

landsche werkloosheid moet op andere wijze worden bestreden. Rotterdam doet trouwens heel wat aan werkverruiming door o.a. kanalen te laten graven, die eerst na jaren rendabel zullen zijn. Wanneer evenwel, zooals in dit geval, een werk economische schade aan Nederland zal brengen, door met een subsidie een buitenlandsche firma te weren, dan is dit verkeerd.

De Minister gaf een antwoord, dat De Zeeuw niet geheel bevredigde. Terwijl Polak zich ook in de zaak mengde: hij was juist de meening toegedaan, dat Rotterdam en vele andere gemeenten ter bestrijding der werkloosheid veel meer moeite moeten doen, om groote werken hier in het land te houden.

De Zeeuw zette daarna nog eens zijn meening uiteen: als men den weg wil volgen, die blijkbaar de regeering (en ook Polak) wil, dan moet men een inschrijving houden alleen voor Nederlandsche ondernemers, of op andere wijze den kans van buitenlandsche inschrijvers verminderen.

Wegenfonds. Polak verdedigde hierbij den klinkerweg. Verder verzette hij zich tegen den voorgenomen aanleg van den weg Diemerbrug—Hilversum, die veel natuurschoon zal bederven.

Moltmaker sprak eveneens over de klinkerwegen, ook in verband met de slapte in de steenindustrie.

De Minister beloofde te overwegen.

Vrouwen als getuigen bij akten. Nadat de heer de Gijseelaar hierover een anti-feministische opmerking had gemaakt, nam Hermans het op voor de vrouwen. Deze moeten zelf uitmaken, of zij voor een of andere functie geschikt zijn of niet. De heeren spreken altijd wel mooi over het ontwrichte gezin bij zulke gelegenheden, maar nooit nog hoorde men ze opkomen tegen het werk van een gehuwde schoonmaakster of krantenloopster.

Wijziging der Lager-Onderwijswet. Ossendorp hield hierbij een pleitrede voor het 7^e leerjaar. Omdat deze wet slechts de mogelijkheid van een 7^e leerjaar brengt, achtte hij ze niet zeer belangrijk. Verder sprak hij over de wachtgelders, die nu bij vakatures in de eerste plaats moeten worden benoemd. Dat deze regeling niet ten volle bij het bijzonder onderwijs zal gelden, acht hij niet rechtvaardig. Over een verschuiving van den leerplicht naar den 5 tot 12-jarigen leeftijd, zooals de heer De Jong wilde kon men op 't oogenblik niet spreken, nu er nog niet eens een verplicht 7^e leerjaar bestaat.

De Minister verdedigde zijn regeling betreffende de wachtgelders. Het verplichte 7^e leerjaar bleek hij goed gezind, hij verdedigde het tegenover den heer Colijn.

Na de vakantie kwam de Eerste Kamer op 20 September weder bijeen.

Adres van Antwoord op de Troonrede. Op 22 September kwam M o l t m a k e r op tegen het Adres van Antwoord voornamelijk over de herhaalde zinsnede uit de Troonrede, waarbij wordt vermeld, dat de Indische onlusten aan het Indische volksleven vreemd zijn en dat maatregelen zijn genomen tegen aanslagen op haar welvaart en vrijheid.

Natuurlijk stemden wij tegen het Adres.

Koninklijke Maatschappij „De Schelde”. Over de beide hierop betrekking hebbende ontwerpen sprak L i n d e y e r. Hoewel natuurlijk voorstander vestigde hij de aandacht op het privilege inzake de belastingen, terwijl 't toch waarlijk geen noodlijdend bedrijf betreft. De gemeente Vlissingen is hier de lijdende partij. Ook vroeg hij daarom om rijkssteun voor laad- en losruimte, opdat de gemeente niet nog meer te betalen krijgt in deze zaak.

De Minister meende, dat Vlissingen gerust kon zijn.

Wijziging en aanvulling der Provinciale Wet. M e n d e l s bracht hierbij de bezwaren naar voren, die ons verhinderden, vóór deze wet te stemmen. Hij wees op den politieke kant, die de wijziging heeft, nu het interpellatierecht aan de leden der Provinciale Staten wordt ontnomen. Daarbij zette hij zich vooral schrap tegen de heeren, die niets moeten hebben van die kontrôle op Gedeputeerde Staten en die meenen, dat de gemeentefinanciën worden gedesorganiseerd door roode wethouders en hun proefnemingen.

Ook gaf Mendels scherpe kritiek op de staatsrechtelijke bezwaren, die tegen de huidige regeling zijn opgeworpen en die hij als politieke gelegenheidsargumenten karakteriseerde.

Wij stemden tegen deze wet, al kan dan ook een vrouw tot griffier worden benoemd, hetgeen drie anti-revolutionairen er toe bracht om tegen te stemmen.

Kollektieve Arbeidsovereenkomst. D a n z, die hiervoor het woord voerde, zag in deze wet niet veel nieuws; het bestaande wordt slechts wettelijk vastgelegd. Een voorlooper der wettelijke verbindend-verklaring der collectieve arbeidsovereenkomst zag hij er niet in, terwijl het toch dien kant uit moet, want daardoor zal niet alleen het sluiten van kollektieve arbeidsovereenkomsten worden bevorderd, maar daardoor worden de voorschriften op het gebied der arbeidsbescherming zooveel mogelijk vastgesteld door alle belanghebbenden in het bedrijf. Ook zag hij in deze wet gevaren voor het verplichte lidmaatschap.

Ook P o l a k en M e n d e l s mengden zich in het debat, de laatste met 'n uitgebreide juridische uiteenzetting. Uit de verdere gedachtenwisseling bleek, hoe sterk men gekant is tegen wat juist Danz wilde. De Minister beloofde dan ook volstrekt niet verder te zullen gaan.

Hooge Raad van Arbeid. Bij dit wetsontwerp verklaarde D a n z, dat hij den opzet van den Hoogen Raad van Arbeid goed acht, maar de werking een mislukking. De groote verwachtingen daaromtrent zijn niet vervuld: de adviezen worden dikwijls terzijde gelegd, de wetenschappelijke leden en hooge ambtenaren laten het gemeenschapsbelang niet domineeren, ook komt men te weinig bijeen en bezoeken vele leden den Raad zeer ongeregeld.

Met deze wijziging wordt echter aan een aantal bezwaren tegemoet gekomen, al is niet de zelfstandige positie bereikt, die de moderne arbeidersbeweging zou wenschen.

Wijziging der Lager Onderwijswet. Op 29 December werd dit wetsontwerp behandeld. Toen de katholieke heer De Jong hierin een aantasting van de gelijkstelling op onderwijsgebied bleek te zien, kwam O s s e n d o r p hiertegen op. Hij betoogde, dat wanneer door de verlenging van § 11 der overgangsbepaling de stichting van bijzondere scholen wordt bemoeilijkt, dit ook bij het openbaar onderwijs het geval is. Hij staafe dit met een aantal voorbeelden. Ook toonde hij aan, dat het onnoodig stichten van scholen dikwijls voorkomt en sprak hij de hoop uit, dat de kommissie-Rutgers een geschikte oplossing zal kunnen vinden. Niemand wil de pacifikatie aantasten, maar de fouten moeten verdwijnen.

Hiermede zijn wij aan het einde van ons verslag.

Het heeft ons leed gedaan, dat in onze pers de propagandistische waarde van onzen arbeid in de Eerste Kamer (want dit is zijn voornaamste beteekenis) niet altijd voldoende tot zijn recht is gekomen. Ons werk is vrij omvangrijk, vergt veel tijd en voorbereiding, en geeft, indien de waarde er van te zeer onderschat wordt, al zeer weinig voldoening.

Voor de Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie:
C. POTHUIS—SMIT, Sekretaresse.

VERSLAG

VAN DE KOMMISSIE VOOR GESCHILLEN TUSSEN DE REDAKTIE VAN „HET VOLK” EN DE PARTIJGENOOTEN-INZENDERS.

(TIJDVAK VAN 27 MAART 1927—1 MAART 1928).

Samenstelling van de commissie: In de samenstelling der commissie kwam geen wijziging; de commissie bestond wederom uit de partijgenoten S. R. de Miranda, Dr. D. A. Sloos en P. Hoogland. Het sekretariaat werd waargenomen door P. Hoogland.

De volgende stukken kwamen in en werden op de te vermelden gronden geweigerd of geplaatst:

27 Maart 1927. M. L. te A. Over kursus-Kuyper. Aangehouden tot een te houden bijeenkomst op 3 April. M. L. stelde daarna geen prijs meer op plaatsing.

28 Maart 1927. v. N. te O. Over een kongresvoorstel. Geweigerd. Opname van bijdragen voor Pop. Wet. Bijv. is ter beoordeling aan de Redaktie. Bovendien als toelichting niet geslaagd.

29 Maart 1927. M. J. H. te A. Naar aanleiding van een artikel in het „Handelsblad”. Geweigerd. Geen aanleiding om inzenders te laten polemiseren met het „Handelsblad”.

5 April 1927. M. J. H. te A. Over een kongresvoorstel. Geweigerd. Geen nieuwe argumenten.

7 April 1927. A. S. te A. Over verhuring Stadsschouwburg Amsterdam. Geweigerd. Voor kritiek op de Raadsfractie verwezen naar algemene ledenvergadering der Federatie.

7 April 1927. B. F. te A. Over een ontslag. Geweigerd. Publikatie niet gewenst, zolang de procedure aanhangig is. Bovendien bezwaar tegen publikatie van een vertrouwelijk schrijven.

13 April 1927. J. G. te A. Over belasting betalen. Op bekorting aangedrongen. Hierna niets meer van inzender gehoord.

24 April 1927. B. W. B. te A. Over Statenverkiezing in Noord-Holland. Op wijziging aangedrongen. Toen hieraan geen gevolg werd gegeven, geweigerd.

4 Mei 1927. C. H. te A. Over werklozendebat gemeenteraad Amsterdam. Geweigerd. Aktie van leden, die optreden buiten hun organisatie om, kan niet worden gesteund.

26 Mei 1927. J. D. le F. te M. Over Oostenrijk. In overleg met inzender aan redakteur-Buitenland gezonden ter kennisname.

26 Mei 1927. J. D. le F. te M. Over Chinese koelies. Gedeeltelijk geplaatst.

2 Juni 1927. H. v. L. te O. Over een korrespondentie uit O. Valt buiten de bevoegdheid der kommissie.

24 Juni 1927. C. P. I. te Z. Over dienstweigering. Geweigerd. De kommissie acht de tijd nog niet gekomen deze zaak opnieuw aan de orde te stellen, waar kongres Partij en Vakbeweging zo kort achter ons ligt. Bovendien moet eventuele nieuwe behandeling op breder basis geschieden.

4 Juli 1927. P. J. v. H. te B. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Stukje van gelijke strekking reeds geplaatst.

1 Augustus 1927. J. C. L. te A. Over uitgave Wording. Geweigerd. Door M. en v. D. reeds over deze zaak mededelingen gedaan.

6 Augustus 1927. J. M. te Den H. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat reeds is opgenomen.

13 Augustus 1927. L. C. J. P. te B. o. Z. Over gewenste verbeteringen te B. o. Z. Geweigerd. Beslissing plaatsing van berichten hoort aan de Redaktie.

27 Augustus 1927. F. C. G. te H. Over steunbeweging nagelaten betrekkingen van Sacco en Vanzetti. In overweging gegeven zich te wenden tot partijbestuur S.D.A.P. en bestuur N.V.V.

5 September 1927. H. M. te 's-Gr. Over concert Lassallekring. Geweigerd. Redaktie had verklaard, dat plaatsing onmogelijk was wegens plaatsgebrek.

5 September 1927. B. W. B. te A. Over Provinciaal Waterleidingbedrijf in Noord-Holland. Geweigerd. Is voldoende besproken.

5 September 1927. F. H. te A. Over de Verkoop-Centrale. Geweigerd. Plaatsing overbodig na de mededelingen der direktie.

16 September 1927. J. T. te G. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Partij en pers hebben haar plicht gedaan.

16 September 1927. N. N. te A. Over Fascisme. Geplaatst op last der kommissie. Zie „Het Volk” van 27 Sept.

11 Oktober 1927. J. V. te B. Over gaskwestie te B. Geweigerd. De kommissie voor geschillen heeft bezwaar tegen publikatie van besprekingen, gevoerd in kommissie-vergaderingen.

14 Oktober 1927. J. C. L. te A. Over Verfrissend Amstelier. Geweigerd. De partijgenoten-geheelonthouders moeten ook verdraagzaam kunnen zijn ten opzichte van partijgenoten-niet-geheelonthouders.

22 Oktober 1927. W. B. te W. Over De Dageraad. Geplaatst. De kommissie is van oordeel, dat dit korte stukje, dat uiting geeft aan wat onder een aantal partijgenoten leeft, geplaatst moet worden.

26 Oktober 1927. B. D. c.s. te A. Adhaesie-betuiging

aan een ingezonden stuk van C. Th. Geweigerd. Het gaat niet aan alle adhaesie-betuigingen te plaatsen.

26 Oktober 1927. C. J. W. te A. Over benoeming technies hoofdredakteur. Geweigerd. Op dergelijke toon wordt niet gepolemiseerd.

26 Oktober 1927. P. v. 't H. S. te 's-Gr. Over De Liga. Geweigerd. De redaktie had volkomen het recht te handelen zoals ze deed.

28 Oktober 1927. P. de B. te S. Over de Partijvoorzitter. Geweigerd. Te persoonlijk.

3 November 1927. P. K. te N. Over De Liga. In zijn geheel geweigerd. De redaktie is bereid een korte verklaring op te nemen.

7 November 1927. W. V. te M. Over Het openbaar onderwijs. Geweigerd. Te uitvoerig als repliek.

8 November 1927. J. D. le F. te M. Over De Liga. Door tussenkomst der kommissie gedeeltelijk geplaatst.

8 November 1927. H. v. H. te H. Over Vara en Inst. voor Arbeidersontwikkeling. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat reeds gepubliceerd is.

11 November 1927. P. de B. te S. Over de wethouderskwestie te Amsterdam. Geweigerd. Het artikel bevat enkele onjuistheden. Bovendien heeft plaatsing tans geen zin meer.

15 November 1927. J. H. te A. Over Inst. voor Arbeidersontwikkeling. Geweigerd. Diskussie door hoofdredaktie gesloten. Kommissie vindt geen aanleiding tot heropening.

15 November 1927. P. de B. te S. Over Een „wonderlik” misverstand. Door tussenkomst van de kommissie gedeeltelijk geplaatst.

19 November 1927. W. V. te M. Over Openbaar onderwijs. Geweigerd. Is een herhaling van het stuk, dat 7 Nov. is afgewezen.

25 November 1927. B. C. te A. Over diskussie-Fimmen c.s. kontra Albarda. Geweigerd. Houdt niet voldoende verband met de aanhangige diskussie.

27 November 1927. B. C. te E. Over Radio. Geweigerd. Plaatsing overbodig na opname artikel v. L.

2 December 1927. A. J. P. te G. Over Blindenzorg. Geweigerd. Behoort eerst in de partij-afdeling te worden behandeld.

12 December 1927. M. te B. Over Belastingen. Geweigerd. Is geen ingezonden stuk, doch een artikel. Behoort als zodanig niet tot de kompetentie der kommissie.

24 Januari 1928. H. v. d. P. te H. Over de Limburgse kwestie.

25 Januari 1928. J. v. B. te T. Idem.

Behandeling van deze twee stukken en eventuele plaatsing kon niet geschieden vóór 29 Januari 1928. Plaatsing daarna overbodig.

18 Februari 1928. J. H. O. te A. Over Open Brief aan het P.B. Geweigerd. Te onbelangrijk.

21 Februari 1928. N. N. te A. Over Open Brief aan P.B.

Hoofredakție had zich bereid verklaard het stuk gedeeltelijk op te nemen. Kommissie voor geschillen ging met de opvatting van de redakție akkoord.

22 Februari 1928. H. J. K. te H. Over Samenwerking tussen Partij en Vakbeweging. Geweigerd. Te veel overhoop gehaald.

26 Februari 1928. J. H. O. te A. Over een ondertekening van de Open Brief. Geweigerd. De redakție had reeds plaatsing over hetzelfde geval aan een ander inzender toegezegd.

28 Februari 1928. R. K. te A. Over Open Brief, Liga, Kommunisme, Militarisme in verband met Ministerialisme. Hoofredakție had aangedrongen op bekorting. Kommissie ging met opvatting redakție akkoord. Een Ingezonden van 5 à 6 kolom is inderdaad te lang. Het stuk was bovendien meer een artikel dan een ingezonden stuk. Opname van 'n artikel behoort tot de kompetentie der redakție.

P. HOOGLAND, sekretaris.

VERSLAG

VAN DE VERTEGENWOORDIGERS DER S. D. A. P. IN DE „SOCIALISTISCHE ARBEIDERS-INTERNATIONALE”.

Bij de „Socialistische Arbeiders-Internationale”, hier verder aangeduid met S. A. I., zijn thans aangesloten de soc. partijen uit de volgende landen: *Rusland*¹⁾, Soc. Dem. Partij (Menschewiki), vertegenwoordigd door R. Abramowitsch en de Sociaal Revolutionnaire, vert. door M. Vassilegi Souchomline; *Oostenrijk*; *Vereenigde Staten van N. Amerika*; *Spanje*; *Oekraïne*¹⁾ *Frankrijk*; *Groot-Brittannië* (de Labour Party en de I. L. P.); *België*; *Duitschland*; *Czecho-Slovakije* (de Czechische en de Duitse soc. dem. partij); *Polen*; *Armenië*¹⁾; *Zwitserland*; *Zweden*; *Roemenië*; *Litauen*; *Lettland*; *Hongarije*; *Denemarken*; *Italië*¹⁾; *Estland*; *Bulgarije*; *Yougho-Slavië*; *Georgië*¹⁾; *Nederland*; *Finland*; *Luxemburg*; *Griekenland*; *Palestina*; *Argentinië*; *Britsch Guyana*; *Danzig*; *Ysland*; *Portugal*; *Turkije*.

Van de beide laatste landen heeft het secretariaat evenwel sinds langen tijd geen teeken van leven meer gehad en het is niet zeker of de „aangesloten” partijen werkelijk bestaan.

Verder maken deel uit van de Executive, een vertegenwoordigster van het Internationaal Vrouwencomité en een vertegenwoordiger van de Internationale Jeugdorganisatie.

De met ¹⁾ voorziene landen zijn slechts vertegenwoordigd door niet in het land zelf gevestigde organisaties.

Behalve door het Bureau, dat uit 9 leden bestaat, waarin dus niet alle landen vertegenwoordigd zijn, wordt de S. A. I. bestuurd door de „Executive”, die in 1927 driemaal bijeen kwam. Het Bureau viermaal. De huishoudelijke, organisatorische aangelegenheden worden meestal afgedaan door de „Administratieve commissie”, bestaande uit den voorzitter, den secretaris, den penningmeester en het lid der Executive, dat de partij vertegenwoordigt uit het land waar de zetel der S. A. I. is gevestigd, dus de Zwitsersche.

De inkomsten der S. A. I. bedroegen in 1927 116.282 Zwitsersche francs, de uitgaven frs. 123.824.

In het Matteotti-fonds (fonds tot steun van socialistische partijen in landen zonder democratie) werd 23.915 frs. gestort. De uitgaven bedroegen frs. 27.847.

Door aansluiting der Zwitsersche partij op 1 Januari 1927 kan men zeggen, dat alle iets beteekenende Europeesche soc.-dem. partijen, met uitzondering van de Noorsche, bij de S. A. I. zijn aangesloten.

Wat de handelingen der S. A. I. betreft, hieromtrent moet in de eerste plaats een zeker misverstand worden uit den weg geruimd. Men meent wel eens, dat de S. A. I. alleen handelt, alleen actie voert, wanneer de Executieve of het Bureau vergadert. Dit geschiedt slechts een keer of drie per jaar, dus . . . de S. A. I. voert niet veel uit.

Dit nu is een misverstand. De S. A. I. zelf, als organisatie, kan uit den aard der zaak niet anders doen dan directiven geven, neergelegd in resoluties. Deze moeten dan door de aangesloten partijen worden uitgevoerd, hetgeen meestal in de parlementen moet geschieden. Dan krijgt dat werk evenwel het karakter van gewoon werk der nationale partijen, die natuurlijk niet bij elke gelegenheid vertellen, dat ze zulks doen in opdracht of op aandringen van de S. A. I.

Aan onze S. D. A. P. in Nederland valt zulk optreden overigens slechts zelden ten deel, omdat de Ned. regeeringen gewoonlijk een buitenlandsche politiek voeren, waarin soms wel wat aan te sporen of te loven, doch hoogst zelden iets volstrekt af te keuren valt. In landen als de Scandinavische of als Zwitserland staat het evenzoo.

Maar in vele andere landen is dat anders en menig socialistisch optreden tegenover regeeringen ter zake van hun buitenlandsche politiek, is door de Internationale geïnspireerd, al kan dat niet altijd openlijk naar buiten blijken. Ik behoef maar te herinneren aan het krachtdadige verzet der Engelsche Labour Party tegen elk voornemen der Engelsche regeering om zich met militaire middelen te mengen in den binnenlandschen strijd in China; de houding der Fransche partij tegenover den Rif-oorlog; van alle sociaaldemocratische partijen in alle landen in zake de verhouding tot Rusland. Zeker, dat optreden lag voor socialistische partijen voor de hand, maar de invloed van de Internationale is hier onmiskenbaar. Hetzelfde is het geval met den aandrang, die overal is uitgeoefend om de regeeringen te bewegen tot de ratificatie van de conventie van Washington, al hebben de pogingen in de meeste landen niet tot het beoogde doel geleid.

Ook kan geconstateerd worden, dat èn in Duitschland, èn in Frankrijk de socialistische partijen zich krachtig hebben verzet tegen een economische politiek, die de protectiemuren tusschen de verschillende landen nog gingen verhoogen.

Een en ander zij voldoende om aan te toonen, hoe de sociaaldemocratie internationale politiek voert.

Erkend moet worden, dat de Volkenbondspolitiek der Internationale weifeling vertoont, gevolg van het feit, dat de Volkenbond zelf niet door alle landen met dezelfde

oogen wordt aanschouwd, de graden van het vertrouwen dat in den Volkenbond wordt gesteld, loopen zeer uiteen. In dit opzicht staan de meeningen nog te ver van elkaar om tot een krachtig eenheidsoptreden te komen. Naarmate het werk van den Volkenbond zich meer preciseert en men niet meer te doen heeft met algemeenheden, doch met bepaalde, concrete vraagstukken, zal dat vanzelf verbeteren.

De laatste Executive-vergadering heeft een commissie ingesteld tot onderzoek van de vraag van de Democratisering van den Volkenbond. Uit de discussies, welke daar zullen worden gevoerd, kan een grondslag te voorschijn komen, waarop de verschillende partijen een gemeenschappelijke gedragslijn in dezen kunnen vinden.

Natuurlijk is de hoofdtak der Internationale, gelegen in hare bemoeiingen tot behoud van den vrede, waarbij zij allereerst heeft te zorgen voor een goede verstandhouding tusschen, en eendrachtig optreden van de socialistische partijen der verschillende landen. Op dit gebied wordt veel en goed werk gedaan. De conferenties, die in vorige jaren werden gehouden tusschen de partijen van de voornaamste landen die in den oorlog tegenover elkaar stonden, hebben veel invloed ten goede geoefend.

In December 1927 vond te Berlijn een conferentie plaats, onder de auspiciën der S. A. I., tusschen de socialistische partijen van Polen, Littaun, Esthland en Letland, waar het vraagstuk van de onderlinge verhoudingen dier Staten, werd behandeld en eendrachtig een gedragslijn werd bepaald.

In zijn Februari-vergadering 1927 te Parijs, hield de Executive zich uitvoerig bezig met het Chineesche vraagstuk. Daarbij waren eenige Chineesche vertegenwoordigers aanwezig. Deze loochenden, dat de nationalistische opleving in China een communistisch karakter droeg, wel was er een sterke communistische vleugel in de nationalistische partij, maar het geheel droeg het karakter eener burgerlijke revolutie. De latere gebeurtenissen hebben die zienswijze bevestigd, de pogingen van de communisten om zich van die Chineesche nationalistische vrijheidsbeweging meester te maken, hebben geleid tot zware nederlagen, vele splitsingen en groote verzwakking der geheele beweging. Het is intusschen gelukt de buitenlandsche machten buiten het conflict te houden, doch dat was niet het werk der Chineezzen zelf, doch het werk van de sociaal-democratie der verschillende landen, vooral van de Labour Partij in Engeland.

Naar bij de S. A. I. ingekomen inlichtingen, heeft de jonge, onervaren Chineesche arbeidersbeweging, waarvan de communisten zich wel meester hadden gemaakt, onder de latere gebeurtenissen zwaar geleden, en zal haar opbouw op beteren grondslag, herbegonnen moeten worden. In Rusland zelf heeft de mislukking der communisten om de Chineesche nationalistische beweging voor de Russische

politiek te spannen, groote beroering gebracht in de communistische partij. In den strijd tusschen Trotski-Sinovjef eener- en Italië c.s. anderzijds, was dit een der hoofdpunten.

Te belangrijk om niet afzonderlijk te worden vermeld, is, dat in Denemarken, in Januari 1927 het socialistische kabinet-Stauning, tengevolge van den uitslag der in December 1926 gehouden verkiezingen moest aftreden, waarmede tevens het ontwapeningsplan, dat door de Volkskamer met 1 stem meerderheid was aangenomen, en dat de hoofd-inzet in de verkiezingspropaganda was geweest, voorloopig van de baan was.

In België traden de socialistische ministers uit de regering, wijl deze niet mede wilde werken om den militairen diensttijd tot 6 maanden in te perken. Een der voor de internationale politiek betreuenswaardige gevolgen van deze verandering is, dat daarmede de zetel van De Brouckère in de Volkenbondsvergaderingen, te loor ging.

In Finland moest de socialistische minderheidsregering aftreden, wegens verschil met de meerderheid van het parlement over de sociale wetgeving.

Een in Noorwegen opgetreden socialistisch minderheidskabinet, moest reeds na de eerste kennismaking met het parlement, aftreden.

Gevolg van een en ander is, dat op het oogenblik in geen enkel land meer de socialistische partij deel uitmaakt van de regering. Alleen de vrije stad Danzig maakt hierop een uitzondering.

In Frankrijk en Duitschland staan algemeene verkiezingen voor de deur. In Frankrijk in April, in Duitschland in Mei aanstaande. Ook in Engeland worden algemeene verkiezingen voorbereid, maar het tijdstip is nog niet vastgesteld.

Bij de Fransche en Engelsche verkiezingen doet zich dit nieuwe feit voor, dat het bestuur der IIIe Internationale aan de communistische partijen dezer landen heeft verboden, kandidaten terug te trekken of niet te stellen, ten gunste der sociaal-democraten. Deze tactiek, die een regelrechte bevoordeeling beteekent van de burgerlijke partijen, zal in Frankrijk groote moeilijkheden opleveren, maar vooral in Engeland, waar een verplaatsing van kleine stemmentallen grooten invloed kan hebben op den uitslag, kan ze verderfelijke gevolgen hebben. Wijl de conservatieve Engelsche regering een groote rem vormt tegen een krachtige Volkenbondspolitiek, kan dit optreden van Moscou, als de communistisch gezinde arbeiders het parool opvolgen, zelfs zeer betreuenswaardige gevolgen hebben. De communistische politiek, zooals die uit Moscou wordt gedecreteerd, begint meer en meer op wanhoopspolitiek te lijken, voortkomend uit het feit, dat men, niettegenstaande alle eenheidsfrontmanoeuvres, als de „Arbeiterhilfe", de „Liga tegen koloniale onderdrukking" en dergelijke, er nergens

in slaagt de massa der arbeiders aan de sociaal-democratie afhandig te maken.

Trouwens, hoe de Russische communistische leiding van de IIIe Internationale het eenheidsfront opvat, blijkt uit een verklaring van Boecharin, na de verbanning van Sinovjef en Radek, de eigenlijke leider van de Communistische Internationale, opgenomen in de „Pravda” van 13 December 1927:

„Wij hebben een brief ontvangen van de Onafhankelijke Arbeiderspartij van Groot-Brittannië (de I. L. P.), waarin deze ons vraagt of het mogelijk zou zijn de Tweede en de Derde Internationale tot ééne organisatie samen te smelten. (Deze lieden schijnen maar niet te begrijpen, dat communisten nooit te bewegen zullen zijn, zich met verraders te vereenigen.)

De Russische Communistische partij kan op dezen brief slechts antwoorden met de verklaring, dat zij van plan is, hare tegenaanvallen op de sociaal-democratie te verscherpen, wijl immers het bovengenoemde manoeuvre niets anders als een herhaling van kapitalistische manoeuvres beteekent. Het is noodzakelijk dezen tegenaanval op de sociaal-democraten, die aldoor op schaamteloze wijze over de nieuwe U. S. S. R. (Unie van Socialistische Sovjet-republieken, dit is de officieele naam van Sovjet-Rusland) te liegen, te verscherpen, want hunne sympathiën voor de U.S.S.R. zijn niets meer of minder dan schijnheiligheid van de eene of van de andere soort.”

Met zulke gevoelens bezielde politici is het beter zich van het lijf te houden, ook al steken ze zich in een of andere vermomming. Maar als hunne houding bij de Fransche en Engelsche verkiezingen inderdaad gaat bijdragen tot een overwinning van de bourgeois-partijen, dan krijgen de arbeiders toch een zoo duidelijke les, dat ook den meest verblinden eenheidsfractie de schellen wel van de oogen moeten vallen.

Een teken van internationale toenadering van buitengewone beteekenis is wel de tot stand gekomen eenheid tusschen de Czechische en de Duitse sociaal-democratie in Czecho-Slovakië. Twee jaar geleden stonden deze beide partijen nog als felle vijanden tegenover elkaar. Gewaarschuwd door de gemeenschappelijke gevaren hebben ze nu de handen ineengeslagen.

Het is natuurlijk niet mogelijk hier de resoluties op te nemen of ook maar samen te vatten, die in de vergaderingen van het Bureau en van de Executive in den loop van dit jaar werden genomen. Ze hebben alle in de partijbladen gestaan.

Op den 2en Mei 1927 werd op initiatief van de S. A. I. een conferentie gehouden tusschen eenige door haar gedelegeerde leden der Executive en de gedelegeerden van

het I. V. V., die deel zouden uitmaken van de Economische Conferentie, die 4 Mei in Genève zou worden geopend. De bedoeling was om te komen tot een gemeenschappelijke gedragslijn voor deze gedelegeerden der verschillende landen ten opzichte van de vraagstukken, die in de Economische Conferentie zouden worden behandeld. Aan deze voorbereidende Conferentie werd deelgenomen door: Jouhaux, Buisson, Renaudel (Frankrijk); Mertens, Van Roosbroeck, Bondas, Gailly, Lombard (België); Pugh (Groot-Brittannië); Eggert, Hilferding, Naphtali, Schmid (Duitschland); Wibaut (Holland); Nielsen (Denemarken); Johanssen (Zweden); Oinas (Estbonie); Diamand (Polen); Taverlé (Tschecho-Slovakije, Tschechen); Pohl (Tschecho-Slovakije, Duitschers); Emmy Freundlich en Benedikt Kautsky (Oostenrijk); Graber en Weber (Zwitserland); Oudegeest, secretaris I. V. V. en Adler, secretaris S. A. I. De bijeenkomst werd geleid door Mertens (België).

De beraadslagingen leidden tot het resultaat, dat overeenstemming werd verkregen ten opzichte van een resolutie, waarin op de verschillende punten, die in de Economische Conferentie ter behandeling zouden komen, de gedragslijn voor de arbeidersgelegeerden in groote lijnen werd aangegeven.

Met de vermelding, dat in dit jaar het Internationaal Vrouwencomité is tot stand gekomen en dat regelmatig met het I. V. V. werd samengewerkt, mogen wij dan ook dit verslag besluiten.

In Augustus a.s. wordt te Brussel een Internationaal congres gehouden, dat, hopen wij, een schitterende manifestatie zal worden van internationalen samenhang en samenwerking van de socialistische partijen aller landen.

Hij, die ons tegemoet wil voeren, dat de S.A.I. er nog niet in geslaagd is de bij haar aangesloten partijen tot een vaste eenheid samen te smeden en in alle internationale vraagstukken krachtig en eendrachtig te doen optreden, dien zullen wij niet tegenpreken. De weinige samenhang van de volken, de nationale tegenstellingen, doen zich overal gelden. Juist omdat die tegenstellingen er zijn, hebben wij een Internationale noodig. Haar werk is moeilijk, over dwangmiddelen beschikt zij niet. Slechts geduld en sterken moreelen drang kunnen hier meer vruchten opleveren dan tot nu toe werden geoogst.

W. H. VLIEGEN.

F. M. WIBAUT,

leden der Executive der S.A.I.

RAPPORT

VAN DE REORGANISATIE-COMMISSIE.

Op het Congres van de Partij, gehouden op 17 April 1927 te Utrecht werd een motie aangenomen, van den volgende inhoud:

„Het Congres, overtuigd van de wenschelijkheid, dat worde nagegaan of en in hoeverre de organisatie der Partij wijzigingen behoeft, noodigt het Partijbestuur uit een commissie te benoemen, waarin zitting hebben leden van het Partijbestuur, de Kamerfractie en vertegenwoordigers van stedelijke en gewestelijke federaties, met de opdracht zulk een onderzoek in te stellen en eventueel voorstellen tot wijziging te doen.”

In zijn vergadering van 25 Mei 1927 besloot het Partijbestuur tot instellen der gevraagde commissie, benoemde uit zijn midden tot leden p.g. E. Boekman, A. B. Kleerekoper, Henri Polak, (na diens bedanken als voorzitter vervangen door J. Oudegeest), W. H. Vliegen, C. Werkhoven en F. M. Wibaut en verzocht aan de stedelijke en gewestelijke federaties elk een vertegenwoordiger aan te wijzen. Als vertegenwoordigers werden aangewezen door:

Friesland	H. de Boer.
Groningen	B. H. Bredman.
Drente	K. Brok.
Overijssel	M. v. Assen.
Gelderland	P. Wiersum.
Utrecht	J. Reynders.
N.-Holland Nrd.	W. v. d. Vall.
N.-Holland Zuid	M. A. Reinalda.
Z. Holland	J. J. Spronkers.
N. Brabant	W. Drop.
Zeeland	L. Onderdijk.
Amsterdam	C. Woudenberg.
Den Haag	W. Drees.
Rotterdam	H. v. Sleen.

Tot voorzitter der commissie werd benoemd H. Polak (later J. Oudegeest), tot secretaris E. Boekman, tot adjunct-sekretaris L. A. Ankum.

De sub-commissie bestond uit: E. Boekman, voorzitter, C. Werkhoven, M. A. Reinalda, C. Woudenberg, P. Wiersum en L. A. Ankum, secretaris.

Nadat de commissie haar rapport en haar voorstellen op 26 Januari 1928 aan het Partijbestuur had gezonden, ontving zij bij schrijven van 2 Maart bericht, dat het Partijbestuur niet geheel accoord kon gaan met de voorstellen door de commissie ingediend.

Het resultaat van het nader overleg in de commissie leidde tot de voorstellen, welke in de conclusies van dit rapport zijn opgenomen.

* * *

De commissie acht het overbodig uiteenzettingen te geven omtrent het ontstaan van den vorm van de huidige partij-organisatie. Zij constateert slechts, dat men bij het stichten der Partij in 1894 te Zwolle, in hoofdzaak de werkwijze van den Sociaaldemocratischen Bond heeft overgenomen. De Sociaaldemocratische Bond kende een Centralen Raad en een Bondsbestuur, waarvoor in de plaats zijn getreden het Congres en het Partijbestuur. Aanvankelijk was de toestand bevredigend, gezien den omvang van de Partij.

Met het groeien der Partij gevoelde men echter leemten, waaraan men in 1914 reeds trachtte tegemoet te komen door de instelling van den Partijraad. Door oorzaken, waarop hier niet behoeft te worden ingegaan, heeft de Partijraad echter, door de hem gegeven taak, zijn aard en samenstelling, geen bevrediging geschonken. Moge hij voldoen voor de engere taak, hem gesteld ten aanzien van de samenstelling der voorloopige groslijsten voor de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, in andere opzichten heeft hij geen of weinig beteekenis verkregen.

In elk geval is ook na 1914 blijven bestaan — en door de toeneming

van het aantal leden en afdelingen zelfs versterkt — het gevoel, dat de partij-organisatie niet voldoende is medegegroeid met den omvang der Partij. Ter zijde latend klachten en grieven, welke betrekking hadden op concrete gevallen, waren de voornaamste bezwaren, welke in de laatste jaren op de Congressen tot uiting zijn gebracht en ten slotte leidden tot de instelling der commissie: de verminderde beteekenis van het Congres; de overladenheid der congresagenda; de materiele onmogelijkheid alle afdelingsvoorstellen op het Congres op behoortelijke wijze te bespreken; de onbeteekenende positie van den Partijraad; het geringe en ongeregelde contact van de partijleiding met de gewestelijke besturen.

De commissie meent, dat deze bezwaren in het algemeen juist moeten worden geacht. De Congressen onzer Partij dienen thans voor tweeërlei doeleinden, zoowel om politieke vraagstukken, welke soms van de eerste orde zijn, op te lossen, als kleinigheden te behandelen, welke in den vorm van een voorstel haar weg naar de congresagenda hebben gevonden. Het gevolg hiervan is, dat — zooals in de laatste jaren meermaals het geval is geweest — geen van beide op bevredigende wijze plaats vond. Over de groote politieke vraagstukken moest na een belangrijke inleiding door gebrek aan voorbereiding en tijd een discussie worden bekort, terwijl de agendapunten van geringe en soms ook van meer beteekenis vluchtig werden besproken, afgevoerd of op andere wijze onafgehandeld bleven.

Uit dezen onbevredigenden toestand blijkt, dat het Congres volgens de huidige regelen minder voldoet. Of de Congresagenda is hetzij te groot, hetzij te heterogeen van samenstelling, of de omvang van het Congres, gerekend naar het aantal afgevaardigden, is te groot.

Naar de meening der commissie is het eerste het geval. Het is in beginsel gewenscht, zelfs noodzakelijk, dat alle afdelingen haar vertegenwoordigers naar het Congres zenden, daar deze instantie immers het hoogste gezag in de Partij vormt.

Evenmin als in verkleining van het aantal afgevaardigden, heeft de commissie de oplossing gezocht in het langer doen duren van het Congres. Men zou daardoor niet slechts de kwaal verergeren, doch bovendien zouden vele afdelingen in de onmogelijkheid komen te verkeerren, afgevaardigden te zenden, die langer dan thans hun werk kunnen verzuimen.

De commissie wenschte meer te gaan in de richting van ontlasting der congresagenda en overbrenging van een deel daarvan naar den Partijraad.

Door een oplossing in deze richting meent zij tevens tegemoet te zijn gekomen aan de haars inziens gerechtvaardigde grieven ten aanzien van de positie van den Partijraad.

Reeds thans bepaalt artikel 37 der Statuten onzer Partij o.a. dat de Partijraad in den regel tweemaal per jaar wordt bijeengeroepen en dat hij besluiten neemt van organisatorischen aard, in zaken, die hem door het Congres ter beschikking zijn overgelaten. Dat het eerste deel dezer bepaling sinds de instelling van den Partijraad vrijwel onuitgevoerd is gebleven, vindt zijn verklaring voor een belangrijk deel in het feit, dat het tweede deel nimmer tot uitvoering is gebracht. Wel blijkt uit deze bepaling, dat ook in 1914 de mogelijkheid onder het oog is gezien, dat de Partijraad een belangrijker plaats dan tot nog toe het geval was, in de partij-organisatie zou kunnen innemen. De commissie meent, dat het oogenblik daartoe thans is aangebroken.

Het overbrengen van de behandeling van bepaalde onderwerpen van het Congres naar den Partijraad moet in verschillende opzichten goede gevolgen hebben. Ten eerste wordt hierdoor toch de Congresagenda ontlast, zoodat de behandeling van de overige punten door het Congres vlottter en diepgaander zal kunnen plaatsvinden, waardoor tevens het Congres zelve aan belangrijkheid zal winnen. Een tweede zal de behandeling van de onderwerpen, die door hun aard voor overneveling naar den Partijraad in aanmerking komen, in dat lichaam eveneens beter tot haar recht komen dan op het Congres.

Een dergelijke verdeling der werkzaamheden tusschen Congres en Partijraad, zal dus beide instanties ten goede komen. Bovendien wordt mede door deze verdeling de gewenschte grootere beteekenis van den Partijraad verkregen.

De ter bereiking van dit doel door de commissie voorgestelde wijzigingen in Statuten en Reglement van de Partij zullen den volgenden gang van zaken ten gevolge hebben.

Op de Octobervergaderingen der gewestelijke en stedelijke federaties wordt door elke federatie de afdeling gekozen welker afgevaardigde naar het Congres deel zal uitmaken van een nieuwe instantie in onze Statuten: de Congrescommissie.

De Congrescommissie, bestaande uit deze afgevaardigden en het Dagelijksch Bestuur der Partij, heeft tot taak den dag vóór het congres de congresagenda na te gaan en uit te maken welke voorstellen van de agenda kunnen worden afgevoerd om te worden verwezen naar de binnen zes weken na het Congres te houden vergadering van den Partijraad. Het resultaat van haar arbeid legt de commissie voor aan het congres, dat, vóór de behandeling der agenda, zelve beslist of het met de voorstellen der commissie accoord gaat. Heeft het Congres beslist, dat bepaalde voorstellen e.d. door den Partijraad dienen te worden behandeld, dan maken deze onderwerpen op het Congres geen punt van bespreking meer uit.

Ter toelichting van dezen gang van zaken diene het volgende.

Ook thans reeds kennen wij de z.g. congrescommissie. Deze wordt, wanneer het Partijbestuur daaraan behoefte heeft, door het Congres benoemd op voordracht van het Partijbestuur en heeft tot taak bepaalde onderwerpen ter behandeling door het Congres voor te bereiden. Deze onderwerpen waren in de laatste jaren bijvoorbeeld het verkiezingsprogramma en het contributievraagstuk. Ook in het door onze commissie voorgestelde schema zal het mogelijk blijven dergelijke commissies van voorbereiding in het leven te roepen.

Daar de Congrescommissie in het hier te ontwikkelen schema echter een andere taak krijgt, dient zij ook anders te worden samengesteld. De zoeven genoemde commissies van voorbereiding bestonden voornamelijk uit „specialiteiten” en afgevaardigden van afdelingen, die belangrijke voorstellen op den beschrijvingsbrief hadden geplaatst, waardoor een min of meer eenzijdige samenstelling vaak niet te voorkomen viel. In het hier uiteengezette stelsel dient zij zooveel mogelijk de samenstelling van het Congres zelve te benaderen. Om dit te bereiken op de minst omslachtige wijze en de waarborgen te scheppen, dat ook alle deelen van het land invloed krijgen op de voorbereiding van de voorstellen der commissie aan het Congres, is aan de gewestelijke en stedelijke jaarvergaderingen de verkiezing overgelaten van de afdeling, wier afgevaardigde deel zal uitmaken van de commissie.

De commissie kan geen beslissing nemen: zij kan slechts voorstellen doen. Het Congres moet zelf uitmaken of en welke punten van zijn agenda het niet wenschte te behandelen. Al zal uiteraard het voorstel van de commissie — ook al door haar samenstelling — een belangrijke aanwijzing zijn voor het Congres, het Congres is volkomen vrij het niet of ten deele te aanvaarden.

Omtrent de samenstelling van het Congres doet onze commissie nog het voorstel, de voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties tot het bijwonen van het Congres uit te noodigen.

De commissie heeft zich bij het doen van dit voorstel laten leiden door de opvatting, dat deze functionarissen in ons partij-organisme een bijzondere plaats innemen. Zij en hun medebestuurders immers zijn gedurende het geheele jaar belast met de leiding en de propaganda in de gewesten en zijn daardoor het best op de hoogte met hetgeen in hun gebied leeft. Doch niet minder om het Congres zelve zooveel mogelijk de weerspiegeling te doen zijn van de organisatorische samenstelling van onze Partij, is hun toelating gewenscht, mede omdat hierdoor ook het contact tusschen de gewesten en de partijleiding wordt versterkt.

Ook thans reeds bezit het Congres de bevoegdheid bepaalde zaken van organisatorischen aard, aan den Partijraad ter beslissing over te laten. Zooals hierboven werd uiteengezet, is van deze bevoegdheid nog nimmer gebruik gemaakt. De oorzaak hiervan zal voor een niet gering deel gezocht moeten worden in het feit, dat de Statuten niet aan het Congres de verplichting oplegden, zich te beraden over de vraag of het van deze bevoegdheid gebruik zou maken. De commissie echter wenschte deze verplichting te scheppen en uit te breiden. Het scheppen der verplichting bestaat in het vóór elk Congres bijeenkomen der congrescommissie, die geen andere taak heeft dan na te gaan, welke voorstellen beter door den Partijraad kunnen worden behandeld, en het binnen zes weken na het Congres bijeenkomen van den Partijraad ter behandeling der hem door het Congres overgelaten voorstellen. De uitbreiding ligt in het vervallen van de beperking, dat de door den Partijraad te nemen beslissingen alleen voorstellen van organisatorischen aard mogen betreffen.

Voor het overbrengen van de behandeling van bepaalde onderwerpen naar den Partijraad is in het schema der commissie elke beperking vervallen.

De termijn tusschen Congres en vergadering van den Partijraad is op zes weken bepaald, teneinde hierdoor de gewestelijke besturen in de gelegenheid te stellen desgewenscht over de naar den Partijraad ver-

wezen voorstellen e.d., een vergadering van het gewest te beleggen. Op deze vergadering zullen de afgevaardigden der afdeelingen, die deze voorstellen voor den beschrijvingsbrief van het Congres inzonden, de gelegenheid hebben deze voorstellen, in het bijzonder voor de afgevaardigden van het gewest in den Partijraad, nader toe te lichten.

Volgens de thans geldende Statuten moet het Partijbestuur den Partijraad bijeenroepen om te dienen van advies, ingeval politieke beslissingen van gewicht genomen moeten worden.

De commissie stelt voor ook deze beperking te doen vervallen en den Partijraad voor het geven van advies bijeen te roepen in alle gevallen waarin beslissingen van buitengewonen aard door de partijleiding moeten worden genomen, dus ook beslissingen van organisatorischen, propagandistischen of anderen aard. Onze commissie verwacht van het vervallen dezer beperking ook het groeien der noodzakelijkheid tot regelmatigere inschakeling van den Partijraad in het partij-organisme.

Tengevolge van deze uitbreiding van de taak en de bevoegdheden van den Partijraad, is het ook noodzakelijk de samenstelling van dit lichaam uit te breiden. Zoolang de Partijraad een voornamelijk adviseerend college was, kon worden volstaan met zijn huidige samenstelling. Krijgt de Partijraad de hem door onze commissie toegedachte taak, dan is deze samenstelling echter onvoldoende.

De commissie stelt dan ook voor in de eerste plaats ter vergadering van den Partijraad toe te laten (buiten degenen, die thans reeds in artikel 36 worden genoemd) de voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties. De redenen hierboven genoemd om deze functionarissen toe te laten tot het Congres, gelden voor den Partijraad in nog sterker mate. Bovendien moeten zij in de vergadering van den Partijraad niet slechts — als op het congres — adviseerende bevoegdheid bezitten, doch zij moeten, evenals de overige leden van den Partijraad, stemhebbend lid zijn.

Het gewijzigde karakter, dat de Partijraad in het schema onzer commissie draagt, maakt ook een ruimere vertegenwoordiging van de jaarvergadering der gewestelijke en stedelijke federaties noodzakelijk. Op welke wijze de commissie, zich dit heeft gedacht blijkt uit de voorgestelde wijziging van artikel 6 van het Huishoudelijk Reglement.

De commissie heeft in dit artikel van het Huishoudelijk Reglement de afvaardiging naar den Partijraad geregeerd. Rekening houdende met de financiën der Partij, maar ook met het feit, dat de Partijraad een niet te groot college moet zijn, meent de commissie, dat aan de gewestelijke en stedelijke jaarvergaderingen het recht moet worden toegekend, om minstens één afgevaardigde te kiezen, een tweede afgevaardigde, wanneer een stedelijke of gewestelijke federatie 3000 leden telt en vervolgens voor elke 1500 leden meer een afgevaardigde. De verhouding wordt dan zoo, dat van elk gewest of stedelijke federatie minstens drie leden in den Partijraad zitting hebben, namelijk de voorzitter en secretaris en minstens een afgevaardigde.

De beteekenis van dit voorstel blijkt het best uit de navolgende vergelyking, welke gebaseerd is op het aantal leden der Partij op 30 September 1927:

	Huidige samenstelling van den Partijraad.	Samenstelling v. d. Partijraad, indien de voorstellen der comm. worden ingevoerd.
Partijbestuur	13 leden	13 leden
Tweede Kamerfractie	2 „	2 „
Redacties dagbladen	4 „	4 „
Vrouwenclubs	2 „	2 „
„Socialistische Gids“	1 lid	1 lid
Voorzitters en secretarissen gewestelijke en stedelijke federaties	—	30 leden
(Een vertegenwoordiger van elk der gew. en sted. federaties en de officieel aangestelde propagandisten)	21 leden	—
Afgevaardigden gekozen door de jaarvergadering der gewestelijke en stedelijke federaties	—	26 „
Totaal	43 leden	78 leden

De beteekenis van de voorgestelde uitbreiding van het ledental van den Partijraad ligt hierin, dat, terwijl bij de huidige samenstelling de vertegenwoordiging der federaties in dit lichaam de minderheid vormt, in het schema onzer commissie de verhoudingen juist anders zullen zijn en zij de meerderheid zal uitmaken.

In een geheel nieuw hoofdstuk in het Huishoudelijk Reglement getiteld „Van den Partijraad”, heeft de commissie de bevoegdheden en werkzaamheden van den Partijraad nader vastgelegd. Na de voorafgaande uiteenzettingen, is hier een uitvoerige toelichting overbodig.

Slechts zij er nog op gewezen, dat naar het oordeel onzer commissie de vergaderingen van den Partijraad als regel openbaar moeten zijn. Nu de Partijraad in haar voorstellen een deel overneemt van de taak van het Congres, dat als regel ook openbaar is, dient deze regel te worden voortgezet. Slechts de vergadering, waarin de voorloopige groslijst voor de Tweede- en Eerste Kamerverkiezing wordt opgemaakt, blijft huishoudelijk.

Evenals het Congres moet de Partijraad de bevoegdheid verkrijgen in bepaalde situaties ook andere onderwerpen huishoudelijk te behandelen.

De Partijraad zal door zijn veranderde taak en bevoegdheid meer beteekenis verkrijgen dan deze instantie thans bezit. Onze commissie acht dit een voordeel, zoowel om de reeds genoemde redenen, doch ook omdat hiermede een basis wordt gelegd voor een nauwer contact tusschen Partijbestuur en Partij. Ook het Partijbestuur immers, zal gemakkelijker dan thans met een Congres mogelijk is, den Partijraad kunnen raadplegen omtrent plannen en voornemens, welke nog niet een definitieven vorm hebben, doch waarover het eerst een algemeene bespreking wensch, ten einde de meening der Partij beter te leeren kennen.

* * *

De commissie heeft zich ook rekenschap gegeven van verschillende bezwaren en wenschen, welke wel eens zijn geuit ten aanzien van de grootte en de wijze van samenstelling van het Partijbestuur.

Zij meent, dat in het een noch in het ander thans wijziging dient te worden voorgesteld.

Van uitbreiding van het Partijbestuur verwacht zij geen vlotter behandeling der zaken; integendeel vreest zij, dat hiervan slechts moeilijker werken en vertraging het gevolg zal zijn.

Voor inkrimping van den huidige omvang ziet zij geen redelijke argumenten.

Tegenover de ook in haar midden geuite meening, dat in het Partijbestuur het politieke element te sterk vertegenwoordigd is tegenover het aantal leden met meer belangstelling voor het organisatorische leven der Partij, stelt de commissie, dat deze tegenstelling wel eens scherper wordt gezien, dan zij inderdaad is, doch bovendien, dat de vrijheid der partijgenooten om ieder, die zij daartoe geschikt achten tot lid van het Partijbestuur te kiezen, niet verder dan thans reeds het geval is, moet worden beperkt.

Artikel 33 van de Statuten bepaalt, dat niet meer dan 6 leden het lidmaatschap van het Partijbestuur kunnen vereenigen met dat der Tweede Kamer. In deze bepaling acht de commissie voldoende waarborg voor een goede verhouding tusschen het aantal leden met voornamelijk politieke en die met organisatorische belangstelling.

Ook tegenover het denkbeeld, dat het contact tusschen het Partijbestuur en de gewesten zou worden verbeterd, indien de leden van het P. B. provincie- of rayongewijze zouden worden verkozen, staat de commissie afwijzend. Niet slechts hebben ook thans de leden zelf in de hand uit te maken wie in het Partijbestuur zitting zullen verkrijgen, doch bovendien zou bij een verkiezing naar territorialen grondslag net gevaar ontstaan, dat overigens voor het Partijbestuurschap zeer geschikte leden niet verkiesbaar zouden zijn, omdat zij toevallig in een bepaalde — in dit geval in een verkeerde — provincie woonden. Niet meer de bekwaamheid der kandidaten, doch hun woonplaats zou bij zulk een stelsel den doorslag geven. Dit zou de commissie in alle opzichten verkeerd achten. Verdere beperking in de vrijheid van keuze dan de hierboven aangehaalde bepaling uit art. 33 der Statuten acht de commissie ongewenscht.

De commissie vestigt er nog de aandacht op, dat wijziging in de samenstelling van het Partijbestuur ten einde nauwer contact te krijgen tusschen Partijbestuur en gewesten, naast het door haar ontworpen schema, minder noodig is dan vroeger, feitelijk zelfs overbodig mag worden genoemd. Door de vertegenwoordiging der gewesten en federaties in den Partijraad, net belangrijker worden van de functie der voorzitters en secretarissen van de gewestelijke besturen, (toelating tot de

Congressen, stemrecht in den Partijraad), het uitbreiden der bevoegdheden en het geregeld bijeenkomen van den Partijraad, is wijziging in de samenstelling van het Partijbestuur thans onnoodig te achten daar reeds door deze wijziging een nauwer contact tusschen Partijleiding en Partij verzekerd is.

In de commissie kwam ook de vraag ter sprake op welke wijze een nauwer contact zou kunnen worden verkregen tusschen de partijleiding en instellingen als de A. J. C., het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, de V. A. R. A., e.d.

Daar de beantwoording dezer vraag niet geheel tot de bevoegdheid der commissie behoort, onthoudt zij zich hiervan hare verdere behandeling.

Wel kwam bij hare bespreking dezer vraag vast te staan, dat zij vertegenwoordiging dezer instellingen in het Partijbestuur en in den Partijraad ongewenscht acht. De commissie voegt hier echter aan toe, dat het wel aanbeveling verdient te doen onderzoeken op welke wijze nauwer contact verkregen zou kunnen worden dan door de afvaardiging alleen van vertegenwoordigers van het Partijbestuur in de besturen dezer instellingen, zooals thans reeds het geval is.

Ten slotte wenscht de commissie er de aandacht op te vestigen, dat het ongewijzigd overnemen van gedeelten van artikelen uit de Statuten of het Huishoudelijk Reglement, welke zij ter bereiking van het door haar gestelde doel overigens moest amendeeren, niet een oordeel over deze ongewijzigde gedeelten inhoudt.

Zoo meent zij bijvoorbeeld, dat de beoordeeling van de vraag of de bepaling in artikel 36 der Statuten, dat tot de vergaderingen van den Partijraad, welke dienen ter voorbereiding van de candidaatstelling voor de Eerste en Tweede Kamer de beide Kamerfracties in haar geheel worden uitgenoodigd en tot stemmen worden toegelaten, niet tot hare taak behoort, doch tot die van de Commissie voor de candidaatstelling.

Om de door de commissie gewenschte verbeteringen in de partijorganisatie te bereiken, stelt zij voor tot de volgende wijzigingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement der Partij te besluiten:

(Zie voor de voorstellen „Het Volk” van 15 Maart 1923).

De secretaris-rapporteur:

E. BOEKMAN.

42
—
1987